Krahulcsán Zsolt

Hatalom/át/mentés

– Az MSZMP és az állambiztonság a rendszerváltás évében –

Krahulcsán Zsolt

Hatalom/át/mentés

– Az MSZMP és az állambiztonság a rendszerváltás évében –

hamvas intézet

A Hamvas Béla Kultúrakutató Intézet kiadványa

Budapest, 2014

Bevezetés

A kötetben arra keresem a választ, hogy a rendszerváltoztatás, illetve a hatalommentés kísérlete közben hogyan változott, alakult az MSZMP és az állambiztonság kapcsolata, a politikai rendőrség irányítási, vezetési struktúrája, illetve mit és hogyan szabályozott a párt? Volt-e rendszerváltás az állambiztonságnál? Milyen elképzelések voltak, miféle javaslatokat dolgoztak ki az állambiztonság működési irányaira vonatkozóan? Miről szóltak azok a „reformkoncepciók", amelyek a rendszerváltás előestéjén születtek, illetve arra is keresem a választ, hogy milyen lépéseket tettek az egykori állampárt befolyásának megőrzésére, mind a politikai életben, mind a Belügyminisztérium szervezetében, legfőképpen az állambiztonsági szerveknél.

Az állampárt nézőpontja felől közelítem meg az állambiztonsági szervek 1989. évi változásait, az MSZMP aspektusából vizsgálom a politikai rendőrség és a párt viszonyát, annak változásait, súlyponteltolódásait, ezért a dokumentumok válogatásánál is elsősorban a párt által keletkeztetett dokumentumokból válogattam. (Ezért lett a dokumentumkötet záró időhatára az MSZMP megszűnése, illetve az MSZP létrejöttének dátuma, 1989 októbere, bár néhány általam itt közölt – elsősorban belügyi – irat későbbi keltezésű.) Arra törekedtem, hogy minél teljesebb képet tudjak adni az MSZMP különböző szerveinek a politikai rendőrség pártirányításában betöltött szerepére vonatkozóan. A dokumentumválogatás az MSZMP BM Bizottsága pártbizottságának, végrehajtó bizottságának, a párt BM 4-es Bizottsága (MSZMP BM III/III. Csoportfőnökségi Bizottság) iratait, az MSZMP Budapesti Rendőr-főkapitányság (BRFK) pártbizottságának dokumentumait, az MSZMP Budapesti Bizottsága Agitációs és Propaganda Osztálya, illetve Párt és Tömegszervezetek Osztálya dokumentumait, az MSZMP központi szerveinek, a KB Közigazgatási és Adminisztratív Osztálya (KAO), a KB Nemzetközi, Jogi és Közigazgatás-politikai Bizottsága, a KB Pártpolitikai Osztály, a Társadalompolitikai Bizottság iratait, az MSZMP Elnöksége dokumentumait tartalmazza. A Politikai Bizottság (PB) és a KB témánkat érintő döntéseit tartalmazó anyagaira – mivel ezek jelentős részét már publikálták – csak a bevezető tanulmányban hivatkozom, ezeket nem közlöm. A pártiratokon kívül bekerültek a kötetbe a BM Miniszteri Értekezletének, vagy a BM Titkárságának iratai, az Állambiztonsági Miniszterhelyettesi Titkárság dokumentumai közül is néhány, valamint a III. Főcsoportfőnökség által keletkeztetett iratok, belügyminiszteri parancsok, az operatív nyilvántartás anyagai és objektum dossziék néhány oldala is.

A levéltári anyag alapvetően három intézményben található. A legfelső pártszervek, valamint a politikai rendőrség pártszervezeteinek dokumentumai és az állami szervek iratai a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárban (MNL OL), egy kis részük a Budapest Főváros Levéltára (BFL) őrizetében vannak, míg az állambiztonsági szervek működése során keletkeztetett iratokat az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL) kezeli.

Azonban azt is meg kell említeni, hogy a kémelhárítás (III/II. Csoportfőnökség) és a belsőreakció-elhárítás (III/III. Csoportfőnökség) MSZMP Bizottságának anyaga a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában csak az 1983-as évvel bezárólag található meg – a hírszerzésé (III/I. Csoportfőnökség) pedig egyáltalán nem –, és a hiányzó iratok hollétéről a szakembereknek sincs tudomása.

Az állambiztonsági szervek formális pártirányításának elemei

A pártirányítás feladata volt biztosítani, hogy az állambiztonsági szervek a párt irányvonalának megfelelően tevékenykedjenek. Ennek érdekében egy több elemből álló rendszert alakítottak ki, amelynek az összetevői alapvetően 1956 után formálódtak egy egymással szorosan összefüggő struktúrává, amely egészen az államszocialista rendszer utolsó napjáig – a deklarált szólamok szintjén legalábbis – többé-kevésbé változatlan formában fenn is maradt. Ennek részét képezték a párt vezető testületeinek határozatai, amelyek jellegüket tekintve kétfélék lehettek: egyrészt olyanok, amelyek a pártirányítás kereteit, szereplőit, azok feladatait határozták meg, másrészt olyanok, amelyekben az egyes állambiztonsági szakmai területek (konkrét) tevékenységéről döntöttek. A politikai rendőrség és az MSZMP területi pártszervezeteinek tevékenységi körébe tartozó egyéb elemek (a parancsnokok beszámoltatása, a pártfegyelmi hatáskör, a pártvezetés felé történő tájékoztatási kötelezettség, a hatásköri listák, az állomány folyamatos oktatása, nevelése) szintén a pártkontrollt erősítették, csakúgy mint az olyan garanciális elemek kialakítása, amelyek határok közé szorították a politikai rendőrséget a pártfunkcionáriusokkal szemben történő intézkedéseik során. Egyes esetekben az úgynevezett közvetlen beavatkozás is a pártirányítás elemét képezhette, de ezt a jelenséget sajnos a legritkább esetben dokumentálták.[1]

A konkrét állambiztonsági munkavégzés irányát is párthatározatokkal jelölték ki. (A „belső reakció" vagy a „vallásos világnézet" elleni harcról stb.[2]) A pártirányítás lényegét, vagyis a párthatározatok kvázi parancsként való értelmezését a párt büntető politikai irányelveinek végrehajtása kapcsán készített jelentésében olvashatjuk. E szerint: *„egyes alapvető parancsok, utasítások teljes mértékben a párthatározatok alapján valósultak és valósulnak meg, lényegében olyan végrehajtási utasítások, melyek a korábbi párthatározatoknak az állambiztonsági munkában való érvényesítésének konkrét módozatait határozzák meg."*[3] Ugyanakkor fordított helyzet is előállhatott, vagyis az, hogy valamely belügyminiszteri parancs alapján dolgozta ki a politikai rendőrség pártszervezete az adott szakmai feladat „alátámasztására" szolgáló intézkedéseit.

Természetesen a párt központi szerveinek határozatai elsősorban a BM szakmai irányítását szolgálták, amelyek a szakmai vezetők részére közvetítették az MSZMP döntéseit, elvi szinten orientálták a szakmai (napi) munkát is, így tehát elméletileg minden belügyi dolgozót elértek, míg a pártszervezetek csak a politikai rendőrség párttag beosztottjait. Az állambiztonsági szervek munkáját alapvetően meghatározó MSZMP vezető testületi döntések, párthatározatok a belügyi pártszervek, alapszervek, pártcsoportok ülésein is megjelentek.

A tájékoztatás szorosan összefüggött a párt vezető szerveinek kezdeményező szerepével, azzal, hogy meghatározták a felderítendő célszemélyeket, mozgalmakat, illetve az állambiztonság által „szállított" információkat a párt felső vezetése felhasználta döntési mechanizmusában. Az információk birtokában pedig lehetővé vált a közvetlen beavatkozás az operatív munkába is. Naivitás lenne ugyanis azt feltételeznünk, hogy a pártvezetést a birtokába került információk nem késztették (és ez lehetett alsó, közép és természetesen legfelsőbb szint is) direkt irányításra, beavatkozásra.

Ugyanakkor az is megállapítható, hogy – a formális szabályozáson kívül – a párt és a politikai rendőrség vezetése közötti személyes kapcsolatok alapvetően meghatározták a párt és az állambiztonsági szervek viszonyát is, sőt a párt által irányított személyzeti politika volt a pártirányítás egyik leglényegesebb eleme.

1 A korai Kádár-korszak állambiztonsági szerveinek pártirányításáról bővebben: Krahulcsán Zsolt: *A párt belügye. A politikai rendőrség és az MSZMP a korai Kádár-korszakban (1956–1962).* Budapest: Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–L'Harmattan Kiadó, 2013.

2 MNL OL M-KS 288. f. 5/33. ő. e. Jelentés a belső reakció elleni harc feladatairól, 1957. július 22., valamint MNL OL M-KS 288. f. 5/188. ő. e. Jelentés a belső reakció elleni harc néhány kérdéséről, 1960. június 21.

3 BFL XXXV (29) 1960/c/2. ő. e. A II/6. Osztály jelentése a büntető politika néhány kérdéséről, 1960. június 15.

A pártellenőrzést az ott dolgozó párttagokon keresztül kívánták megvalósítani, mert a párttestületek nem utasíthatták (se közvetve, se közvetlenül) az állambiztonsági szerveket. A korszakban elfogadott nézet szerint a pártban csak a párt tagjaira vonatkozóan hoztak határozatot, így a tagok meggyőző erején és képességén múlt, hogy az elfogadott határozat végül valósággá vált-e. Az 50-es évek elején – szovjet mintára – kialakított nómenklatúra-rendszer a pártapparátust, a kádermunkát az államigazgatás pártirányításának és ellenőrzésének szolgálatába állította. *„A párt az államszerveket elsősorban az államhatalom vezető posztjain lévő kommunistákon keresztül irányítja, az államvezetés kulcspozícióit a párt vezető szerveinek határozata alapján töltik be."*[4] A párt hatalmának gyakorlását, befolyásának biztosítását szolgálták a személyi ügyek kézben tartása, amelyek közül az egyik leghatásosabb eszköznek az úgynevezett hatásköri listák tekinthetők. A különböző szintű pártszervek és pártszervezetek káderhatásköri, illetve véleményezési jogköri listái alkották a nómenklatúra-rendszert és meghatározták az egyes pozíciókba, funkciókba történő kinevezések, felmentések feletti rendelkezési jogosultságokat. Megállapítható, hogy az MSZMP BM pártszervei a személyi kérdések egész rendszerében fontos jogosítványokkal rendelkeztek.

A politikai rendőrség pártellenőrzésében a területi pártbizottságoknak, illetve azok első titkárainak (is) biztosítottak szerepet. A korszakban a területi pártszervek és a belügyi szervek pártszervezeteinek szerepe ugyan nőtt, de a területi pártbizottságok első titkárainak ellenőrző szerepe lényegesen gyengébbnek bizonyult, mint a központi szervek (KB AO) vagy a politikai rendőrség pártszervezeteinek kontrolláló tevékenysége.

A Kádár-korszakban különbséget tettek az egyszerű állampolgárok és bizonyos párttisztséget viselő személyek ellen lefolytatandó állambiztonsági eljárási rend között. Az adminisztratív intézkedések, vagyis olyan garanciális elemek beépítése a politikai rendőrség eljárásrendjébe, amely pártkontroll alá vette az állambiztonsági szervek pártfunkcionáriusok elleni bánásmódját, azt a célt szolgálta – és abból a félelemből fakadt –, hogy meg kell védeni a párt magasabb funkcióiban lévő tagjait a politikai rendőrség esetleges zaklatásaitól, attól, hogy egyesek újból a Rákosi-korszak államvédelmi módszerei alapján a politikai rendőrséget használják fel politikai ellenfelük likvidálásához.

A politikai rendőrség pártirányításának szabályozástörténete, 1956–1980

A magyarországi államszocializmus évtizedeiben összesen négy PB-határozat foglalkozott a BM és szervei pártirányításával és pártellenőrzésével. Az 1956-os forradalom előtt (1954-ben, illetve 1956-ban), valamint a forradalom leverése után 1957-ben, majd 1967-ben, utóbbi végül 1989-ig maradt érvényben.[5] Megállapítható, hogy alapvető, lényegi változás 1954 és 1967, illetve 1989 között nem történt. A struktúrát a desztalinizációs folyamat eredményeként megszületett 1954. évi határozat alakította ki, amelyet 1956-ban a KV ellenőrző tevékenységével egészítettek ki, s az 1957. évi módosítás gyakorlatilag „csak" megismételte a korábbi határozatot. Az első és az 1956. évi határozatnak az indoklása a törvényesség betartását, vagyis a korábbi törvénytelenségek megakadályozását, a Rákosi-korszak bűneitől való elhatárolódást demonstrálta. Az 1957. évi

4 MNL OL M-KS 276. f. 54/91. és 92. ő. e. Az MDP Titkárságának határozatai a központi pártapparátus átalakítására, illetve a kádermunka átszervezésére, 1950. március 22. és 29.

5 MNL OL M-KS 276. f. 53/162. ő. e. Az MDP KV 1954. március 12-i határozata a Belügyminisztérium budapesti és megyei szerveinek pártellenőrzésére. valamint MNL OL M-KS 276. f. 53/297. ő. e. Az MDP KV 1956. augusztus 6-i határozata a Belügyminisztérium és szervei pártellenőrzésének további megjavítására., illetve MNL OL M-KS 288. f. 5/49. ő. e. Az MSZMP PB 1957. november 12-i határozata a Belügyminisztérium és szervei pártellenőrzésére. és MNL OL M-KS 288. f. 5/439. ő. e. Az MSZMP PB 1967. november 14-i határozata a BM és szervei pártirányítására, pártellenőrzésére, a belügyi szerveknél működő pártszervezetek jogaira és hatáskörére. A szabályozási struktúrák változásáról bővebben: Krahulcsán, i. m. 76–91. és 237–241.

határozat azonban már az „ellenforradalom" elleni fellépésre helyezte a hangsúlyt, s megszületését is a forradalomnak „köszönhette". Közös elem bennük, hogy mindegyik biztosítékot akart adni a korábbi időszak traumáinak megismétlődésével szemben, az 1967. évi pedig csupán megismételte az előzőek tartalmát.

A Belügyminisztérium és ezen belül a politikai rendőrség pártirányítását és ellenőrzését a pártállami korszakban utolsóként szabályozó, 1967-ben kiadott PB-határozat lényegi eltérést nem tartalmaz a korábban kiadottakhoz képest. A BM pártirányítását és ellenőrzését továbbra is a KB – a PB, illetve a KB Titkárságon keresztül – látta el. A területi pártbizottságok irányító, ellenőrző munkájukat a BM területi szervei felett gyakorolhatták.[6]

Az 1966-os átszervezést követően, – az KB Adminisztratív Osztálya a közigazgatási alosztállyal egészült ki, de továbbra is – a Közigazgatási és Adminisztratív Osztály (KAO) látta el a párt vezető szerveinek megbízásából az állam biztonságával összefüggő kérdések elvi és gyakorlati elemzését, a belügyi szervek munkájának ellenőrzését, valamint a jogpolitikai elvek érvényesülését.[7] A politikai rendőrség pártellenőrzése érdekében pedig a III. Főcsoportfőnökség Ügyrendjében rögzítették, hogy a csoportfőnöki értekezleteken meghívottként részt vesz a KB KAO képviselője és a BM pártbizottság első titkára is, és ez utóbbit a BM Állambiztonsági Miniszterhelyettesi Titkárság üléseire is meghívták.[8]

1968 januárjából rendelkezünk egy viszonylag részletes leírással, amely a Honvédelmi Tanács (HT) felépítéséről, feladatairól tájékoztat. A Honvédelmi Tanácson belül a belügyi és igazságügyi osztály hatáskörébe a BM szervei, a Munkásőrség, az Igazságügy Minisztérium, a Központi Döntőbíróság, a Legfőbb Ügyészség, a Legfelsőbb Bíróság, valamint a KNEB tartozott. A HT az MSZMP KB apparátusának feladatait látta el, biztosította az illetékességébe tartozó szervek apparátusának pártirányítását és ellenőrzését, kontrollálta a párt határozatai végrehajtását, javaslatokat, irányelveket dolgozott ki, rendszeresen tájékoztatta a HT, a PB, a KB Titkárság tagjait, valamint a KB-t a fontosabb eseményekről, és ellenőrizte a párt személyzeti politikájának érvényesülését is.[9]

1969-ben a Belügyminisztérium elmúlt 12 évi munkájáról az MSZMP PB részére jelentés készült, melyben megállapították, hogy a PB 1967. novemberi, a pártirányítással kapcsolatos határozata nem változtatta meg alapjaiban a kialakult gyakorlatot.[10] Sokan csak a kialakult rutin rögzítését látták abban, sőt a BRFK egyes parancsnokainak a véleménye az volt, hogy az visszalépést jelentett, mivel a BM-ben működő pártszervezetek nem kaptak olyan széles jogkört, mint általában a hivatali pártszervezetek, így a beszámoltatást a szakmai munkáról sem tette lehetővé, mert a határozat túlságosan élesen különítette el a szakmai és a politikai munkát egymástól.[11]

A PB 1970. október 20-i ülésén tárgyalta meg *Az államélet pártirányításának kérdései* című előterjesztést, amelyben általános elvi alapvetések mellett, a fegyveres testületeket érintő javaslatok is szerepeltek. Ahogyan a belügyi szervekre vonatkozóan megfogalmazták: *„Meg kell szüntetni a BM, a HM munkájának még ma is létező, s e szervekre is károsan ható misztifikálását. Olyan ügyeket, amelyekben teljes politikai garanciát nyújt az is, ha állami szervek döntik el, nem kell vezető pártszervek elé terjeszteni. Fokozottabban kell törekedni arra, hogy*

---

6 A Politikai Bizottság e határozat életbeléptetésével egyidejűleg a PB 1957. nov. 12-i, a BM és szervei pártellenőrzésére, valamint a KB Titkársága 1958. április 24-i, a belügyi szerveknél működő pártszervezetek jogaira és kötelességeire vonatkozó határozatokat hatályon kívül helyezte. Uo.

7 MNL OL M-KS 288. f. 31/1961/1. ő. e. Javaslat a Politikai Bizottságnak a KB Közigazgatási és Adminisztratív Osztályának feladataira és szervezetére, 1966. december 28.

8 MNL OL XIX-B-1-az 69. d. A belügyminiszter 02. számú parancsa a III. Főcsoportfőnökség ügyrendje kiadásáról, 1967. december 18.

9 MNL OL M-KS 288. f. 31/1. ő. e. Javaslat a Honvédelmi Tanács osztályai munkarendjére, feladataira, 1968. január 16.

10 MNL OL XIX-B-1-ai 1969/1-a-1713. Jelentés az MSZMP Politikai Bizottsága részére az MNK Belügyminisztériuma elmúlt 12 évi munkájáról (tervezet) 1969. július.

11 MNL OL XIX-B-1-ai 1969/1-a/1386. Jelentés a BM parancsnoki állományának a pártvezetőségekkel való együttműködése tapasztalatairól, 1969. október 9.

a párt elé kerülő előterjesztések a kérdések lényegét, előzményét és konzekvenciáját tartalmazzák, és ne szakmai tényeket, részleteket."[12]

A belügyi szervek pártirányításának kérdése az államigazgatás „modernizációja" kapcsán rendszeresen felmerült.[13] Lényegi változást a PB 1972. júliusi határozata jelentett[14], melynek értelmében az MSZMP BM pártbizottsága megyei szintű pártszervként működött tovább, irányítását és ellenőrzését pedig közvetlenül a KB – a Belügyminisztérium pártfelügyeletét ellátó titkáron és a KAO-n keresztül – végezte. A BM pártbizottság első titkára pedig a KB apparátusába került.[15]

A KAO Koordinációs Bizottsága – pártvezetés, valamint az igazságügyi és a belügyi szervek közötti koordinációt végző testület – 1974-ben több alkalommal is foglalkozott a Belügyminisztériumra vonatkozó jogszabálytervezetek véleményezésével, a később törvényerejű rendelet formájában kiadásra került szöveg főbb elveivel. Ezen elvek egyike volt, és itt a dokumentumból szó szerint idézek: *„a mindent ellenőrizni akaró törekvések"* megakadályozásának a szándéka, az, hogy – mintegy a pártellenőrzést fokozandó – jogszabállyal is megakadályozzák az „avantgardizmus" kialakulását, a belügyi szervek „önjáró" működését.[16] Ennek jegyében több kormányhatározat és rendelet is született ezekben az években.[17]

A PB 1967. november 14-i határozata végrehajtásának vizsgálatára 1975 tavaszán tervezet készült.[18] A vizsgálat során helyszíni személyes tapasztalatgyűjtést végeztek, valamint beszámoltatták a pártbizottságok titkárait, illetve a parancsnokokat.[19] Az MSZMP BM 5-ös Bizottsága által elkészített jelentés kevés konkrétumot tartalmazott, inkább csak általánosságban elemezte a BM szervek pártirányításának kérdését, és nem tartalmazott új elemeket.[20]

A Belügyminisztérium irányításának kérdése folyamatosan napirenden volt a párt vezető testületeiben, 1976 júniusában a PB a KAO egyik fenti témájú jelentését tárgyalta meg, s a vita során Kádár hozzászólásában – negatív példaként – Kónyi Gyula személyügyi miniszterhelyettes esetét említette. Kónyi Gyula 1975 februárjában kereste fel Kádárt és – hivatkozva a BM pártirányításában a belügyminiszterrel szemben meg lévő nézetkülönbségre, valamint személyi ellentétekre – áthelyezését kérte. Kádár jól érzékelte, hogy – a PB tag és 1962-től, majd kisebb megszakítással 1966-tól ismét a KB adminisztratív ügyekért felelős titkára – Biszku Béla és Rácz Sándor, a KB KAO vezetője közvetlenebb, direktebb pártirányítást kívánt, mint amit Benkei András belügyminiszter igényelt volna, Kádár végül hozzászólásában Biszkuéknak adott igazat.[21]

12 MNL OL M-KS 288. f. 5/529. ő. e. Az államélet pártirányításának kérdései. Jegyzőkönyv a PB 1970. október 20-án megtartott üléséről.

13 MNL OL M-KS 288. f. 5/565. ő. e. Jelentés a Politikai Bizottságnak az állami szervek pártirányításának kérdéseiről. Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1971. október 5-i üléséről., valamint MNL OL M-KS 288. f. 4/114. ő. e. Javaslat az államigazgatás és az állami szervek pártirányítása fejlesztésére. Jegyzőkönyv a Központi Bizottság 1971. november 3-i üléséről.

14 MOL M-KS 288. f. 5/586. ő. e. A Politikai Bizottság határozata a minisztériumok és országos főhatóságok pártszervezeteinek feladatairól, hatásköréről, irányításuk egységes rendszeréről. Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1972. július 25-i üléséről.

15 MNL OL M-KS 288. f. 5/586. ő. e. Feladatterv a Politikai Bizottság 1972. július 25-i határozatában foglaltak végrehajtására.

16 MNL OL M-KS 288. f. 31/V/1. ő. e. Emlékeztető az MSZMP KB KAO Koordinációs Bizottság 1974. szeptember 2-i üléséről.

17 A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1974. évi 17. sz. törvényerejű rendelete az állam és közbiztonságról, a Minisztertanács 39/1974. (XI. 1.) számú rendelete a rendőrségről, illetve a Minisztertanács 6000/1975. számú határozata a BM Állambiztonsági Főcsoportfőnökség feladatairól, valamint a Minisztertanács elnökhelyettesének 1/1975. számú utasítása az állam biztonságának védelmében alkalmazható eszközökről és módszerekről.

18 MNL OL M-KS 288. f. 31/2. ő. e. A tervezet a BM pártbizottsága, az I., II. Főcsoportfőnökség és pártbizottságai, a III/I.,III/III. Csoportfőnökség és pártbizottságai, a III/IV. Csoportfőnökség és pártalapszervezete, a IV. Főcsoportfőnökség és pártbizottsága, valamint a BRFK központi parancsnokai, a Baranya és Győr megyei RFK és pártbizottságaik munkáját kívánta megvizsgálni 1975. április 1. és szeptember 30-a között.

19 MNL OL M-KS 288. f. 31/2. ő. e. A vizsgálatot a KB KAO végezte, vezetője Gál Ferenc volt. A vizsgálatot végző bizottság tagjai Kotvász István, Fodor Ottó, Kun István, Kéri György, Dr. Nyíri Sándor, Veres József, Dr. Kamara János, Szekeres Márton voltak.

20 MNL OL M-KS 288. f. 31/14. ő. e. Jelentés az MSZMP Politikai Bizottsága 1967. november 14-i határozata végrehajtásának tapasztalatairól, 1975. július 17.

21 MNL OL M-KS 288. f. 5/692. ő. e. Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1976. június 1-jei üléséről. Bővebben Urbán Attila: A magyar állambiztonsági szolgálatok (1962–1980). *Múltunk.* 2003/3. sz. 41–42.

A kritikák egy másik része úgy fogalmazható meg, hogy nem tudták meghatározni, hogy hol végződjön az elvi, politikai irányítás és honnan kezdődjön a gyakorlati végrehajtás. A PTO 1977-ben kísérletet tett arra, hogy megalkossa a pártirányítás definícióját, beemelve a beavatkozás fogalmát is: *„A pártirányítás és a pártellenőrzés gyakorlatában biztosítani kell az elvi, politikai irányítás és operativitás helyes értelmezését. A párt munkastílusában az elvi-politikai irányítás és operativitás állandó elemek. Egységes egészet képeznek. Nem választhatók szét. Nem állíthatók szembe egymással. Az elvi-politikai irányítás nem csupán az elvek önmagában való hangoztatása, hanem az elvek cselekvési programmá való átalakítása. Az operativitás a politikai gyakorlati érvényesítésében a bürokratikus formalitásokat mellőző konkrétságot, határozottságot, gyorsaságot, hatékonyságot és állandó szervező munkát jelent. Ennek jelen kell lennie a pártmunka minden elemében. Az irányítás gyakorlatában csupán arányait tekintve az irányító szervek szintjétől függően lehetnek eltérések, s ez a központi pártszervektől az alapszervezetekig az operativitás növekedésében jut kifejezésre. Az operativitás nem azonos a beavatkozással. A beavatkozás a párt munkastílusának nem állandó, de szükségszerű eleme, amely akkor kerül előtérbe, amikor a párt a határozataival ellentétes jelenséget, gyakorlatot tapasztal, illetve amikor a határozatok végrehajtását akadályozó tényezők megszüntetése indokolja. A beavatkozás nem jelenti az illetékes állami, gazdasági és társadalmi szervektől a munka és a felelősség átvállalását.”*[22]

Az „elvek cselekvési programmá való átalakítása" kifejezéssel a párt körülírta azt a magatartásformát, amit elvárt a tagjaitól, a pártszervektől. A fenti értelmezés szerint, ahogyan haladunk a középszinttől egyre lejjebb az alsóbb pártszervezetek felé azok feladatának egyre nagyobb részét, az elvi irányítással szemben, egyre inkább a gyakorlati végrehajtásnak kellett (volna) kitennie. Korábbi dokumentumokban nem lehet olvasni a beavatkozásról, mint irányítási elemről sem, ennek felbukkanása, nevesítése azonban – feltehetően – a pártirányítás gyakorlatának eredménye, mert időlegesen előfordulhatott, hogy szükségessé vált a pártirányítás szorosabb, közvetlenebb formájának alkalmazása.

Az állambiztonság pártirányítása a 80-as években

A nyolcvanas években nem történt lényegi változás a belügyi szervek pártirányításának és ellenőrzésének szabályozása kapcsán, de egy-egy speciális terület hatékonyabb ellenőrzése érdekében létrehoztak különböző testületeket. Az egyik ilyen az úgynevezett Konzultatív Bizottság volt, amely 1986-tól a KB egyes osztályainak a vezetőiből, a belügyminiszterből, annak helyetteséből, a Legfőbb Ügyészből állt és feladata az „ellenzéki-ellenséges" csoportok tevékenységének korlátozásával összefüggő feladatok koordinálása volt.[23] A KAO-n belül pedig egy háromfős elemző-értékelő csoport alakult Gál Ferenc, a fegyveres testületeket felügyelő osztályvezető-helyettes vezetésével, mely szintén az „ellenzéki, ellenséges" tevékenység gyors, naprakész, tárgyilagos értékelését végezte elsősorban a Konzultatív Bizottság számára.[24]

Szólni kell a pártvezetés valamint az igazságügyi és a belügyi szervek közötti koordinációt végző testület, az MSZMP KB KAO Koordinációs Bizottsága működéséről is, amely – egyes források szerint – 1957-től működött, de iratanyaga csak 1964-től áll (az is hiányosan) a kutatók rendelkezésére. A testület 1988-ig létezett, vezetője a KB adminisztrációs ügyekért felelős titkára, tagjai az KAO vezetője, a belügyminiszter, az igazságügy miniszter, a legfőbb ügyész és a Legfelsőbb Bíróság elnöke volt.[25]

22 MNL OL M-KS 288. f. 52/7. ő. e. A párt munkastílusa, munkamódszere fejlesztésének feladatai, 1977. január 4.
23 MNL OL M-KS 288. f. 31/1. ő. e. Javaslat a Titkárságnak a Konzultatív Bizottság tagjaira, 1986. augusztus 25.
24 MNL OL M-KS 288. f. 7/800. ő. e. Jegyzőkönyv a Titkárság 1988. március 14-i üléséről.
25 MNL OL M-KS 288. f. 5/623. ő. e. Bővebben: Révész Béla: Alkotmányozás és állambiztonság. Alkotmányossá válási törekvések az állambiztonsági reformkoncepciókban, 1989–1990. *Aetas*, 2013/4. sz. 78.

A KB osztályszerkezete 1988. november 22-én változott meg először, majd 1989. május 22-én és június 23-án. Az állambiztonsági szervek, illetve általában a belügyi terület pártirányításában kulcsszerepet játszó KB KAO szervezetében 1988-ban történt gyökeres változás, ugyanis gyakorlatilag az év végére – ebben a szervezeti formában – megszűnt működni. Bizonytalannak tűnik Gál Ferenc későbbi életútja, ő valószínűleg 1988. június 28-ig volt a KAO-n a belügyi alosztály vezetője és ezután kerül a Belügyminisztériumba, ahol 1988 júliusától 1988 decemberéig miniszteri szaktanácsadóként tevékenykedett. Helyére pedig a PB a KAO 1988. június 17-i előterjesztése alapján belügyi alosztályvezetőnek, egyben osztályvezető-helyettesnek Tóth Andrást nevezte ki.[26] Tóth nem sokáig lehetett ezen a poszton, mert – bár pontos adatot nem ismerünk, de azt tudjuk, hogy – 1988 decemberében már létezett a Nemzetközi, Jogi és Közigazgatás-politikai Bizottság, amely a KAO feladatkörét vette át.[27]

Figyelemreméltó részlet, hogy a vizsgált időszakban a Belügyminisztériumot, illetve a fegyveres testületeket felügyelő KB-titkár pedig (1987. június 23. és 1989. június 24. között) az a Fejti György volt, aki a Nemzeti Kerekasztal tárgyalásokon az MSZMP tárgyalóküldöttségének helyettes vezetőjeként védte az állampárt pozícióit a belügyben, illetve a hatalommentésben, hogy aztán később különböző – objektum- és gépjárművédelemmel, távfelügyeleti rendszerekkel, kivonuló szolgálattal foglalkozó – vállalkozások ügyvezető igazgatójaként kamatoztassa korábbi kapcsolatrendszerét.[28]

A hatalom nemcsak az állampárt politikai befolyását, de a prominens képviselőit, a politikai vezetőket is védte. A PB 1988 decemberében értékelte a kiemelten védett személyek biztosítását és megállapította, hogy a Kormányőrség a munkáját magas színvonalon és jól látta el. Ugyanakkor szükségesnek tartották megjegyezni, hogy el kell készíteni egy olyan biztosítási programot (az „M", azaz mozgósítási terveken kívül), amely kritikus helyzetben garantálja a vezetők szélesebb körének személyi védelmét. (Az eredeti szabályozás szerint a személyi biztosítás az MSZMP elnökére, főtitkárára, az Elnöki Tanács elnökére, a Minisztertanács elnökére, a miniszterelnök-helyettesre, az államminiszterekre, és a belügy- és a honvédelmi miniszterre terjedt csak ki.[29]) Horváth István belügyminiszter 1989 áprilisában kiadott parancsában módosította is a fenti szabályozást és kiterjesztették a személyi biztosítások körét, valamint állandó jellegű és kiemelt védelmi kategóriákat hoztak létre, illetve megelőző operatív biztosítást vezettek be nemcsak a párt és állami vezetők, de a pártobjektumok védelme érdekébe is.[30]

A politikai rendőrség pártirányítását az utolsó évben a PB és a KB mellett, a Nemzetközi, Jogi és Közigazgatás-politikai Bizottság, illetve részben a Társadalompolitikai Bizottság (korábban: Agitációs és Propaganda Bizottság) látta el. A Nemzetközi, Jogi és Közigazgatás-politikai Bizottság (NJKPB) a KB 1988. december 15-i döntése alapján alakult meg, feladata volt, hogy a KB és a PB részére javaslatokat készítsen a jogalkotás és joggyakorlat, valamint a közigazgatás és a védelmi politika kérdései témakörben. Elnöke Grósz Károly pártfőtitkár, titkára Horn Gyula KB-tag, ekkor külügyminisztériumi államtitkár volt. A bizottság tagjai valamennyien a KB-tagok voltak: Borbély Sándor (Munkásőrség országos parancsnoka), Fejti György (a KB-titkára), Fock Jenő (a Minisztertanács nyugalmazott elnöke, a MTESZ elnöke), Horváth István (belügyminiszter), Kárpáti Ferenc (honvédelmi

26 MNL OL M-KS 288. f. 5/1030. ő. e. A KAO javaslata Tóth András kinevezésére, 1988. június 17. Jegyzőkönyv a PB 1988. június 28-i üléséről.

27 MNL OL M-KS 288. f. 4/248–249. ő. e. Jegyzőkönyv a KB 1988. december 15-i üléséről. Köszönöm Révész Bélának, hogy a fenti dokumentumokra felhívta a figyelmemet!

28 Tabajdi Gábor–Ungvári Krisztián: *Elhallgatott múlt. A pártállam és a belügy. A politikai rendőrség működése Magyarországon, 1956–1990.* Budapest: 1956-os Intézet–Corvina, 2008. 101–102.

29 ÁBTL 1.11.1. 2. d. A PB 1988. december 27-i ülésének határozata a párt- és állami vezetők személyi biztosításáról, valamint a további feladatokról. Lásd a 1. dokumentumot!

30 ÁBTL 4.2. I. sorozat 29. d. A belügyminiszter 8/1989. sz. parancsa a meghatározott hazai és külföldi személyiségek személyi védelmének, kiemelkedő rendezvények, politikai események biztosításának, egyes fontos objektumok őrzésének belügyminisztériumi feladatairól, 1989. április 21.

miniszter), Korom Mihály (nyugalmazott KB-titkár), Kótai Géza (a KB Külügyi Osztályának vezetője), Szűrös Mátyás (a KB-titkára), Várkonyi Péter (külügyminiszter). A bizottság fennállása alatt öt ülést tartott, 1989. február 3. és június 9. között. Napirendjében olyan témák szerepeltek, mint a Varsói Szerződés fejlesztése, Nagy Imre és társai újratemetésével kapcsolatos tennivalók, vagy éppen a bel- és állambiztonság aktuális kérdései, a politikai rendszer reformja, a hatalomgyakorlás megosztása, illetve a Munkásőrség működése, feladatai.[31]

A Társadalompolitikai Bizottság (TPB) 1988 decemberében jött létre, 1989. január 18-án tartotta első, június 14-én utolsó ülését. Szerepe elsősorban az MSZMP politikai befolyásának megőrzése volt, ennek kapcsán közvetetten foglalkozott a BM munkájával is. A bizottság elnöke Berecz János volt, akit 1989 nyarától Barabás János az MSZMP Budapesti Bizottságának titkára, KB-tag váltott, titkára 1989-ben Dégen István (később a párt elnökének tanácsadója) volt. Az utolsó ülés előtt egy héttel vitatták meg *A párt politikai arculatának alakításáról a versenyhelyzetben, különös tekintettel az előttünk álló időszak politikai eseményeire és a választásokra* című előterjesztést.[32]

Szólni kell az MSZMP Elnöksége működéséről is, amely egy új párttestület volt, ez is csak 1989-ben jött létre. Az MSZMP Elnöksége 1989 júliusa és októbere között működött, tagjai Grósz Károly, Németh Miklós, Pozsgay Imre és az elnöki funkciót viselő Nyers Rezső voltak. Feladata az volt, hogy előkészítette és politikai szempontból minősítette a KB és a PB elé kerülő anyagokat, egyfajta koordinációs tevékenységet végzett.[33] Ez szintén foglalkozott állambiztonsági kérdésekkel, illetve a fegyveres erők pártszervezeteinek sorsával, az MSZMP-nek a politikai egyeztető tárgyalásokon alkalmazandó stratégiájának kialakításával, valamint a politikai információs rendszer, és a párt jövőbeni gazdasági, pénzügyi, vállalkozói struktúrájának létrehozásával is.

A belügyminiszter még 1985 augusztusában egy utasítást adott ki, amely szabályozta a korszak utolsó éveiben a pártfunkcionáriusok elleni állambiztonsági nyomozások eljárásrendjét.[34] Ugyanis az operatív nyilvántartásban szép számmal szerepeltek MSZMP-tagok is. Statisztikai adataink csak 1988 nyaráig állnak a rendelkezésünkre. Ezek szerint ekkor az operatív nyilvántartásban 4795 fő MSZMP-tag szerepelt, és eddig a dátumig 3710 főt – párttagságuk meghagyása mellett – a felülvizsgálatok során töröltek az adattárból, de figyelemre méltó, hogy a BM nyilvántartásából utoljára párttag kizárására 1986-ban került sor. 1987-ben és 1988-ban párszervezet által se kizárás, se törlés nem történt, ebben a két évben csupán az állambiztonság saját hatáskörben törölt hét személyt.[35]

A párttagok elleni nyomozásokat szabályozó 1985-ös utasítást 1989 áprilisában hatályon kívül helyezték, mert *„a megváltozott politikai és társadalmi viszonyaink a továbbiakban már nem indokolják a pártszervek káderhatáskörébe tartozó személyek és a párttagok büntetőügyeivel kapcsolatos hozzájárulási és tájékoztatási rend fenntartását.”*[36] Az MSZMP KB 1989 májusában lemondott káderhatáskörének gyakorlásáról[37], ezért a fenti

31 Az MSZMP központi vezető szervei ülésének napirendi jegyzékei, IV/2. kötet, 1981–1989. Budapest: Magyar Országos Levéltár, 2001.416.

32 Uo. 333–335. MNL OL M-KS 288. f. 41/522. ő. e. Jegyzőkönyv a Társadalompolitikai Bizottság 1989. június 7-i üléséről.

33 Az MSZMP központi vezető szervei ülésének napirendi jegyzékei, IV/2. kötet, 1981–1989. Budapest: Magyar Országos Levéltár, 2001. 324.

34 MNL OL XIX-B-1-az 159. d. A belügyminiszter 22/1985. sz. utasítása a pártszervek káderhatáskörébe tartozó személyek és a párttagok elleni büntetőeljárásokkal kapcsolatos hozzájárulás kérési, tájékoztatási és értesítési kötelezettség rendjéről, 1985. augusztus 1.

35 ÁBTL 1.11.10. 157. d. Összevont kimutatás az operatív nyilvántartásban szereplő MSZMP tagok számáról, anyagaik rendezéséről, d. n. (Kimutatás az operatív nyilvántartásban szereplő azon személyek számáról, anyagaik rendezéséről, akiknek párttagságát az MSZMP KB PTO által rendelkezésünkre bocsájtott anyagok egyeztetése során állapítottuk meg 1969. január 1-től.) Lásd az 2. dokumentumot!

36 MNL OL XIX-B-1-az 184. d. A Politikai Bizottság 1989. április 5-ei határozata a pártszervek hatáskörébe tartozó személyek büntetőügyeivel kapcsolatos eljárási, tájékoztatási rend megváltoztatására. Lásd a 4. sz. dokumentumot!

37 MNL OL M-KS 288. f. 4/260–261. ő. e. Az MSZMP Központi Bizottságának 1989. május 8-i határozata az MSZMP káderhatáskörének megszüntetéséről. Lásd a 6. dokumentumot!

belügyminiszteri utasítás is hatályát vesztette.[38] Sillai Árpád, az Állambiztonsági Miniszterhelyettesi Titkárság vezetője ugyanakkor levelében arra hívta fel a figyelmet, hogy nem tartja célszerűnek azt, hogy tételesen hatálytalanításra kerüljenek az egyes belügyi rendelkezésekben megfogalmazott, a párt káderhatáskörébe tartozó személyekkel kapcsolatos eljárásról szóló rendelkezések[39], de más belügyi vezetők is attól tartottak, hogy *„az állambiztonsági szervek tevékenységére vonatkozó szabályok átmenetileg nem lesznek összhangban az utasításban foglaltakkal."*[40] Ahogyan Bálint Tibor, a BM Titkárság vezetője előterjesztésében megfogalmazta: az új politikai helyzetben, az „alternatívok" megjelenése, párttá szerveződése egyébként is a belügyi rendelkezések módosítását teszik szükségessé, ezért e változtatásokat célszerűbb lenne *„a jogalkotói munka folyamatában végrehajtani"*. Ráadásul – vélekedett Bálint Tibor – az MSZMP-tagok, a párt-, állami és társadalmi szervezetek vezetői a megfigyelés szempontjából más elbírálás alá estek, lakásuk nem volt igénybe vehető és általában nem lehetett beszervezni őket.[41] Ez természetesen nem volt igaz, mind a négy kategória (ügynök, informátor, rezidens, T-lakás tulajdonos) tagja lehetett MSZMP-tag.[42]

Az MSZMP Elnökségének egyik utolsó döntése értelmében az újonnan felvett párttagok adatainak a BM operatív nyilvántartásával történő előzetes egyeztetését törölték el, ezzel lezárva azt a több évtizedes gyakorlatot, amely az állampárt és a politikai rendőrség közt kialakult, és meghatározhatta az egyes pártfunkcionáriusok sorsát, karrierlehetőségeit, ugyanakkor rögzítette az állambiztonsági szerveknek a hatalmi mechanizmusban betöltött szerepét, információs előnyét is.[43] 1989 novemberében, decemberében pedig a BM – a párttagokra, pártfunkcionáriusokra vonatkozó – egyéb utasításokat, sőt általában a belügyi rendelkezések ideológiai-politikai elvárásokra vonatkozó részeinek hatályon kívül helyezéséről[44], Boross Péter belügyminiszter pedig 1992-ben ezen iratok minősítésének megszüntetéséről döntött.[45]

---

38 MNL OL XIX-B-1-az 184. d. A belügyminiszter 22/1989. BM utasítása a pártszervek káderhatáskörébe tartozó személyek és a párttagok elleni büntetőeljárásokkal kapcsolatos hozzájárulás kérési, tájékoztatási és értesítési kötelezettség rendjével kapcsolatos rendelkezések hatályon kívül helyezéséről, 1989. július 20.

39 MNL OL XIX-B-1-az 184. d. Sillai Árpád levele a BM Titkárság vezetőjének, 1989. június 20. Lásd a 8. dokumentumot!

40 MNL OL XIX-B-1-az 184. d. Juhász Károly alezredes levele a BM Titkárság vezetőjének, 1989. június 6.

41 MNL OL XIX-B-1-az 184. d. Bálint Tibor előterjesztése a pártszervek káderhatáskörébe tartozó személyek és a párttagok elleni büntetőeljárásokkal kapcsolatos hozzájárulás kérési, tájékoztatási és értesítési kötelezettség rendjével kapcsolatos rendelkezések hatályon kívül helyezéséről, 1989. július 4. Lásd a 10. dokumentumot!

42 A Kádár-korszakban a hálózatok szervezésének alapelveit meghatározó legfontosabb parancsok az 1958-ban, illetve – az 1989-ben is érvényben lévő – 1972-ben kiadott normák voltak. A belügyminiszter 33. számú parancsa a Belügyminisztérium állambiztonsági szerve ügynöki munkájának alapelvei tárgyában, 1958. december 5. ÁBTL 4.2. II. sorozat 6. d. és A belügyminiszter 005. számú parancsa az állambiztonsági szervek hálózati munkájának alapelveit tartalmazó szabályzat kiadására, 1972. április 4. ÁBTL 4.2. II. sorozat 19. d. Ügynökké különleges esetekben, ha az operatív érdek úgy kívánta MSZMP-tag is beszervezhető volt. Tilos volt ilyen típusú együttműködés kialakítása az MSZMP országos, megyei, budapesti, járási választott vezetőivel, függetlenített munkatársaival, a kormány tagjaival, a KISZ és a szakszervezetek országos, és megyei függetlenített vezetőivel is. Rezidensnek viszont kifejezetten a politikailag szilárd, kellő élettapasztalattal rendelkező párttagokat, vagy hazafias érzésű pártonkívüli személyeket szervezhettek be. Ugyanakkor nem lehetett rezidens például egy párttitkár. A rezidensekhez hasonlóan T-lakástulajdonos is csak politikailag megbízható személy, jó esetben párttag lehetett, akinek – a lakás felhasználásáért – anyagi térítést vagy jutalmat kellett adni. A hálózatokról bővebben: Hankiss Ágnes: *Továbbélő hálózatok – a rendszerváltás tükrében*. Budapest: Az Európai Néppárt Európai Parlamenti Képviselőcsoportja és a Hamvas Béla Kultúrakutató Intézet közös kiadványa 2013.

43 MNL OL M-KS 288. f. 59/4. ő. e. Az MSZMP Elnökségének 1989. július 31-i határozata a párttagok nyilvántartásának módosítására.

44 MNL OL XIX-B-1-az 188. d. Berkesi Ferenc BM személyzeti csoportfőnök előterjesztése a belügyi rendelkezések párt- és KISZ hatásköri érvényesítésére, valamint az ideológiai-politikai elvárásokra vonatkozó részeinek hatályon kívül helyezéséről, 1989. december 14, valamint Uo. a Belügyminiszter 1/1990. BM utasítása a belügyi rendelkezések párt- és KISZ hatáskör érvényesítésére, valamint az ideológiai-politikai elvárásokra vonatkozó részeinek hatályon kívül helyezéséről, 1990. január 2. és ÁBTL 4.2. I. sorozat 29. d. A Belügyminiszter 37/1989. BM utasítása a nem függetlenített párt-, szakszervezeti és KISZ-tisztségviselő munkaidő-kedvezményéről szóló 15/1988. BM utasítás hatályon kívül helyezéséről, 1989. november 29. Lásd a 17. dokumentumot!

45 MNL OL XIX-B-1-az 184. d. Dr. Verebélyi Imre levele a belügyminiszternek a korábban már hatályon kívül helyezett belügyminiszteri utasítások minősítési jelölésének megszüntetésére, 1992. március 10.

A politikai „modellváltás" és az állambiztonság

A politikai átalakulás kérdésének tárgyalásakor az MSZMP különböző szerveiben megfogalmazott javaslatokban, tervezetekben az állampárt erőszakszervezeteinek átalakításának kérdésével közvetlen és konkrét módon nem foglalkoztak. (Megjegyzendő, hogy az alternatív kezdeményezések, ellenzéki szerepet felvállaló szervezetek alternatívái között sem szerepelt explicit módon ez a kérdés.) A hivatalos MSZMP dokumentumok, tervezetek 1989 nyaráig nem tartalmaztak az állambiztonsági szervekre vonatkozó konkrét, nyilvános szabályozási javaslatokat. Elvi jellegű párthatározat ugyan már előző évben is született, a KB 1988. december 15-i ülésén a párt *A kormányzati munka korszerűsítése* című előterjesztés alapján hozott határozatot a fegyveres erők addigi pártirányításának kormányfelügyelet alá helyezéséről, de a gyakorlatban ez nem jelentett lényegi változást. Az állampárt csak – a fentebb már említett – 1989. májusi KB-határozatában mondott le káderhatáskörének gyakorlásáról, addig az időpontig a PB előzetes állásfoglalásától függött a fegyveres testületek – például a Munkásőrség – parancsnokainak kinevezése és felmentése is.[46] A politikai hatalom nem kívánt a nyilvánosság elé lépni ezzel a kérdéssel, nem akart állást foglalni az államvédelmi szervek további sorsát illetően, de program, koncepció – az állampárt pozícióinak megőrzésével összefüggésben – természetesen létezett. Fejti György KB-titkár a Nemzetközi, Jogi és Közigazgatás-politikai Bizottság számára készített 1989. januári előterjesztésében a politikai rendszer reformjáról a hatalommegosztás módozatairól értekezett és feltette a kérdést, hogy meg tudja-e akadályozni az MSZMP az egyre erőteljesebben kibontakozó pluralizációs folyamatot, avagy nem. A válasza az, hogy *„a jogállamiság keretei között nem"* ezért az MSZMP-nek el kell fogadnia *„a hatalomgyakorlás fokozatos, kiszámítható keretek között történő megosztását, egyben felvázolja ennek korlátait, kereteit, valamint a saját elgondolását a lebonyolítás menetrendjére, és időrendjére."* Ugyanakkor leszögezi, hogy az MSZMP a hatalmat semmilyen körülmények között nem kívánja átadni. Ő úgy látja, hogy ekkor a párt nincs még felkészülve egy plurális politikai struktúra elfogadására, ezért alapvető kérdés az MSZMP „kondicionálása" a versenyhelyzetre, de leszögezi, hogy: *„A politikai rendszer az Alkotmány és a törvényesség alapján álló politikai erők versenyén, együttműködésén és egyensúlyán alapul, amelyen belül az MSZMP domináns szerepét politikai eszközökkel kívánja kivívni."* Sajátos magyar modellt emleget, amely *„a szocialista berendezkedés dinamizálását szolgáló, ugyanakkor stabilitást is megőrző"*, az MSZMP-nek a kisebbségbe kerülését eleve kizáró megoldást keres. A „földcsúszamlás" jellegű változást *„egész egyszerűen ki kell zárni."*– írja. A megoldás – mivel a helyzet egyedi és átmeneti –, hogy kiszámítható hatalommegosztási metódust kell kialakítani. Egy „kétlépcsős" menetrendet javasolt, az 1990-es országgyűlési képviselőválasztásokon *„a feltételezett erőviszonyok alapján, megállapodásos alapon elosztja a képviselői mandátumokat."* Második lépcsőt egy három vagy négy évvel későbbi, a már „klasszikus" pártversenyen alapuló választás követhetné – javasolta Fejti, és javaslatát a Bizottság elfogadta.[47]

Ahogyan a III/III. Csoportfőnökség munkabeszámolójában az év végén visszatekintettek, abból egyértelműen kiolvasható az MSZMP hatalmának, befolyásának a megvédésére való törekvés a rohamosan átalakuló viszonyok között is. *„A tárgyidőszak első negyedében még meghatározó volt tevékenységünkben a lebomló régi struktúra támogatása, vagyis az MSZMP irányítása alatt, az érvényben lévő Alkotmánnyal, törvényekkel összhangban befolyásolni azokat a folyamatokat, melyek legális vagy féllegális keretek között a politikai rendszer átalakítására, az MSZMP vezető szerepének megszüntetésére irányultak. A változások következtében tevékenységünk*

46 Bővebben: Révész Béla: Alkotmányozás és állambiztonság. Alkotmányossá válási törekvések az állambiztonsági reformkoncepciókban, 1989–1990. *Aetas.* 2013/4. sz. 73., valamint Varga György – Szakadát István: Íme, a nomenklatúrák! Az MDP és a volt MSZMP hatásköri listái. *Társadalmi Szemle.* 1992/3. sz. 73.

47 MNL OL M-KS 288. f. 62/1. ő. e. Fejti György előterjesztése a hatalommegosztás tervezett módozatairól, 1989. január 19. Jegyzőkönyv a Nemzetközi, Jogi és Közigazgatás-politikai Bizottság 1989. február 3-i üléséről. Lásd a 3. dokumentumot!

közvetlen, majd közvetett pártirányítása fokozatosan megszűnt, a korábban jogellenesnek tekintett politikai cselekvések időközben társadalmilag elfogadottá, jogilag rendezetté, illetve biztosítottá váltak."[48]

Az „alternatív"-nak nevezett szervezetekkel ekkorra a párt különböző szerveiben megkezdték a kapcsolatfelvételt, az MSZMP valamiféle párbeszéd kialakítására törekedett. Az MSZMP Budapesti Bizottsága 1989 februárjában határozatot hozott egy Operatív Csoport – későbbi elnevezése: BMP Társadalmi Kapcsolatok Munkacsoportja – megalakításáról *„[...] a szerveződések figyelemmel kísérésére a fővárosi helyzetkép karbantartására, az ezzel kapcsolatos politikai pártszervezeti feladatok kidolgozására a társadalompolitikai titkár felügyeletével dolgozó Operatív Csoportot hozott létre."* A munkacsoportot a pártvezetés részéről Barabás János felügyelte és a testületben helyet kapott Cirkos Tibor, a BRFK III/III. (Állambiztonsági) Osztály osztályvezetője is.[49] A BRFK pártbizottságán pedig a megmozdulások biztosításában részt vevőket megpróbálták felkészíteni a tüntetések és demonstrációk során előforduló „éles" helyzetekre. *„Tudatosítani kell az állománnyal, hogy a tömeggel szemben[i] fellépés során kialakulhatnak igen éles helyzetek, melyek szükségessé tehetik az erkölcsi normák átértékelését. Kritikus helyzetben tüzet nyitni egyfajta erkölcsi felelősségvállalás és bármilyen furcsán hangzik, bátorság kérdése is. Kétségtelen, hogy az emberölés felelősségét csak az a személy vállalja, aki mélységesen meg van győződve igazáról, elkötelezett harcosa egy adott ügynek, aki morálisan stabil és felelősséget érez a társai életéért is, és aki a konkrét helyzetet maga is kiemelten veszélyesnek ítéli meg, nemcsak a parancsnok."*[50]

A fent már említett Nemzetközi, Jogi és Közigazgatás-politikai Bizottság 1989 nyarán ismét foglalkozott a belbiztonság kérdésével és bizottság tagjai egyrészt egyetértettek abban, hogy szélesebb fórum elé ne kerüljön a vitaanyag, másrészt, hogy a végbement változásokkal összhangban hosszabb távon modellváltást kell végrehajtani és arra kell törekedni, hogy a belbiztonság jogilag szabályozott keretek között végzendő legitim tevékenységgé váljon. *„Egyetértés volt abban, hogy a bel- és állambiztonsági szervekre a jövőben is szükség van, tevékenységüket azonban nyílt jogszabályokban kell rendezni, biztosítani a megfelelő nyilvánosságot. [...] két szakaszban célszerű lenne az állambiztonsági szervek átszervezését megvalósítani. A második szakasz hosszú távú feladat. Elhangzott, hogy a kormányzópártnak döntő befolyással kell rendelkeznie e szervekben. Célszerű nagyobb figyelmet szentelni a pénzvilággal és az emigrációval kapcsolatos munkának, belső kérdésekben a szuverenitás védelmét és az erőszakos cselekedetek elleni harcot kell feladatul tűzni. Helyes lenne az információáramlást gyorsítani."*[51]

Ez utóbbi pont átvezet arra a kérdésre, hogy az MSZMP fennállása utolsó hónapjaiban milyen gyakorlati lépéseket tett hatalmának, befolyásának jövőbeni biztosítása érdekében. Megszervezett egy politikai információs rendszert[52], a pártvagyon megmentése érdekében rendezte a pártingatlanok tulajdonjogát, (a NEXT 2000 Kft. törzstőkéjének bővítési jegyzéke szerint, pártüdülők, vendégházak, oktatási létesítmények, műhelyek, garázsok, a székház és számítóközpont, összesen 1 162 365 645 Ft értékben) és az új lehetőségeket kihasználva a fedőneveken szereplő számlákon gyűjtött vagyonát vállalkozásokba fektette, különböző gazdasági társaságokat alapított. Az MSZMP Elnöksége 1989. július 3-i ülésén döntött arról, hogy a párt (pontosabban a KB) – a gazdasági társaságokról szóló 1988. évi VI. törvény alapján – 90 százalékos tulajdont szerezzen 9 millió forint részvényjegyzéssel egy (vállalkozásszervező) részvénytársaság alapításában. Az öttagú igazgatótanácsban három főt az MSZMP volt jogosult megnevezni. Az igazgatótanács elnöke Juhász András, a VÁLTÓ Számítástechnikai

48 A III/III. Csoportfőnökség jelentése, 1989. december 20. Közli: *Szigorúan titkos '89. A magyar állambiztonsági szervek munkabeszámolói.* Szerkesztette, a bevezető tanulmányokat és a jegyzeteket írta Müller Rolf és Takács Tibor. Budapest: L'Harmattan, 2010. 88.

49 BFL XXXV 30. 270. d. Határozat az alternatív szervezetekkel foglalkozó Operatív Csoport tevékenységéről, elnevezésének összetételének módosításáról, 1989. február 9.

50 BFL XXXV 30. 271. d. BFL XXXV 30. 271. d. Jegyzőkönyv a Budapesti Pártbizottság 1989. április 20-i üléséről.

51 MNL OL M-KS 288. f. 62/5. ő. e. Jegyzőkönyv a Nemzetközi, Jogi és Közigazgatás-politikai Bizottság 1989. június 9-i üléséről. Lásd: 18. dokumentumot!

52 MNL OL M-KS 288. f. 59/7. ő. e. Az elnökség 1989. augusztus 28-i határozata a számítógépes politikai információs rendszer megszervezésére. Jegyzőkönyv az Elnökség 1989. augusztus 28-i üléséről. Lásd a 11. dokumentumot!

és Vállalkozásszervező Kft. elnöke lett. Az Elnökség még ezen az ülésen a párt kezelésében lévő ingatlanvagyon jogi helyzetének rendezéséhez is megadta az elvi hozzájárulást, támogatta egy korlátolt felelősségű társaság létrehozását.[53] Azonban nemcsak a párt, de az állambiztonság, pontosabban a kémelhárítás is rendelkezett vagyonnal, konspirált valutaszámlákon jelentős összegeket halmoztak fel, amelynek sorsáról sajnos nincsenek információim. A BM Külügyi Osztály által kezelt és a Magyar Nemzeti Banknál vezetett „VÁMOS ZOLTÁN" fedőnevű számlán 1988 szeptemberében 2 280 026 USA dollár, a III/II. Csoportfőnökség által a Magyar Külkereskedelmi Banknál konspiráltan kezelt „EUROIMPEX VADUZ" fedőnevű számlán a fenti időpontban 2 925 386 USA dollár szerénykedett, míg a BM Külügyi Osztályára az operatív úton szerzett valutabefizetések 352 587 forintot tettek ki.[54]

Mindemellett az MSZMP vezetése a „pártmúlt jövőjét" is elkezdte alakítani, hiszen döntött több, a párt ideológiai alapvetését, szellemi „örökségét" kezelő intézmény (a Politikai Főiskola, a Társadalomtudományi Intézet és a Párttörténeti Intézet) jövőjéről, összevonásáról, pártarchívum létrehozásáról[55], s persze ezzel párhuzamosan iratmegsemmisítésekről, iratok átadás-átvételéről is. Egy 1989. júniusi levelében a BM Titkárság titkárságvezetője veti fel azt a problémát, hogy minősített, szigorúan titkos, operatív jellegű iratok vannak az MSZMP helyi szerveinél, amit a BM-ben kellene őrizni, elárulva ezzel azt, ami 1989-ben még nem lehetett mindenki számára egyértelmű, hogy a belügyi titkos normák, rendelkezések, szabályzatok pártbizottságoknál landoltak, ahol ezt megvitathatták és – adott esetben – javaslatokat is megfogalmazhattak ezekkel kapcsolatban. Mindezeken kívül a csoportfőnökségek területén működő pártbizottságoknál fellelhető operatív értékkel bíró anyagokat is vissza kellett juttatni a pártbizottság működési helyén lévő állambiztonsági szerv titkos ügyirat kezeléséhez (TÜK), ahol ezeket meg kellett semmisíteni. (Lehet, hogy ezt a rendelkezést hajtották végre szisztematikusan, ami megmagyarázná azt, hogy a MNL OL-ban a csoportfőnökségek pártbizottsági anyagai miért csak 1983-ig találhatóak meg…) Bizonyos pozíciók megszűnése is azt eredményezte, hogy titkos, minősített iratokat kellett átadni, mint például az állambiztonsági miniszterhelyettes munkakörének megszűnése kapcsán.[56]

Az állambiztonság ellenzéki pártokhoz, szervezetekhez és az MSZMP-hez való viszonyát – egy vitaanyag szerint – a Belügyminisztériumon belül is vizsgálták: *„Az ellenzéki erőkhöz és szervezetekhez való viszonyunkat nem lehet rendezni anélkül, hogy ne rendezzük viszonyunkat az MSZMP-vel. Úgy látjuk, hogy a pártirányítás deklarált megszüntetése ellenére a minisztérium vezetése és állományának jó része még mindig nem tudta eldönteni, hogy össztársadalmi érdekeket szolgáló állami-közszolgálati szerv legyünk-e, vagy pedig a párt politikai akaratának végrehajtó apparátusa."* Ugyanakkor keresték a helyét, szerepét a titkosszolgálatoknak az új, alakuló demokratikus berendezkedésben. *„[…] megkerülhetetlennek tartjuk a belső elhárítás problémakörét. A jogállam fogalmával nyilvánvalóan összeegyezhetetlen, ha a hatalmon lévő párt a belső biztonsági szolgálatot más törvényes (alkotmányos) politikai erők ellen használja fel. A sztálinista hatalmi modellel mindaddig nem lehet szakítani, amíg a belső elhárítást jelenlegi struktúrájában és funkcióival fennáll. Ez azonban nem magának a szervezetnek a felszámolását, hanem funkcióinak megváltoztatását, s ebből eredően struktúrájának átalakítását jelenti."*[57]

53 MNL OL M-KS 288. f. 59/1. ő. e. Jegyzőkönyv az MSZMP Elnöksége 1989. július 3-i üléséről.

54 ÁBTL 1.11.1. 205. d. Andó József, Kalocsai Imre és dr. Rédei Miklós főcsoportfőnök-helyettes jelentése a kémelhárítás valutaszámláin elhelyezett összegekről, 1988. szeptember 6. Lásd a 13. dokumentumot!

55 MNL OL M-KS 288. f. 59/3. ő. e. Berecz János jelentése az MSZMP Elnökségének, 1989. július 14. Előterjesztés a Politikai Bizottsághoz a párt levéltári anyagáról, felhasználásáról és a pártarchívumokról, 1989. május. MNL OL M-KS 288. f. 59/5. ő. e. Jegyzőkönyv az Elnökség 1989. augusztus 14-i üléséről.

56 ÁBTL 1.11.1. 2. d. Bálint Tibornak, a BM Titkárság titkárságvezetőjének a levele, 1989. június, valamint ÁBTL 1.11.1. 106. d. Dr. Sillai Árpád, a BM ÁBMHT vezetőjének levele Bogye Jánosnak, a III. Főcsoportfőnökség helyettes vezetőjének, 1989. szeptember 19. Bogye János, Benkő Ferenc, dr. Horváth József és dr. Baranyai Béla levele Dr. Sillai Árpádnak, a BM ÁBMHT vezetőjének, 1989. október 16., október 25., október 18., és október 24. Uo. Lásd a 7. és 14. dokumentumokat!

57 ÁBTL 1.11.1. 100. d. Dr. Sillai Árpád ÁBMHT titkárságvezető levele dr. Bálint Tibornak, a BM Titkársága vezetőjének, 1989. szeptember 19. Lásd a 15. dokumentumot!

A funkcióváltozáshoz egy kis adalékot szolgáltat, hogy Stefán Géza, a BRFK állambiztonsági szervének vezetője, 1989 augusztusának végén a területi állambiztonsági szervek vezetőinek önállósága, hatáskörének növelése érdekében több miniszteri parancs módosítására tett javaslatot. Ezek egyike a párttagok beszervezésének engedélyezési rendjére vonatkozott. A javaslat szerint az MSZMP-tagok beszervezését a jövőben a területi állambiztonsági szervek vezetői saját hatáskörükben engedélyezhették volna, azonban az állambiztonsági miniszterhelyettesi titkárság válaszlevelében felhívta a figyelmet, hogy a hálózattal és az SZT-állománnyal kapcsolatban 1989. október 10-ig, illetve október 30-ig egy bizottság vizsgálja az újraszabályozás lehetőségeit, tehát ennek lezárulása előtt nem indokolt miniszterhelyettesi állásfoglalás a kérdésben.[58] A dokumentum arra minden esetre rávilágít, hogy az állambiztonsági szervekben 1989 kora őszén még volt törekvés arra, hogy MSZMP-tagok beszervezését fontolgassák...

Az *„állambiztonsági ideológiát"*, a szervek viszonyulását a hatalomhoz, az MSZMP-hez fűződő kapcsolat 1989 folyamán történő változásait foglalta össze Horváth József, a belsőreakció-elhárítás csoportfőnökének egy, 1989. novemberi előadása, amelyből kiderül, hogy az állampárt „alkalmazkodása" a szocialista jogállamisághoz, a pluralizmushoz (bármit is értettek alatta) volt az a viszonyítási pont, amit az állambiztonság is követni próbált. *„[...] látni kell, hogy szervezetünk, de az egész társadalom jövője is függ attól, hogy a jelenleg háttérbe szorított és szétforgácsolódott baloldal mennyire lesz képes ismét jelentős politikai erővé, a jövő számára kikristályosodási ponttá válni. Nekünk ezt a folyamatot lehetőségeink szerint – de nem törvényellenes eszközökkel – támogatnunk, erősítenünk kell."*[59]

Kísérlet a pártbefolyás megőrzésére, az MSZMP BM Bizottsága

1988 márciusában a belügyminiszter *„a gazdasági-társadalmi kibontakozás elősegítése"* címmel kiadott szigorúan titkos feladatterve hét pontban foglalta össze a teendőket és az első blokkban az állambiztonság feladatait részletezte. A szöveg azonban nem lép túl az általánosságokon, konkrétumokat nem tartalmazott.[60] Egy 1988. október végi pártbizottsági ülés határozata pedig úgy fogalmazott, hogy jelen időszakban a párt működésének alapkéréseit érintő előkészítő munka folyik. Bár ekkor a BM pártbizottsága belügyi pártértekezlet összehívását nem látta indokoltnak, mégis jelentős személyi változtatásokat hagyott jóvá. A BM PB több mint 20 százalékos, a VB közel 50 százalékos (11 főből öt új) személycserét hajtott végre.[61] Ennek ellenére az MSZMP BM még az év végén is mintha csak halogatta volna az érdemi változások elindítását. Ugyan a pártbizottság döntési rendszerének korszerűsítésére, vagy ahogyan megfogalmazták, *„a belügyi pártmozgalom előtt álló feladatok végrehajtására"* létrehoztak egy munkabizottságot, de például egy általános feladatokkal működő, állandó jellegű politikai tanácsadó testület felállításának az ötletét elvetették.[62]

A „helyzet fokozódását" ugyanakkor jelezte, hogy az új pártfőtitkár, Grósz Károly 1989 márciusában a Belügyminisztérium pártszervezetében egy rendkívüli pártvégrehajtó bizottsági ülésen „kötetlen eszmecsere" jegyében – ma már megmosolyogtató naivitással – tájékoztatta a BM PVB tagjait az MSZMP jövőjéről,

58 ÁBTL 1.11.1. 106. d. Dr. Stefán Géza javaslata a rendőr-főkapitányságok állambiztonsági szervei vezetői hatáskörének módosítására, 1989. augusztus 29., valamint Uo. Balla Pál r. őrnagy feljegyzése, 1989. szeptember 18. Köszönöm Takács Tibornak, hogy a fenti dokumentumra felhívta a figyelmemet! Lásd a 12. dokumentumot!

59 Közli: Révész Béla: A politikai átalakulás és a titkosszolgálatok változásainak kapcsolata az újabb források tükrében. *De iurisprudentia et iure publico.* 2011/4. sz. 11.

60 ÁBTL 4.2. II. sorozat 54. d. A Belügyminisztérium feladatterve a gazdasági-társadalmi kibontakozás elősegítésére, 1988. március 9.

61 MNL OL M-KS 838. f. 2/102. ő. e. Tájékoztató az MSZMP BM Bizottság 1988. október 27-i döntéseiről.

62 MNL OL M-KS 838. f. 2/104. ő. e. Jegyzőkönyv az MSZMP BM PB 1988. december 21-i üléséről.

a „kibontakozás" esélyeiről.[63] (Ekkor a „fehérterror" kifejezést mellőzte, nem úgy, mint az 1988. november 29-i kommunista aktíván, a Budapest Sportcsarnokban tartott hírhedt beszédje alkalmával.)

A tájékoztatást végighallgató testület tagjai Füzesi Antal PTO-titkár, Földesi Jenő altábornagy, belügyminisztériumi államtitkár, Dr. Szicsek Judit, a VB nőfelelőse, Molnár István, a pártszékház őrségének parancsnoka (Kormányőrség), Siklósi György vezérőrnagy, Bogye János főcsoportfőnök-helyettes, a hírszerzés vezetője, Berkesi Ferenc ezredes, a BM személyzeti csoportfőnöke, a PTO volt osztályvezetője, KISZ-titkár, Tichy Zoltánné, az állambiztonsági terület egyik városi pártbizottságának titkára, Fürcht Pál, a tanácsi területről, és végül Csiba Károly agitációs és propaganda titkár voltak. A BM pártbizottságának ekkor 7300 tagja volt, 13 városi jogú és 16 egytestületű pártbizottsággal. 1988-ban 191 tagfelvételt regisztráltak, ez 2,6 százalékos arány volt, a korábbi évhez képest csökkenést mutatott. (Ez a szám 1987-ben 299 volt, 4,4 százalékos volt a tagfelvétel „dinamikája".[64])

Március végén az MSZMP KB Pártpolitikai Osztálya a párttörvény tervezetével kapcsolatban úgy vélekedett, hogy az MSZMP tagjaiból lehet alapszervezeteket létrehozni a fegyveres erőket és testületeket irányító minisztériumokban és országos parancsnokságokon, valamint a területi fő/kapitányságokon – és bár elképzelhetőnek tartották, hogy egyes párttagok a lakóhelyükön szerveződő MSZMP-szervezetek tagjai legyenek – de ellene voltak, hogy a hivatalos állomány „szétszóródva" tevékenykedjen.[65] Ebben az időben – a dokumentumok tanúsága szerint – a belügy párttagsága is a BM-ben szerveződő pártszervezetekben kívánta folytatni tevékenységét, elutasították a „pártsemleges" Belügyminisztérium gondolatát, nem kívántak a lakóterületi alapszervezetekbe történő átirányítás lehetőségével élni. A *„fegyveres testületekben szerveződő pártok"* kérdése volt az egyik olyan alapvető ügy, amely élénken foglalkoztatta a BM párttagságát, és amely a párt megszűnéséig élénk vitákat generált. A jövőbeni pártstruktúra kérdése volt a másik fő dilemma, a párt szerepe egy jövőbeni koalíciós kormányban. A párt dokumentumaiban ezt az időszakot csupán egy átmeneti érának, a többpártrendszerre történő átmenet idejének tekintették és hangsúlyozták a párt befolyása megőrzésének a fontosságát a BM szerveiben. Azonban voltak a minisztérium pártszervezetein belül is eltérő álláspontok. A BM 5-ös pártbizottsága (a III/III. Csoportfőnökségnél működő pártszervezet) belügyi pártértekezlet összehívását kezdeményezte, de a BM PB a javaslatot elvetette.[66]

Áprilisban az MSZMP BM Bizottság végrehajtó bizottsága megvitatta a fegyveres testületek pártirányítását vizsgáló – korábban felállított – ad hoc bizottság jelentését. A bizottság javasolta, hogy a „pártirányítás" kifejezés használata helyett a „párt befolyásolás" gondolatkörét kellene a jövőben alkalmazni, felhívták a figyelmet arra, hogy ki kellene dolgozni az MSZMP biztonságpolitikai koncepcióját. Hangsúlyozták, hogy biztonságpolitikai elvek kellenek, nem pedig a (közvetlen) irányítás, újra kell fogalmazni a testületek szerepét, jellegét, a pártszervezetek feladatait, és hangsúlyozták, hogy a választásokig meg kell őrizni az MSZMP befolyását az állomány körében, valamint „tagtoborzást" ajánlottak. Ugyanakkor – javasolták – csökkenteni kell a függetlenített apparátust, a városi jogú pártbizottságok számát, a múlt reális értékelését is el kell végezni és ragaszkodni kell – amíg lehet – a BM pártszervezetekhez, de el kell kezdeni kidolgozni a változtatásokhoz igazodó új működési rendet is.[67] Júniusban pedig a KB adott ki egy állásfoglalást arról, hogy meg kell tartani a fegyveres erőkben és testületekben az MSZMP politikai befolyását. Ennek érdekében a párt – az állásfoglalás szerint – *„politikailag ellenáll minden olyan kísérletnek, amely a szocialista fegyveres erőket és testületeket*

63 MNL OL M-KS 838. f. 3/293. ő. e. Jegyzőkönyv az 1989. március 20-án tartott rendkívüli MSZMP BM Bizottság végrehajtó bizottsági üléséről.

64 Uo.

65 MNL OL M-KS 288. f. 11/4458. ő. e. Vélemény a Párttörvény tervezetével kapcsolatban, 1989. március 29.

66 MNL OL M-KS 838. f. 2/107. ő. e. Jegyzőkönyv az MSZMP BM Bizottsága 1989. március 22-i üléséről.

67 MNL OL M-KS 838. f. 3/295. ő. e. A belügyi pártszervezet ad hoc bizottságának előtanulmánya a fegyveres testületek pártirányításának átalakításáról, 1989. április 5. Jegyzőkönyv az MSZMP BM Bizottsága 1989. április 18-i párt-végrehajtóbizottsági üléséről. Lásd a 5. dokumentumot!

[...] kívánja szétzilálni", politikai befolyását a belügyi szervekben dolgozó kommunisták, és az MSZMP szervezetek útján kívánta megőrizni.[68]

1989 júniusában már tényként kezelték, hogy az MSZMP belügyminisztériumi szervei egy idő után meg fognak szűnni, így felmerült a mintegy 70 fős függetlenített apparátus jövőjének a kérdése is. Azt tervezték, hogy a pártszervezetek megszűnése után ezeket a BM-en belül, képzettségüknek megfelelő munkakörbe helyezik majd el.[69] 1989 nyarán a *„politikai modellváltás"*, a belügyi pártmozgalom helyzete, a BM Bizottság működésének jövőbeni keretei, a káderhatáskörének megszüntetése, mind-mind visszatérő témák voltak egy-egy pártbizottsági ülésen.[70]

Ekkor már a nemzetbiztonsági szolgálat tartalmi és strukturális korszerűsítésére vonatkozó előterjesztést belügyminiszteri értekezleten tárgyalták meg, amely a biztonsági szolgálatok feletti kontrollt már nem az MSZMP-re, hanem a parlamentre, illetve az Országgyűlés által felhatalmazott bizottságra bízta volna, de azért a „szocialista pozíciók" biztosítása érdekébe a BM-ben az átmeneti időszak végéig, a választásokig működő MSZMP szervezetek léte mellett érvelt. A javaslat új szervezeti struktúrát, új elnevezéseket, például Belső Biztonsági Szolgálat (a korábbi III/III. Csoportfőnökség) állapított meg, de az értekezlet úgy döntött, hogy a címben szereplő „nemzetbiztonsági szolgálat" elnevezés helyett továbbra is az „állambiztonsági szolgálat" szerepeljen és a további javaslatokra is majd csak a később megszületendő – az állam- és közbiztonságról szóló – törvény életbelépése után tér majd vissza.[71]

Egy hónappal az MSZMP utolsó pártkongresszusa előtt az MSZMP BM Bizottság határozati javaslatában – többek között – kijelentette, hogy a belügyi párttagság *„[...] felelősséget érez és visel azért, hogy a modellváltás anarchia nélkül, erőszaktól és atrocitásoktól mentesen, törvényes keretek között menjen végbe."* Továbbá arra is felhívták a párttagság figyelmét, hogy szervezzék meg a koordinációs, egyeztető munkacsoportokat, amelyek a megszűnő rendőri, állambiztonsági stb. pártszervezetekből a lakóhely szerinti MSZMP szervezetekbe történő átjelentkezéseket megszervezik, lebonyolítják. Ezeken kívül a pártbizottság felvázolt alternatívát is a BM PB jövőjét illetően. Az „A" verzió szerint a BM PB 1989. szeptember 30-i hatállyal beszünteti tevékenységét, és az országos pártértekezletre megválasztott kongresszusi küldöttek az MSZMP BM Intéző Bizottságaként elvégzik a megszűnő belügyi pártszervezetek megszűnésével kapcsolatos teendőket. Az Intéző Bizottság mandátuma 1989. december 31-ig szólna. A „B" alternatíva szerint az MSZMP BM Bizottsága mindaddig működik, amíg a pártszervezet tevékenységüket a minisztériumban meg nem szüntetik.[72]

Végül a KB úgy döntött, hogy a Belügy- és Honvédelmi minisztériumban, illetve a fegyveres testületekben működő MSZMP szervezetek struktúrájának átalakítását négy lépcsőben kell megvalósítani. Első lépésként a minisztériumokban működő pártszerveztek tevékenységét kellett megszüntetni. A határidő 1989 vége volt. Az itt dolgozó kommunisták más hasonló pártszervezetekbe vagy a lakóterületükön működő MSZMP alapszervezetbe igazolhattak át. Második lépésként ugyanezzel a határidővel kellett mindenféle anyagi, tárgyi feltételrendszert megszüntetni. Harmadikként – 1990. december 31-ig – a pártszervezeteket is fel kellett számolni, majd negyedik ütemben a *„lakóterületi jellegű fegyveres pártszervezetek"* kialakítását kellett elvégezni.[73]

68 MNL OL M-KS 288. f. 5/1068. ő. e. A KB állásfoglalása a fegyveres erők és testületek tagjaiból szerveződő pártszervek- és szervezetek feladataira, a politikai befolyás megtartására (tervezet), 1989. június 13. Lásd a 9. dokumentumot!

69 MNL OL XIX-B-1-y 50. d. MNL OL XIX-B-1-y 50. d. A BM Titkárság Emlékeztetője az 1989. június 12-i miniszteri értekezletről.

70 MNL OL M-KS 838. f. 2/108. ő. e. Jegyzőkönyv az MSZMP BM Bizottsága 1989. június 22-i üléséről.

71 MNL OL XIX-B-1-y 50. d. Nyers jegyzőkönyv az 1989. június 20-i BM miniszteri értekezletről.

72 MNL OL M-KS 838. f. 2/109. ő. e. Határozati javaslat a belügyi pártmozgalom helyzetéről és a további tennivalókról, 1989. szeptember 20.

73 MNL OL M-KS 288. f. 11/4462. ő. e. Az MSZMP Központi Bizottságának állásfoglalása a fegyveres testületekben működő pártszervek átalakításáról, 1989. szeptember 14. Lásd a 16. dokumentumot!

Az 1989. október 6-án kezdődő pártkongresszus – mint ismert – az 1956-ban létrehozott MSZMP nevű párt megszüntetését határozta el, és annak jogutódjaként megalakította a Magyar Szocialista Pártot.

Sajnálatos módon a tárgyalt időszak állambiztonsági vonatkozású forrásanyaga sok szempontból hiányos, és bár az utóbbi évtizedekben sorra napvilágra kerülhettek korábban szigorúan titkos minősítésű dokumentumok, jelezni kell, hogy az összegyűjtött anyag – elsősorban a levéltáraknak át nem adott iratok miatt – nem teljes, de úgy vélem az iratok történeti értéküknél fogva mindenképpen publikálásra érdemesek.

Az itt közölt dokumentumok – reményeim szerint – segíthetik megérteni azokat a mozgatórugókat, amelyek a késő kádári hatalomgyakorlás titkos, konspirált és éppen ezért nehezen felfejthető módozatait jelentették. A kötet a közelmúlt (és sok esetben a jelen) társadalmi problémáira is reflektál azzal, hogy az államszocializmusból örökölt társadalmszervezési metódusok közéletünkre gyakorolt hatását is igyekszik bemutatni.

Dokumentumok

A közölt dokumentumok jegyzéke

1. Az MSZMP Politikai Bizottságának határozata a párt- és állami vezetők személyi védelméről, 1988. december 27.
2. Kimutatás az operatív nyilvántartásban szereplő MSZMP tagok számáról, anyagaik rendezéséről, d. n.
3. Fejti György előterjesztése a hatalommegosztás tervezett módozatairól, 1989. január 19.
4. Az MSZMP Politikai Bizottságának határozata a pártszervek hatáskörébe tartozó személyek büntetőügyeivel kapcsolatos eljárásrend megváltoztatására, 1989. április 5.
5. A belügyi pártszervezet ad hoc bizottságának előtanulmánya a fegyveres testületek pártirányításának átalakításáról, 1989. április 5.
6. Az MSZMP Központi Bizottságának határozata az MSZMP káderhatáskörének megszüntetéséről, 1989. május 8.
7. A BM Titkárság vezetőjének a levele a belügyi minősített iratokról, 1989. június
8. Az Állambiztonsági Miniszterhelyettesi Titkárság vezetőjének levele a párt káderhatáskörébe tartozó személyekkel kapcsolatos eljárásról, 1989. június 20.
9. Az MSZMP Központi Bizottságának állásfoglalás-tervezete a fegyveres erők és testületek tagjaiból szerveződő pártszervek- és szervezetek feladataira, illetve a politikai befolyás megtartására, 1989. június 13.
10. A BM Titkárság vezetőjének előterjesztése a párthatáskörbe tartozó személyek és a párttagok elleni büntetőeljárásokkal kapcsolatban, 1989. július 4.
11. Az MSZMP Elnökségének határozata a számítógépes politikai információs rendszer megszervezéséről, 1989. augusztus 28.
12. Javaslat a rendőr-főkapitányságok állambiztonsági szervei vezetői hatáskörének módosítására, 1989. augusztus 29.
13. Jelentés a kémelhárítás konspirált valutaszámláin elhelyezett összegekről, 1988. szeptember 6.
14. A BM Állambiztonsági Miniszterhelyettesi Titkárság vezetőjének levele a szigorúan titkos operatív jellegű állambiztonsági iratok tárgyában, 1989. szeptember 19.
15. A BM Állambiztonsági Miniszterhelyettesi Titkárság vezetőjének levele az ellenzéki szervezetekkel kialakítandó viszonnyal kapcsolatban, 1989. szeptember 19.
16. Az MSZMP Központi Bizottságának állásfoglalása a fegyveres testületekben működő pártszervek átalakításáról, 1989. szeptember 14.
17. A Belügyminisztérium személyzeti csoportfőnökének előterjesztése a belügyi rendelkezésekkel kapcsolatban, 1989. december 14.
18. Az állambiztonsági szervek átszervezésével kapcsolatos vita, 1989. június 09.

(3) Sillói ek. Kékesi Borza ek. Bencsik ek.

Horváth István elvtárs

A Magyar Szocialista Munkáspárt Politikai Bizottsága 1988. év december hó 27-i ülésén a párt- és állami vezetők személyi biztosításáról, valamint a további feladatokról hozott határozata:

A Politikai Bizottság tudomásul veszi a párt- és az állami vezetők személyi biztosításáról készült jelentést.

Megállapítja, hogy az elmúlt öt évben a párt- és az állami vezetők biztosítása - az 1983. november 22-i politikai bizottsági határozat alapján - a politikai és a szakmai követelményeknek megfelelően történt.

A Kormányőrség tevékenységét elismerve megállapítja, hogy fegyelmezetten, felelősségteljesen és magas színvonalon végezte munkáját.

A politikai vezetők biztosításának elveire vonatkozó javaslatot az alábbi módosításokkal fogadja el:

A személyi biztosítás terjedjen ki
- a párt elnökére,
- a párt főtitkárára,
- az Elnöki Tanács elnökére,
- a Minisztertanács elnökére,
- a miniszterelnök-helyettesre,
- az államminiszterekre,
- a belügyminiszterre és
- a honvédelmi miniszterre.

A Politikai Bizottság szükségesnek tartja, hogy az "M" terveken kívül készüljön olyan biztosítási program is, amely alapján kritikus helyzetben biztosítani lehet a vezetők fentinél szélesebb körének személyi biztosítását. A programot a KB Nemzetközi, Jogi és Közigazgatáspolitikai Bizottsága hagyja jóvá.

- o -

A Politikai Bizottság úgy határoz, hogy 1989. második felében áttekinti a Kormányőrség munkáját.

A határozatot kapja: Grósz Károly, Fejti György, Varga Péter és Horváth István elvtárs

1-9-1938/88

Végrehajtás után megsemmisítendő!

K I M U T A T Á S

az operativ nyilvántartásban szereplő azon személyek számáról, anyagaik rendezéséről, akiknek párttagságát az MSZMP KB PTO által rendelkezésünkre bocsájtott anyagok egyeztetése során állapitottuk meg 1969. január 1-től 198..............-ig

	Az op.nyt.-ban szereplők s z á m a :	Az op.nyt.-ból saját hatáskörben törölve	A KEB értesitése szerint párttag maradt, nyt-ból törölve	KEB értesitése szerint pártból kizárva, nyt.-ban meghagyva	Terhelő, kompr. adatok elbírálása folyamatban van	ÖSSZESEN:	ALAPNYILVÁNTARTÁSBAN szerepel	KUTATÓNYILVÁNTARTÁSBAN szerepel	BUDAPESTEN élők száma	MEGYÉKBEN élők száma
1969. I. 1-től 1985.XII.31-ig	4.678	340	3.334	984	64	4.678	656	4.021	1.774	2.903
1986. I. 1-től 1986.VI. 30-ig 87 I.	51	1	4	14		51			4 főt 27 " 20 "	MN-benvet. Bp-ntek megyében fel
1986.VII. 1-től 1986.XII.31-ig	21	3	17	6		21			2 " 9 " 10 "	MN Bp-n " megyében
1987. I. 1-től 1987. VI.30-ig	18	3				18			5 főt 13 "	Bp-n megyében
1987. VII. 1 – 1987. XII. 31-ig (+289 fő Bü)	19	4			–	19			1 főt 8 " 10 "	MN-ben Bp-n megyében
1988. I. 1 – 1988. VI. 30-ig (+142 " ")	8	3				8			2 főt 3 " 3 "	Bp-n MN megyében
Ö S S Z E S E N :										

22

1/1

Szigoruan bizalmas !

Gondolatok

a politikai rendszer reformjáról, a hatalomgyakorlás megosztásáról

Dr. Hellebrandt László

Iványi Miklós Király Imre

I.

1.) A politikai rendszer reformját - mint ahogyan korábban a gazdaságirányitás reformját is - a rendszer müködési zavarai (így egyebek mellett: a strukturák megmerevedése, bürokratizálódása a szükséges alkalmazkodási és megujulási képesség hiánya; a tulszabályozottság eluralkodása; az állampolgárok csökkenő aktivitása és elfordulása a "hagyományos" szervezetektől; és mindezek miatt a bizalmatlanság, a belső feszültségek növekedése stb.) tűzték napirendre.

- Az elmult mintegy két évtizedben a gazdaságpolitikában és a gazdaságirányitásban - ha nem is visszaesésektől mentesen -, de megérlelődött egy radikális fordulat esélye. Bebizonyosodott, hogy a "félmegoldások" nem vezethetnek eredményre. Következetesen szakitanunk kell a tervutasitásos, az eszközök centralizálásán és bürokratikus ujraelosztásán alapuló mechanizmussal.

- A centralizált, tervutasitásos gazdasággal összhangban állt az egyközpontú és a lényegét tekintve monopolisztikus politikai rendszer. Amennyiben azonban a gazdaság egyre inkább a vegyes tulajdon, a verseny, a szelekció és a teljesitmény elv alapján áll, joggal vetődik fel a kérdés, hogy milyen politikai intézményrendszer adekvát ezzel ?

2.) A pártértekezlet állást foglalt a szocialista pluralizmus intézményi kereteinek kialakitása mellett. Be kell látnunk azonban,

hogy ennek az állásfoglalásnak nem mértük fel valamennyi konzekvenciáját.

* A gyakorlat azt bizonyitja, hogy amennyiben elismerjük a társadalom érdek-,nézet-, és értéktagolságát, (vagyis az érdekpluralizmust) akkor szükség szerint el kell ismernünk ezek szervezetszerű leképeződését (vagyis a szervezeti pluralizmust), beleértve ennek történelmileg legmagasabb formáját a pártpluralizmust is, és végül a pártok megjelenése - miután alaprendeltetésükből adódóan részt kivánnak a hatalom gyakorlásából - szükség szerint elvezet a hatalomgyakorlás pluralizmusához;

* Ahogy tehát korábban a gazdaságpolitika és a gazdaságirányitás reformja kapcsán alapvető választásra kényszerültünk (abból kiindulva, hogy a piacgazdaság ugyan tökéletlen, de még mindig kevesebb hibával müködik, mint a tervutasitásos rendszer), úgy ma a politikai intézményrendszer tekintetében szintén alapvető választás előtt állunk;

3.) Választ kell adnunk arra a kérdésre, hogy elfogadja-e az MSZMP a hatalomgyakorlás megosztását, valamint az ezzel járó politikai, intézményi változásokat ?

* A kérdés ugyis megfogalmazható, hogy meg tudja-e akadályozni az MSZMP az egyre erőteljesebben kibontakozó pluralizációs

folyamatot. Én úgy gondolom, hogy a jogállamiság keretei között nincs lehetőség erre. Hatalmi eszközökkel ma még képes lenne megakadályozni ezt, de igen sulyos nemzetközi és belpolitikai árat kellene fizetnie érte. A valódi problémákra pedig egy ilyen lépés - mint ahogyan néhány ország erre irányuló görcsös törekvései mutatják - nem válasz.

x Nem válasz - e problémára az eseményekkel való sodródás sem, mert egyre inkább elbizonytalanitja és szétzilálja a párttagságot. Defenziv alapállásból az objektive szükségszerű változásokat is mint vereséget éli meg a párttagság többsége. Az a látszat - és nem mindig csak a látszat -, hogy kizárólag nyomásra, kényszeredetten és az esetek többségében megkésve lépünk. Egyre inkább az az érzet alakul ki, a pártszervezetek és a párttagok számottevő részében, hogy fokozatosan kicsúsznak a kezünkből az események, és az azok befolyásolásához szükséges eszközök.

x A válasz ezért csak az lehet, hogy az MSZMP - a szükséges és elkerülhetetlen változások élére állva - elfogadja a hatalomgyakorlás fokozatos, kiszámitható keretek között történő megosztását, egyben felvázolja ennek korlátait, kereteit, valamint a saját elgondolását a lebonyolitás menetrendjére, és időrendjére. Kiinduló tételként azonban már itt szükségesnek tartom annak leszögezését és axiomatikus tételként történő

kezelését, hogy az MSZMP a hatalmat semmilyen körülmények között nem kivánja átadni, (ma rajta kívül nincs is kormányképes politikai erő) és a társadalom stabilitását, az anarchia elkerülését minden rendelkezésére álló törvényes eszközzel megőrzi.

4.) Felkészült- e az MSZMP és a társadalom egy plurális politikai struktura elfogadására ?

x Ugy gondolom, hogy sem az MSZMP, sem a társadalom nincs erre felkészülve. Ezért erőteljesen hangsulyoznunk kell a fokozatos, folyamatos és szerves átmenet szükségességét, azt, hogy egyaránt veszélyes a folyamatok erőszakolt felgyorsitása illetve mesterséges akadályozása. Komoly veszélyt jelent a társadalmi folyamatok destabilizálódása, kontrollálhatatlan, anarchikus események megjelenése. Ezt csak valamennyi politikai tényező kölcsönös felelősségével, mértéktartásával és a kölcsönös bizalmatlanság oldásával lehet megelőzni.

x Alapvető kérdés az MSZMP kondicionálása a belpolitikában egyre inkább kialakuló versenyhelyzetre. Ehhez az szükséges, hogy a napirenden lévő politikai, gazdasági és intézményi reformok egyre pontosabban, részletesebben kidolgozott bázisán, kialakuljon és megerősödjön a párt vita- és cselekvőképes centruma. Fel kell tennünk önmagunk számára a kérdést, hogy fennáll-e a

párt ketté, vagy többfelé szakadásának veszélye ? Ugy gondolom, hogy ilyen lehetőséggel számolni kell. A szélsőségesek "leszakadása" nem csak lehetséges, hanem szükségszerű is. Ez azonban nem kell, hogy szükségképpen konfrontációra vezessen az MSZMP-ből kilépőkkel. Ennél is fontosabbnak tartom azonban azt, hogy az MSZMP - megújult platformja és gyakorlata alapján - új tagokra és szimpatizánsokra tegyen szert a fiatalok és az értelmiség köréből.

× Az ugynevezett "hagyományos" szervezetek (a SZOT, a KISZ, a HNF) szintén a bizalmi és szervezeti válság, valamint az átalakulás állapotában vannak. Ösztönöznünk, bátoritanunk és gyorsitanunk kell megujulásukat, egyben közös erővel gátat kell vetnünk a szétzilálásukra és módszeres lejáratásukra irányuló törekvéseknek. (Megjegyzem, hogy a HNF szerepe egy új politikai strukturában alapjaiban ujragondolandó.)

× Az új politikai formációk jellege, karaktere ma még nagyobbrészt kialakulatlan. Egyszerre és egyidejüleg van jelen egy letisztulási folyamat, valamint a féktelen és agresszív demagógia, sőt a militáns kommunistaellenesség is. Vonzerejük elsősorban a "másságban", a jelenlegi politikai gyakorlat elutasitásában van. Egyelőre a differenciálódás időszakát élik. Az új társadalmi szervezetek "kínosan" ügyelnek szuverenitásukra, keresik saját karakterüket. Hogy hosszabb távon milyen politikai mozgásformák számithatnak tartós társadalmi támogatásra, azt

egyelőre nehéz megitélni. Az MSZMP-nek az áll érdekében, hogy a közelmultban elfogadott egyesülési törvény(később pedig a párttörvény) alapján világos állásfoglalásra és szinvallásra késztesse (kényszeritse) a különböző szervezeteket. Hosszabb távon valószinüsithető az integrációs törekvések megjelenése, az alkalmi "akció-szövetségek" felváltása többé-kevésbé tartós együttmüködési formákkal.

x A belpolitikai helyzet alakulása szempontjában ma még kellően nem tudatosult szereppel bir az ugynevezett "csendes többség" melynek orientációját nem ismerjük kellőképpen. Ez a társadalmi csoport nagyobbrészt helyzete gyors javulását követeli elfáradt, elfásult, már alig terhelhető, ingerült emberekből áll, akik fogékonyak a szociális demagógiára. Emiatt kritikus helyzetekben a társadalomnak ez a része kiszámithatatlan akciók és folyamatok bázisa lehet.

5.) Milyen nemzetközi környezetben kell manőverenünk ? A helyzet korábbi"nekirugaszkodásainkhoz" képest kedvezőbb, ugyanakkor ezen a téren sem lehetnek illuzióink.

x A szocialista országok erősen megoszlottak a gazdasági és főleg a politikai reformok tartalmát, megvalósitásuk módját és ütemét illetően. Átfogó és radikális politikai reformok (Lengyelország kivételével) nincsenek napirenden.Helyzetünket pedig hosszabbtávon is erősen determinálja az, ami a Szovjetunióban történik (illetve nem történik).

* Ny-Európá-nak és az USA-nak a szocialista országok megosztására leválasztására, differenciált kezelésére irányuló politikájába beleillik a magyar törekvések támogatása. Nem érdekeltek helyzetünk durva destabilizálásában és főleg nem egy "balos" fordulatban. Politikai manőverező képességük azonban nyilvánvalóan egy kontrollálható, keretek között tartható válságszituációban a legnagyobb.

II.

1.) Mi hát a teendő ? Mindenekelőtt tisztázni kell a politikai rendszer átfogó reformjának alapelveit. Ezek közül legfontosabbnak az alábbiakat tartom:

* Magyarország a demokratikus szocializmus és a jogállamiság történelmi alternativájának utját járja(a társadalmi és politikai rendszer ezzel összefüggő alapértékeit az uj Alkotmány rögziti majd)

* A társadalomban-az alkotmányos keretek között-maradéktalanul érvényesül az érdek-, a vélemény-, a szervezeti-, valamint a politikai pluralizmus - hosszabb távon - a hatalom gyakorlásának megosztása; (Ez egyben azt is jelenti, hogy a sokféleségre, a különbözőségre mint értékre tekintünk, mely elősegiti a legéletképesebb fejlődési alternativák felszinre kerülését)

× A politikai rendszer az Alkotmány és a törvényesség alapján álló politikai erők versenyén, együttmüködésén és egyensulyán alapul, amelyen belül az MSZMP domináns szerepét politikai eszközökkel kivánja kivívni;

× Az állam, a "civil" társadalom és az állampolgárok viszonyát az Alkotmány és az alkotmányos törvények szabályozzák, teljes körüen érvényesülnek az emberi és az állampolgári jogok; (Csökkentenünk kell az állam, különösen pedig a központi államigazgatási szervek "tulsulyos" szerepét, meghaladva egy állandó tulvállalásra, tulelosztásra kényszerülő állameszményt. Ezzel együtt tág teret kell biztositani az állampolgárok számára saját problémáik megoldására, beleértve a konstruktiv állampolgári elégedetlenség kifejezésre juttatásának valamennyi formáját)

× Az államszervezet a népszuverenitás elvén a képviseleti demokrácián a hatalmi ágak (a törvényhozó, a végrehajtó és a birói hatalom) elválasztásán és egymást kölcsönösen korlátozó egyensulyán alapul;

× A társadalmi döntéshozatalban határozott tendencia a decentralizálás, a döntéshozatal "átláthatóságának" és széleskörű társadalmi kontrolljának kialakitása, az önkormányzat és az önigazgatás széleskörű biztositása;

x Az érdekmegjelenités pluralizmusának jól müködő érdekintegrációs mechanizmusok kiépülésével kell párosulnia, egyben meg kell teremteni a korporativ döntésbefolyásoló szervezetek szabad megalakitásának és müködésének feltételeit;

x A sajtó- és szólásszabadság valamint a politikai nyilvánosság széles teret biztosit a hatalomgyakorlás ellenörzésére.

2.) Mint korábban a gazdaságirányitás reformjáról, most ugyanugy a politikai rendszer reformja során is "át kell lépnünk a Rubikont." Abból kell kiindulnunk, hogy bár a többpártrendszerű politikai berendezkedés nyilvánvalóan egy sor hátránnyal jár, és messze van a tökéletestől, mégis minden eddig megismert forma - közöttük az egypártrendszerű politikai monopolhelyzet is - rosszabb nála.

x A feladat ezért az, hogy megtaláljuk a mai belpolitikai és gazdasági viszonyainknak és a jövőre vonatkozó elgondolásainknak jobban megfelelő, a szocialista berendezkedés dinamizálását szolgáló, ugyanakkor stabilitását is megörző sajátos magyar modellt.

x Ez a modell csak"irányultságában", elveiben tervezhető meg, valóságos tartalmát és kereteit a gyakorlati tapasztalatok fogják alakitani. Az nyilvánvaló, hogy folyamatosan és fokozatosan "le kell bontanunk" a jelenlegi, lényegében egyközpontú és jellegében monopolisztikus politikai rendszert.

Mégpedig ugy, hogy eközben elkerüljük a szocialista rendszer veszélybe kerülését, vagy sulyos destabilizálódását és ezek következményeképpen a politikai, intézményi reformfolyamatok visszafordítását.

x Elsőként fel kell tenni önmagunk számára a kérdést, hogy egy nyílt, verseny jellegű választás során fennáll-e a veszélye az MSZMP kisebbségbe kerülésének, illetve egy ilyen helyzet milyen következményekkel járna ? A kérdés második felére egyszerübb a válasz, az MSZMP kisebbségbe kerülése - megfelelő kormányképes politikai erő hiányában, valamint a rendszerváltás veszélye miatt - egészen biztosan sulyos politikai válságot, sőt polgárháboruval fenyegető helyzetet teremtene. Ezt pedig épeszű és józan ember sem az országhatáron belül, sem azon kivül nem akarhatja. Ezt a lehetőséget ezért egészen egyszerüen ki kell zárni. (Ilyen "földcsuszamlás" jellegű változás egyébként sem a politikai küzdőtérre lépő erők reális alternativát kináló programja alapján, hanem sokkal inkább érzelmi, indulati megfontolásoktól vezérelve az MSZMP-vel azonositott mai válságos helyzet elutasitásaképpen jöhetne létre). A kérdés első felét illetően azon a véleményen vagyok, hogy az MSZMP-megfelelő kondicionálása mellett - képes lenne megnyerni egy "nyilt sisakos, kard ki kard" jellegű választási küzdelmet. Ez azonban - a mai belpolitikai helyzetben - nem a belső stabilitást és kiegyezést szolgálná, hanem nagy valószinűséggel a konfrontációs szándékok kölcsönös felerősödéséhez és tartóssá válásához vezetne. Ezt a lehetőséget emiatt célszerünek

látszik szintén kizárni.

3.) Mi akkor a lehetséges megoldás ? A helyzet egyedi és átmeneti, igy a "klasszikus demokrácia " szabályai szerint nem lehet rá megoldást találni. Emiatt a megoldásnak is egyedinek, átmenetinek és kiszámithatónak kell lennie. Erre a hatalomgyakorlás megosztásának egy időben elnyujtott "kétlépcsős", ugyanakkor irányultságában és perspektivájában egyértelmű megoldása nyujtana módot.

× Az első lépcsőben, az 199o-es képviselő választásokon egy olyan választási technikát kellene - az együttműködésre kész politikai formációkkal közösen - kialakitani, amely a feltételezett erőviszonyok alapján, megállapodásos alapon elosztja a képviselői mandátumokat

= a saját jogán jelölteket állitó MSZMP;

= a HNF keretei között jelölteket állitó "hagyományos" szervezetek,és a HNF keretei között indulni kivánó pártonkivüli független személyiségek;

= az MSZMP-vel és a HNF-el választási szövetségre, esetleg koaliciós jellegű kapcsolatra lépni akaró független politikai csoportok blokkja;

= valamint az alkotmányosság talaján álló, de ellenzéki poziciót elfoglalni kivánó csoportok blokkja között;

× Ennek a megoldásnak az a "szépséghibája", ami az előnye is egyben, vagyis a megállapodásos rendszer, amely kétségtelenül korlátozza illetve szükiti a választópolgár szuverenitását.

Éppen ezért - az 199o-es választási gyakorlat rendkivüli és átmeneti jellegét hangsulyozandó - meg kellene és lehetne hirdetni, a következő, tehát 1995-ös (vagy korábbra, például 1993-ra vagy 1994-re előrehozott) választás elveit és gyakorlatát, amely már a "klasszikus" pártversenyen alapulhatna. Igy mind az MSZMP, mind a jelenlegi protopártok, mind az állampolgárok elégséges idővel rendelkeznének egy ujtipusu választásokra való felkészüléshez.

x A belső stabilitás az ország szilárd kormányozhatósága indokolja még az alábbiakat:

= a köztársasági elnöki rendszer bevezetését, jól körülhatárolt jogositványokkal és a képviselői ciklusnál hosszabb időszakra választva;

= egyértelmű, szilárd és kiszámitható parlamenti többséget a kormány számára, ez szükségessé teszi az egyéni választókerületi rendszer felülvizsgálását, annak pontos definiálását, hogy milyen politikai illetve társadalmi szervezet törekvésein keresztül érvényesiti a választók érdekeit a képviselő;

= az Alkotmánybiróság létrehozását (a törvényhozó és a végrehajtó hatalom mellett önálló és azoktól független hatalmi ágként, valamint a pártok alkotmányos müködésének kontrollálására)

4.) Milyen politikai menetrend látszik célszerünek az előzőekben vázolt elgondolás megvalósitására ?

- Az MSZMP Központi Bizottsága februári ülésén tárgyalja meg a hatalomgyakorlás megosztásával és ezzel összefüggésben a választási rendszer új alapelveivel összefüggő kérdéseket.
  Ezt megelőzően:

  = a Nemzetközi- Jogi és Közigazgatási Bizottság február 3.-i ülését követően
  = a Politikai Bizottság (február 7.), majd
  = a megyei első titkárok (február 8 vagy 9.) is vitassák meg a koncepciót.

- A KB februári ülésén kialakitott és nyilvánosságra hozott álláspontunk egyben legyen válasz az új Márciusi Front kezdeményezésére is. Ebben - üdvözölve a különböző politikai formációk párbeszédére irányuló elgondolást - vessük el az Országgyülés és a Kormányzat (mint a törvényjavaslatok benyujtója) illetékességét közvetve megkérdőjelező, e testületeket "gyámság" alá helyezni szándékozó törekvéseket. Fejezzük ki - mint politikai párt - azt a készségünket, hogy mind a választásról, mind az Alkotmányozásról szívesen folytatunk akár két, akár többoldalu párbeszédet az egyesülési törvény,(később a párttörvény) alapján bejegyzett társadalmi szervezetekkel.

A párbeszéd feltétele:

= a szocializmusnak, mint történelmi alternativának az elfogadása;

=az ország katonai szövetségi rendszerhez tartozásának elfogadása (a két katonai szövetség egyidejű felszámolásáig);

= kölcsönös és kinyilvánitott szándék, valamint elemi konstruktivitás, a válság elmélyülésének megelőzésére, a társadalmi stabilitás megörzésére;

× Az MSZMP Központi Bizottsága március első felében tárgyalja meg az új Alkotmány alakoncepcióját

= a Politikai Bizottság (február 14.-én) egy soronkivüli ülést szenteljen ennek;

× A két egymással összefüggő kérdés nagy hordereje miatt meg kell fontolnunk, hogy - rövidre szabott, de igen intenziv pártvita után - május végén, junius elején ujabb Országos Pártértekezletet tartsunk;

× Az MSZMP KB februári ülését követően az MSZMP erre kijelölt tárgyaló csoportja:

= kezdjen kétoldalu, majd többoldalu megbeszéléseket, konzultációkat a választási rendszerről, a hagyományos

társadalmi szervezetekkel valamint a már bejegyzett és együttműködésre kész politikai formációkkal;

= a KB márciusi ülését követően a megbeszélések terjedjenek ki az uj Alkotmány szabályozási koncepciójára is;

= az MSZMP (a megbeszélések kimenetelétől függően) fejezze ki szándékát egy később körvonalazandó mandátummal rendelkező, fontos társadalmi döntéseket megvitató, elő-készitő állandó konzultációs forum létrehozására;

x A Politikai Bizottság március első felében tárgyalja meg:

= az Alkotmánybiróság, a Párttörvény, a köztársasági elnöki rendszer kialakitásának elveit;

x Az Országgyűlés:

= tavaszi ülésszaka: hozza létre az Alkotmánybiróságot, tárgyalja meg az Alkotmány szabályozási koncepcióját;

= nyári ülésszaka: fogadja el a választásokról szóló törvényt, a köztársasági elnöki intézmény létrehozásáról szóló Alkotmánymódositást;

= őszi ülésszaka: a népszavazásról szóló törvényt;

= téli ülésszakán: fogadja el az uj Alkotmányt;

x A választások kiirására az alábbi időrend szerint kerülhetne sor:

= 1989 késő őszén: tanácsi választások, valamint
köztársasági elnök választás;

= 199o tavaszán: népszavazás az Alkotmányról
(ez is összekapcsolható a köztársasági
elnök megválasztásával);

= 199o nyarán: országgyülési képviselő választások.

Budapest, 1989. január 19.

(Fejti György)

MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT
KÖZPONTI BIZOTTSÁGA

Titkos!
Ikt. szám: H/233/1989.

Herczeg Miklós

10. 24.

A Politikai Bizottság 1989. április 5-ei határozata a pártszervek hatáskörébe tartozó személyek büntetőügyeivel kapcsolatos eljárási, tájékoztatási rend megváltoztatására

A Politikai Bizottság 1989. április 5-ei ülésén áttekintette az 1984. december 11-ei — a pártszervek káderhatáskörébe tartozó személyek büntetőügyeivel kapcsolatos hozzájárulási, tájékoztatási rendjére hozott — határozata végrehajtását és úgy ítélte meg, hogy a határozatnak megfelelően

— a Központi Bizottság és a Központi Ellenőrző Bizottság tagjai esetében a büntetőeljárás megindításához (elrendelését megelőzően) a testületek előzetesen hozzájárultak;

— a Központi Bizottság és szervei hatáskörébe tartozó vezetők, a választott párttestületek tagjai és a pártszervek káderhatáskörébe nem tartozó párttagok ellen indított büntetőeljárásról az illetékes pártszerv titkárát, illetve a területileg illetékes pártbizottság első titkárát tájékoztatták.

Azok a párttagok és a pártszervek káderhatáskörébe tartozó személyek, akik bűncselekményt követtek el, a törvényeknek megfelelő felelősségrevonásban részesültek.

A Politikai Bizottság megállapította, hogy a megváltozott politikai és társadalmi viszonyaink a továbbiakban már nem indokolják a pártszervek káderhatáskörébe tartozó személyek és a párttagok büntetőügyeivel kapcsolatos hozzájárulási és tájékoztatási rend fenntartását.

Az állampolgári fegyelem betartása, törvényeink tiszteletben tartása a párttagság önként vállalt és a szervezeti szabályzatban is meghatározott kötelessége. Ezért a párttagtól elvárható magatartás, hogy az ellene megindított büntetőeljárásról pártszervezetét tájékoztassa.

Javasolja a legfőbb ügyésznek, a Legfelsőbb Bíróság elnökének, a belügy-, az igazságügyi és a pénzügyminiszternek, hogy a korábbi szabályozáshoz kapcsolódó belső utasításaikat vonják vissza.

Záradék

1. A Politikai Bizottság az 1984. december 11-ei — a pártszervek káderhatáskörébe tartozó személyek büntetőügyeivel kapcsolatos hozzájárulási, tájékoztatási rendre vonatkozó — határozatát hatályon kívül helyezi.

MSZMP BM BIZOTTSÁG
AD-HOC MUNKABIZOTTSÁGA

Készült: 1 gépelt
17 soksz.példány
Kapják : Elosztó szerint
Szám: 51-2/5/1989.
..14.. számu példány

Összegzés az előtanulmányt készitő csoportok anyagaiból
/tervezet/

I. ut.

I.

A beérkezett anyagok alapján megállapitható, hogy tulsulyban vannak a kérdések, a hipotézisszerü megközelitések, melynek objektiv oka a Tématervben foglaltak függvénye, elsősorban az előkészületben lévő Alkotmánytól, párttörvénytől, szervetiszabályzattól, valamint az ezekből következő BM funkcióktól, belső strukturaváltozástól. Felvetődik továbbá, hogy magával a pártirányitással - mint fogalommal - célszerü és lehetséges-e dolgozni ebben az összefüggésben a jövőben. /Állami-politikai különválás, többpártrendszer, stb/.
A kidolgozó munka egyik fő sajátossága a tévedések elkerülésére való törekvés, a visszafogottság.

II.

1./ A vizsgálat szükségességével kapcsolatban:

Napjainkban a szocialista országok szinte mindegyikében komoly feszültségek halmozódtak fel, ugy itélhető meg, hogy a társadalom, a gazdaság továbbfejlődése a jelenlegi termelési viszonyok közepette nem lehetséges.

Hazánkban már az 1980-as évek elején is problémák mutatkoztak és az évtized második felére egyértelmüen világossá vált, hogy a sulyos politikai, gazdasági gondok - amelyek főképpen a rendszer müködéséből fakadtak, másrészt sokszor további hibás döntéseken, tévedéseken alapultak - nem oldhatók meg az eddigi irányitási szisztéma keretein belül. A mostani politikai struktura nem alkalmas a nehézségek kezelésére sem, nemhogy a válságból való kiut megtalálására.Tehát csak az együtt, következetesen véghezvitt politikai és gazdasági reformfolyamat lehet a megoldás, amelynek eredőjeként kialakulhat hazánkban is egy "pluralista alapokon nyugvő, demokratikus szocializmus". Az igy kiépülő társadalmi berendezkedés - ugy látjuk - lényegi jegyeiben közelebb áll az 1945-48. közötti koaliciós időszakhoz, mint az elmult 40 év bármely periódusának berendezkedéséhez. Ez a társadalmi berendezkedés csak a különböző érdekeket intézményes formában is kifejező és megjelenitő "jogállam" demokratikus intézményrendszere és alkotmányos rendje lehet, mely az alulról felfelé épitkező demokratikus pártok és érdekvédelmi szervezetek együttmüködésére, esetleges koaliciójára épül, amely megtestesiti az államhatalom toleráns formáját.

Ez az átalakulási folyamat együtt jár a párt és állam szerepének egyértelmü szétválasztásával, a különböző pártok és érdekképviseletek müködésével, annak a vállalásával, hogy tevékenységükről, politikájukról - ideértve az MSZMP-t is - a választók mondanak itéletet.

Tehát, a fentiekből következően, alapvetően megváltozik a "párt és az állami szervek közötti munkamegosztás és felelősségi viszony. " A feje tetejéről a talpára áll" a társadalom irányitási rendszere, mert alkotmányos

alapelvünkké az un. "népfelség" elve válik, az az a társadalom irányitása az állam felett. Továbbmenve: az állampolgári jogok helyett "az emberi jogok", az állami tevékenység korlátozása, az államhatalmi ágak megosztása, az ezekhez illeszkedő "alkotmányos felelősségi" rendszer.

A létrehozandó uj társadalomban a fegyveres erők és testületek müködését az alkotmány, illetve az ehhez kapcsolódó magasszintü jogszabályok keretei között képzeljük el. Ez esetben legitimálja is ezeket a szerveket, másfelől szükségessé teszi a parlament ellenőrzési jogának tudomásul vételét is a biztonságpolitika és megvalósitói fölött.

Ez azt is jelenti, hogy "közvetlen politikai felelősség" állami tevékenységet, a Belügyminisztériumot, ugy mint "rendőrt" a régi értelemben nem terheli. Ez a kormányzást terheli, mint politikai, mind alkotmányos értelemben. Egyébként a "Rendőrség" csak látszólag egységes kategória ma is. Az intézményrendszerhez való kötődés tartalmához, módszeréhez, funkciójához képest ugyan is eltérő a jelentése /állambiztonság, ezen belül a részterületek, bünügyi szolgálat, közrendvédelem, közlekedésrendészet, hatósági jogalkalmazás, stb./. Nem vitás tehát, hogy ezek müködtetése más-más módszert és szervezési megoldást igényel.

Ami pedig a Belügyminisztérium /a tág értelemben vett, az uj funkcióival együtt/ és a politikai intézményrendszer viszonyának változását illető, alapvető fontosságu, hogy a testület "intaktságát" mind összetételét, mind szervezetét tekintve biztositani kell. /Még ugy is, hogy a vezetői, mint politikusok cserélődhetnek, de a szakembergárda marad!/ Csak a kormányzat szintjén szintetizált célokért vehető igénybe. Ez a politikai egyensuly kritériuma is egyben.

Sem a parancsnoknak, sem a közhivatalok vezetőinek nem állhat más eszköz a rendelkezésére a végrehajtáshoz, mint a jogszabályokban meghatározottak, igy ezek megsértéséért is szigoru "jogi" felelősség kell, hogy terheljen mindenkit alulról-felfelé és viszont.

Mindezek mellett a jövőben is kulcskérdés a fegyveres erők és a párt/ok/ viszonya, mert aki ezekre meghatározó befolyást képes gyakorolni,az a hatalom egyik legfontosabb eszközének birtokában van. Ugyanakkor az is világos, hogy a társadalmunkban zajló folyamatok hatnak a fegyveres szervezetekre /Belügyminisztériumra is/ és egy megfelelő politikai egyensuly nélkül gyengiti azok ütőképességét, ami biztonsági érdekeinket negative befolyásolja. Ez leginkább az alábbiakban összegezhető:

a./ Megszünt a személyi állományunk korábbi "relativ" védettsége. A politikai polarizálódás hat munkatársainkra is.

b./ A társadalmi átlagnál nagyobb az elbizonytalanodás:

- a BM eddig a politikához szervesen kapcsolódó szervezet volt, a politika vargabetüit a személyi állomány fokozottan érzékelte,
- az itt dolgozók MSZMP szervezettsége magas, sokan tartanak egy esetleges politikai fordulattól,
- külön gondot jelent az állambiztonsági szolgálat további feladata a direkt politikai kötődések miatt.

c./ Többen tartanak az "átmeneti időszaktól" főleg a jogszabályokban rögzitett esetleges olyan szakmai feladatoktól, amelyek ellenkeznek politikai meggyőződéseikkel.

41

d./ Bizonytalanságot fokozó tényező a fegyveres erők és testületek "depolitizálását" követelő jelszó, amelynek tartalma a jelenlegi pártszervezetek megszüntetése.

A felsoroltak egyértelmüvé teszik, hogy a fegyveres erők és testületek pártirányitásának eddigi elvei és gyakorlata nem tarthatók, azokat ujra kell fogalmazni.

2./ Megitélésre váró kérdések.

A pártirányitás történelmi utjáról.

1945-ben a demokratikus rendőrség megalakulásával egyidőben létrejött a nevelőtiszti rendszer, döntően demokratikus beállitottságu, vagy MKP tagokból, akik a kor igényének megfelelően felvilágositó tevékenységet, politikai nevelőmunkát végeztek. 1949-ben bevezették a politikai tiszti rendszert, akiknek feladatuk már egyértelmüen a MDP vezető szerepének a biztositása volt. Irányitó, szervező, ellenőrző munkájukkal jelentős befolyást gyakoroltak a személyi állományra, a parancsnokokkal többé-kevésbé azonos jogkörrel rendelkeztek.

1953-tól az egyszemélyi parancsnoki rendszer került bevezetésre, a politikai tiszti rendszer ennek alárendeltségében müködött 1957-ig, amikor is megszünt. Választott pártszervek az 1940-es évek végétől tevékenykedtek, egy pártbizottság a Belügyminisztériumban, egy pedig az ORFK-n. Tevékenységük, szerepük, hatásuk a dogmatikus központi irányitási rendszertől mindenoldaluan meghatározottan.

 421

1957-ben létrejött az egységes Belügyminisztérium, s vele párhuzamosan az egységes pártszerv, amely kezdetben járási jogu pártbizottságként, majd 1972. nyara óta megyei jogu pártbizottságként müködik. A Belügyminisztériumban müködő pártszervek tevékenységét döntően az határozta meg, hogy a KB közvetlenül irányitotta határozatával /1967. november 14./ és a KAO-n keresztül. Bár ma már a közvetlen irányitás elvileg megszünt, a sokéves beidegződések hatására az MSZMP irányitása még a mai napig érvényesül.
Ez az irányitási rendszer a gyakorlatban magában foglalta a pártellenőrzést is. A párt sajátos - hegemon - szerepét felhasználva közvetlenül gyakorolta az irányitást, ami az eltelt időszak alatt sok pozitiv, néhány negativ eredménynyel járt.

Az irányitás pozitiv eredménye:

- az 1956-os ellenforradalmi eseményeket követően megszüntette a testület munkájában korábban tapasztalható törvénysértéseket,

- az ország belső rendjét tekintve szilárd állam és közbiztonságot teremtett,

- a belügyi szakmai feladatokat illetően közvetlen kapcsolatot létesitett a pártpolitikai érdekek gyors megjelenitésére a BM funkcionális tevékenységében.

Nemkivánatos hatásai:

- a párt privilégizált helyzeténél fogva az irányitásban a pártérdekek érvényesitésére törekedett más érdekek háttérbe szorulása mellett,

43

- a törvény előtti egyenlőség tekintetében nemkivánatos hatások is jelentkeztek, amiben az irányitó felelőssége is jelen volt.

A közvetlen pártirányitás megszünésével a kialakult politikai helyzetre való tekintettel kérdésként merül fel:

- kellenek-e a BM funkcionális feladatainak ellátásához politikai elvárások, ha igen, akkor milyen mélységben,

- a párt milyen formában juttassa kifejezésre politikájának érvényesitését a fegyveres erők és testületek irányában

A társadalmi-politikai mozgás, változás hatása a fegyveres szervekre.

Apártirányitás jelenlegi helyzete.

Az állami, politikai élet már látható fejlődése mellett nem maradhat fenn a belügyi szervek ilyen pártirányitása. A belügyi szerveknek a társadalom által elvárt normális müködése a jogi normák nyujtotta szabályozás által biztositható, és feleslegessé teszi az MSZMP különböző fórumai által hozott határozatoknak, vagy állásfoglalásoknak direktivakénti jelentkezését a belügyi szervek számára.

Ezen tul ez a megoldás ellene hat a társadalmi közmegegyezés kiépülése folyamatának, és jelentős mértékben csökkenti a belügyi vezetés önállóságát, felelősségérzetét.

Természetesen a belügyi szervek jelenlegi pártirányitásának megszünésével egyidőben meg kell erősiteni a müködést szabályozó jogi normákat és ez szükségessé teszi az Országgyülés idevonatkozó törvényalkotó tevékenységének fejlesztését.

A belügyi munka ellenőrzésében a társadalmi ellenőrzés intézményesitett formái nem valósithatók meg, mert a belügyi szervek tevékenységét elsősorban a törvények és jogszabályok tükrében lehet megitélni, erre pedig a meglévő, vagy a kialakulóban lévő állami szervek, végső soron pedig a parlament jogosult, illetve köteles. Ehhez viszonyitva a nyilvánosság csak közvetitő elemként értelmezhető, melynek fontossága nem vihatható.

Az MSZMP közvetett irányitása: A Belügyminisztériumban dolgozó tagokon keresztül érvényesüljön és tartsa meg a jelenlegi pártstruktura legtöbb elemét. Alapja az a tény, hogy a parancsnoki állomány több mint 90 %-a, a beosztotti állomány 70-80 %-a párttag.

Ennek az irányitási formának a létjogosultsága csak átmeneti lehet. Ugyanakkor az egypártrendszer viszonyai közötti politizálás továbbélése a Belügyminisztériumon belül kiküszöböli a pártharcokat, mert lehetetlenné teszi más szerveződés megjelenését, de kiélezi a belügyi szervek elleni külső támadásokat, és megkérdőjelezi az MSZMP-nek azt az elhatározását, hogy a többpártrendszer keretei között, politikai eszközökkel törekszik a hatalom megtartására, illetve megszerzésére.

Mégis, egy rövidebb időszakra fontos a jelenlegi pártstruktura fennmaradása, két célból:

45

- mindenekelőtt azért, hogy előkészitse az alábbi elképzelés valóraváltásához a szervezeti átmenetet, és

- segitse a tőle független érdekvédelmi szervezetek kiépülését, átadva számukra eddigi jogosultságai többségét.

A többpártrendszer gyakorlati jelentkezése a Belügyminisztériumban:

Az MSZMP megőrzi vezető szerepét, de

a Belügyminisztériumban nem maradhat semmiféle pártszervezet. Ugyanakkor - lévén, hogy az MSZMP van egyedül a pártok közül a szocializmus álláspontján - hosszu távon biztositani kell, hogy a BM a párt befolyása alatt maradjon. A Belügyminisztériumban más politikai mozgalmak befolyásnyerése egyértelmüen a szocializmus hatalmi poziciójának a gyengülésével, térvesztésével egyenlő. Ezért el kell érni:

a./ A minisztérium vezetése ne kerüljön ki a párt ellenőrzése alól.

b./ Maradjon meg minél nagyobb szervezettség. Ha a párttagok lakóhelyi szervezetekben lesznek - csak ott lehetnek - ki kell alakitani a kommunisták együttmüködését, politikai cselekvésének egyeztetési formáit az intézmény falain kivül - pl. sejtek. Itt - lévén, hogy a szakmai vezetők már semmiféle együttmüködésre nem kötelezettek a befolyás csak a kommunisták magatartásán keresztül érvényesithető.

c./ Sürgős egy olyan érdekvédelmi tömegszervezet létrehozása, amelyen keresztül a párt befolyása /nem intézményesen/ érvényesithető. Nyilvánosan a pártbefolyás látszatát is el kell kerülni.

d./ Amennyiben jogi eszközökkel nem akadályozható meg alternativ szervezetek tagjainak állományba kerülése, vagy ilyen szervezetekbe való belépés, akkor meg kell vizsgálni, hogy ebben milyen politikai és konspirativ eszközöket lehet alkalmazni.

e./ Rövid távon, figyelembe véve, hogy a pártszervezetnek mindenképpen meg kell szünnie:

- el kellene érni pl, átmeneti jogi szabályozással, hogy az országos választásokig:
  - ne kelljen megszüntetni a pártszervezetet,
  - ne legyen lehetősége más mozgalomnak szervezetet létrehoznia a Belügyminisztériumban.
- A Belügyminisztériumi Pártbizottságnak - munkatervét módositva - napirendre kellene tüznie egy alternativaként a saját maga megszüntetésének és a tagság lakóterületi alapszervezetekbe való átirányitásának feladatait.

Amennyiben minden ugy következik be, hogy a BM dolgozó nem lehet egy párt tagja sem, akkor is ugyanezeket a szempontokat kellene figyelembe venni, de akkor megnő a konspirativ elem szerepe.

47

Nem megfelelő fogalom a "pártirányitás". Többpártrendszerben - amennyiben jogilag a pártok egyenlők - ilyen egyszerüen nincs. Van a pártoknak katona-, biztonság- és belpolitikája, de ezt csak az államon keresztül érvényesithetik /ha többséget szereznek a választásokon/.

Igy az irányitásban párt és fegyveres erő közt semmiféle közvetlen kapcsolat nincs. Az irányitást közvetlenül a kormány végzi, a politikai koncepció ezen keresztül érvényesül. Más kérdés a kommunista befolyás, de ez nem egyenlő pártirányitással. Ide jön akkor, hogy nincs értelme a különböző irányitási szintek /apparátus/ lehetséges pártirányitási feladatairól beszélni. Ugyanigy illuzió "az állomány politikai egységének garantálásáról" beszélni. Ez most eleve nem garantálható, inkább döntő befolyás megszerzése lenne a lényeg. Amit ki lehet kötni - és jogilag ez az egyetlen járható ut - az a kormány /parlament/ iránti lojalitás.

A KB, Politikai Bizottság, illetve a munkabizottság lehetséges szerepvállalásával kapcsolatban:

Ennek két fő szintere képzelhető el:

a./ Az MSZMP központi apparátusán belül a nemzetközi jogi és közigazgatáspolitikai bizottságnak, amelyet a párt főtitkára vezetett, a fegyveres erők és testületek felé uj módszereket és stilust alkalmazva szükséges és lehetséges a pártirányitást alkalmaznia. A bizottság tagjai, a miniszterek is, akik közvetlenül viszik tovább, épitik be a testületek munkájába a bizottságban megtárgyalt,

elfogadott irányelveket, ajánlásokat. A bizottság munkáját célszerü ha a fegyveres erők és testületek főbb alapvető szolgálati ágainak vezetőiből álló szakértői testület segiti. Kettős céllal, egyrészt a tárgyalandó témák szakszemponti megitélésével, másrészt a meghozott döntésekkel való azonosulás utján a saját szakmai területükön.

b./ Minisztertanács kabinetje, ill. Védelmi Irodája utján.
A miniszter tagja a kabinetnek és érvényesiteni tudja az előző pontban jelzett bizottság iránymutatásait és az az állami szabályozás szintjére emeli.
A Védelmi Iroda célszerü, ha szoros kapcsolatban áll az MSZMP emlitett bizottságával és állami oldalról a Minisztertanács elé kerülő, a biztonságot érintő kérdésekben az MSZMP véleményére, álláspontjára figyelemmel van.

3./ Az irányitás fejlesztése során figyelembe veendő fontosabb politikai követelmények.

A szocialista haza biztonságára, védelmére való politikai felkészités erősitése:

- Nagyon fontos és időszerü feladat, hogy a fegyveres erők és testületek állományának politikai felkészitésével a jelenleginél szervezettebben és mélyrehatóbban foglalkozzunk.
A társadalmi életünkben bekövetkezett /felgyorsult/ változások erős hatással vannak az állomány tagjaira.
Az egyes alternativ csoportok által most felvetett negativ jelenségek és torzulások egy része az állományt már évek óta foglalkoztatják. Mind szakmai, mind politikai fórumokon ezek a problémák megfogalmazódtak, de hivatalos reagálás elodázó, vagy a problémák lényegét megkerülő volt.Ez különösen a

49

fiatal /egyetemekről, főiskolákról hozzánk kerülő/ operativ tiszteknél okozott először csalódottságot, majd fásultságot. Ma a párt és állami vezetés is elismeri, hogy komoly hibákat követtünk el. A hibákért személyileg is felelős vezetők egy jelentős része ma is aktiv részese az ország állami, ill. politikai vezetésének. Az állomány ezt kritikusan fogadja.
Feltétlenül szükséges, hogy az állami és pártvezetés mult hibáit számbavegye, világosan mutassa meg a kibontakozás utját az elkövetett hibákért személyileg is felelős vezetőket erkölcsileg, politikailag marasztalja el és kapcsolja ki az országunk jövőjét meghatározó program elkészitéséből és megvalósitásából.
A jelenleginél határozottabban kell fellépni a korrupt, elvtelen - kompromisszumokat kötő, erkölcstelen, önző állami és politikai vezetők ellen minden területen.
A párt ne vállalja magára a hatalommal visszaélő vezetők szerecsenmosdatását. Járjon élen a párt sorainak megtisztitásában, és ne akkor lépjen fel, amikor valamelyik alternativ szervezet bizonyitja egyes vezetők korrupt életvitelét, amit természetesen azzal a céllal tesz, hogy az MSZMP tekintélyét lejárassa a néptömegek előtt.
A pártnak politikai eszközökkel - a jelenleginél határozottabban - fel kell lépni azon szervezetek, illetve személyek ellen, akik eddigi épitő munkánkat teljes egészében negativan értékelik, s céljuk a szocialista társadalom megdöntése. A néptömegek számára világosan meg kell mutatni ezen szervezetek, ill. személyek igazi politikai arculatát, távlati célját tevékenységük mélységi-tartalmi - elemeit.
Mindehhez erkölcsileg feddhetetlen, politikailag képzett, politizáló vénával rendelkező politikusok

50

sokaságára van szükség. Olyanokra, akik a dolgozók közé kimenve képesek őket meggyőzni - nehézségeink ellenére - igazunkról, s megnyerni őket a szocializmus további épitéséhez.

- A szocialista haza biztonságának védelmére való politikai felkészités erősitése ez jelenleg nem igen tapasztalható. Gyakorlati oldalról: nincs jelenleg meghatározva, pl. az ellenségkép. Ez különösen a III/III. Csoportfőnökségen hiányzik. Akik látókörbe kerültek ellenséges tevékenység folytatása miatt és esetleg évtizedeken keresztül ellenőriztük őket, helyenként el is jártunk velük szemben,azok ma nyiltan hangoztatják nézeteiket /a szocializmust támadják/ mi pedig még szélsőséges magatartásuk esetén sem léphetünk fel a törvényes kereteken belül.
  Emberi oldalról sulyosan jelentkezik, hogy ezideig az állománnyal szemben az volt az alapvető szakmai és politikai elvárás, hogy sajátos eszközeinkkel támogassuk, segitsük az MSZMP politikájának megvalósitását. Tehát nagyon fontos lenne a feladatok ujbóli meghatározása, majd ezekre épitve lehetne a konkrét helyi politikai felkészités irányát kijelölni.

- A pártirányitás a biztonságpolitikai elvek gyakorlai alkalmazásával a káderpolitikával és a személyzeti munkával, valamint szervezetek és nem utolsó sorban testületekben dolgozó párttagok, párt szervezete révén biztositható.
  A biztonságpolitikai koncepció kidolgozást igényel. Ez adná az elvi, politikailag legitim alapot a pártirányitáshoz.

51

A személyi állomány politikai egységét garantálják az alábbiak:

- az elkövetett hibák és az elért eredmények reális, valósághü feltárása,

- a mai gazdasági és politikai válságból kivezető ut világos meghatározása,

- a vezetésben csak olyan személyek meghagyása,akik a közösség,az egész magyar nép érdekeiért készek tudásukat felhasználni, s képesek egoizmusukat háttérbe szoritani,

- a fegyveres erők és testületeknél dolgozó párttagok és pártonkivüliek munkáját reálisan értékelni. Tartózkodni attól, hogy hibás politikai döntések során végrehajtott adminisztrativ intézkedésekért egyedül a fegyveres erőkre és testületekre háritsák a felelősséget,

- a fegyveres erők és testületeknél folyó politikai nevelőmunka agitativ jellegének erősitése. A helyi politikai és szakmai vezetők magatartása legyen példamutató, s mentes a karrierizmustól,

- a személyi állomány politikai egységét hogyan lehet garantálni főleg a fiatalabb állománynál, ha nem mondjuk meg pontosan mi a feladatuk és miért szükséges munkájuk, mennyiben és hogyan járul hozzá a haza védelméhez. Milyen formában lehet garantálni, ha a párt tevékenységének fő iránya a területi pártmunka.

Felvetődik, mi a teendő, ha pl. ténylegesen létrejön valamilyen koalició, 2-3, vagy akár több párt részvételével,

és ezek is tevékenykedni akarnak a BM-en belül is, de az MSZMP marad, de mi történik akkor, ha valamelyik koaliciós partner kapja meg a belügyi tárcát? és lehetne folytatni a de -ket.

- Káderpolitika: ennek érvényesitése a káderhatáskörök szükülése és szakmai beosztásokra való megszünése esetén egyre nehezebb lesz. Ennek ellenére a párt politikájának képviselete elsősorban a kádereken keresztül oldható meg.
  Az első számu funkciót természetesen a miniszter személye, irányitási és belső szabályozó, parancs és intézkedésadó rendje, rendszere révén biztosithat, hogy az intézmény működése a párt politikájával összhangban legyen. A vezető kádereknek, parancsnokoknak a strukturában elfoglalt helyük, szerepük, az egyszemélyi parancsnoki rendszer, az utasitások és parancsok utján való szabályozás, vezetési stilusuk és annak politikai tartalma alapján meghatározó szerepük van és lesz. Személyük kiválasztásában a pártnak politikai és egyre kevésbé direkt eszközökkel - beleszólása kell, hogy legyen.
  Az állomány utánpótlása, képzése, nevelés a párt politikájának szellemében kell, hogy történjék.

- Az alaprendeltetés hatékony megvalósitását szolgálja:

  - A politikai intézményrendszer korszerüsitését a gazdasági reformokat pártok is csak nyugodt, kiegyensulyozott társadalmi viszonyok között tudják eredményesen végrehajtani. A nyugodt és kiegyensulyozott körülmények biztositásához a rend fenntartásában meghatározó szerepe van a Belügyminisztériumnak. Alaprendeltetéseinek ugyanakkor csak akkor felel meg hatékonyan mint stabilizáló tényező is, ha politikai egységét garantálják.

55

- Nemzeti céljainkat - szövetségesi kötelezettségenként és együttmüködésünket összehangoltan biztositsa.

  - Szövetségeseinkkel meglévő kapcsolatainkat - a kölcsönös előnyök alapján - tovább kell erősiteni, teljesitve vállalt kötelezettségeinket.

  - Ez alapvetően akkor sem okozhat gondot, ha megszünik a közvetlen pártirányitás és az alkotmány kereteiben végezzük a munkát.
    Gond akkor jelentkezhet, ha szövetségeseinktől és ott lévő társszerveinktől, melyek továbbra is pártjuk irányitása alatt állnak olyan kérdések érkeznek amelyek ütköznek a részünkre kijelölt tevékenységi kerettel.

- A fegyveres szervek nem válhatnak politikai vagy pártharcok küzdőterévé.

  - Az uj alkotmány megjelenése után a BM csak az alkotmánynak és törvényeknek alárendelt szervként müködhet, nem válhat a politikai, vagy pártharcok küzdőterévé.
    Ellenkező esetben az alaprendeltetésének és főleg szövetségi kötelezettségeinek nem tud eleget tenni, amely beláthatatlan következményekkel járhat.

  - Az átmeneti időszakát bonyolulttá teszi sulyos gazdasági helyzetünk, a szük mozgástér, felelősen senki nem igérhet

54

gyors változást. Legfeljebb csak mint néhány alternativ szervezet taktikai meggondolásból. Az életszinvonal csökkenése rossz hatással van a közhangulatra, a közvéleményben sok a szélsőség és az indulat. Ilyen helyzetben fontos szerep hárul a BM-re, hogy az anarchiát, katasztrófát megelőzze. Erre a feladatra csak politikailag egységes személyi állomány alkalmas. Az MSZMP az uj körülmények között nem azt várja a BM-től, hogy hatalmi eszközként vegyen részt a politikai küzdelemben, de azt elvárhatja, hogy az állam és közbiztonságot, a közrendet biztositsuk, alapfeladatainkat ellássuk, politikai egységünket megőrizzük.
A többpártrendszer viszonyai között az MSZMP kinyilvánitotta, hogy a fegyveres erők és testületek nem lehetnek szinterei pártpolitikai küzdelemben,itt a pluralizmus nem lehetséges - nem szándékozik kivonulni, de áttekinti a pártirányitás kérdését.
Ez számunkra azt jelenti, hogy a közvetlen irányitás helyett az alkotmányos és kormányzeti felügyelet válik meghatározóvá, amely törekvést támogatjuk. Nyilvánvalóan az előzőekből következik, hogy ujra kell gondolnunk a parancsnokok és pártszervek viszonyát, hatáskörét, nyitottságot és egyéb vonatkozó kérdéseket. Érdekvédelmi feladatok helyett jelentős hangsuly eltolódásra van szükség a mozgalmi élet, a politizálás irányába. Elodázhatatlan feladat,a szakmai és pártfeladatok szétválasztása. A párt irányvonalának képviselete a kommunista parancsnokok feladata.

- A jelenlegi szervezeti felállás megtartása esetén a koaliciós partner is hasonló jogosultságokat fog magának követelni. Célszerü a későbbiek során olyan lehetőséget is számbavenni, hogy a szakma, vagy ágazatok szerint

területi pártszervek mellett a városi PB-hez, KB-hoz kapcsolódó alapszervezeteket, pártbizottságokat /létszámtól függően/ hozzunk létre.
E témánál felmerülnek az alábbi kérdések, mint:

- Szükséges-e, és milyen módon lehet hosszu távon megakadályozni alkotmánysértés nélkül, hogy a koaliciós pártok tagjai ne kerülhessenek a BM állományába?

- Az alkotmány megsértése nélkül megakadályozhatjuk-e, hogy tisztjeink, tiszthelyetteseink, polgári alkalmazottaink más pártokba lépjenek át?

- Hosszabb távon napirendre kerülhet ez a kérdés is, hogy a koalicióban résztvevő pártok alakithatnak-e szervezeteket a BM-nél?

- BM dolgozó részt vehet-e aláirás gyüjtéseken, tüntetéseken?
  Parlamenti választáson indulhat-e? /Ez utóbbi kérdés Kulcsár Kálmán kijelentése után jogos./

A kérdések megfogalmazása indokolt, mert az állampolgári jogok korlátozása a BM tagjainál is törvényes kereteket követel. Törvényi felhatalmazás nélkül pedig belső szabályzattal jogot korlátozni nem lehet. ..

- A politikai intézményrendszer reformja szükségszerüen érinti a fegyveres szerveket is. Mindenkinek joga van meggyőződése szerint a számára legmeggyőzőbb politikai program elfogadására.
  Ez a jövőben is a fegyveres erők és testületeken belül döntően az MSZMP politikájának elfogadását, követését jelenti.

A többpártrendszer kialakulása után a nagy tömegbefolyással rendelkező és a koaliciós kormányban résztvevő pártok részéről várhatóan nagy nyomás jelentkezik, egyrészt a fegyveres erők és testületeknél ne működhessenek politikai pártok, másrészt ha működik, akkor több párt is - jelenlétével - befolyással akar lenni a fegyveres erők és testületek tagjaira.
A jelenlegi helyzetet és a kibontakozás folyamatát figyelembe véve véleményünk szerint az MSZMP-nek arra kell már most felkészülni, hogy a politikai szervező, nevelő munkát a fegyveres erők és testületek területén kivül kell hogy biztositsa a tagjai számára.
Amennyiben területi szervezésben működik az MSZMP a jövőben fontos biztositani, hogy a fegyveres erők és testületeknél dolgozó párttagok egységes nevelése, irányitása megoldott legyen.

B u d a p e s t , 1989. április 5.

Dr. KAZÁN ISTVÁN sk.
PTO vezető

MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT
KÖZPONTI BIZOTTSÁGA

H/237/1989.

Az MSZMP Központi Bizottságának 1989. május 8-ai

h a t á r o z a t a

az MSZMP káderhatáskörének megszüntetéséről

A társadalomban, a politikai életben végbement változások szükségessé teszik a párt káderhatásköre gyakorlásának módosítását. A jelenlegi gyakorlat nem felel meg a politizáló párt munkastílusának. A káderhatáskörgyakorlás jogszabályokkal biztosított érvényesítése nem indokolt.

A Központi Bizottság:

1./ Megerősíti az 1989. március 29-ei ülésén elfogadott állásfoglalását, amely szerint szükségtelennek tartja az MSZMP káderhatásköre gyakorlásának jogszabályokkal biztosított érvényesítését. Kezdeményezi a Minisztertanácsnál azoknak a jogszabályoknak a hatályon kívül helyezését, amelyek a munkáltatói jogkörrel rendelkezők számára kötelezővé teszik személyi döntések előtt a párt hatáskörileg illetékes testülete véleményének kikérését.

2./ Kinyilvánítja, hogy az MSZMP a hatalomgyakorlás szempontjából fontos vezetői funkciók betöltését, a népképviselet tagjainak választását a jövőben nem közhatalmi, hanem politikai eszközökkel befolyásolja. A társadalmi, állami, gazdasági és egyéb területeken jelölteket állít, személyi javaslatokat, ajánlásokat tesz. Politikai meggyőző munkát, harcot folytat jelöltjei elfogadtatása érdekében az adott területen dolgozó kommunisták aktív részvételével, a nyilvánosság biztosításával.

45

- 2 -

3./ Megszünteti a káderhatásköri listát.
A Központi Bizottság és a pártbizottságok a jövőben hatáskörüket csak a párton belüli káderügyekben gyakorolják, azokban a személyi ügyekben, amelyekben választási, illetve kinevezési jogkörrel rendelkeznek.

4./ Lemond az előzetes állásfoglalási jogáról az irányított pártszervek választott funkcióit betöltők esetében.

Rábízza a választó kollektívákra, hogy kiben, kikben látják a feladatok végrehajtásának személyi biztosítékait. Ezzel együtt megerősíti az irányító pártszerveknek azt a jogát és kötelességét, hogy adott esetben kezdeményezéssel, javaslattétellel segítsék a tisztségviselők cseréjét, az alkalmas jelöltek kiválasztását, illetve megválasztását.

5./ A Központi Bizottság és a pártbizottságok a maguk működési területén alakítsák ki azon fontosnak tartott vezetői funkciók, választott tisztségek körét, ahol a személyi változások folyamatában kezdeményeznek, személyi javaslatot tesznek, jelöltet állítanak.

A Politikai Bizottság ezzel kapcsolatos javaslatát 1989. I. félévben terjessze a Központi Bizottság elé.

6./ A politikai pluralizmus viszonyait is figyelembe véve jelentősen növekszik a kormány szerepe, felelőssége a személyzeti politika alakításában, irányításában, a vezetői utánpótlás kiválasztásában, a különböző szervezetek közötti koordinációban. Ezért a Központi Bizottság ajánlja a Minisztertanácsnak az állami személyzeti munka áttekintését és a szükséges módosítások elvégzését.

11/10

- 3 -

Z Á R A D É K

1./ A Központi Bizottság hatályon kívül helyezi:

- az 1983. december 7-ei - a KB és KEB tagok munkaköri változásának testületi ülésen történő jóváhagyásáról szóló - határozatát;

- az 1988. július 13-ai - a Központi Bizottság és a Politikai Bizottság káderhatásköri listájáról szóló - határozatát.

2./ A határozatot kapják:

- a Központi Bizottság titkárai,
- a Központi Ellenőrző Bizottság elnöke, titkára,
- a Központi Bizottság osztályvezetői, a pártintézmények és a pártsajtó vezetői,
- a Budapesti Pártbizottság első titkára,
- a megyei és a megyei jogú pártbizottságok első titkárai,
- a Minisztertanács elnöke,
- a Minisztertanács Hivatalának elnöke.

3./ A határozat jelenjen meg az Alapszervezeti Tájékoztatóban.

BELÜGYMINISZTÉRIUM TITKÁRSÁGA

10-67/18/89.

SZIGORUAN TITKOS!
/visszavonásig/

22 n. pld.

A MINŐSÍTÉS MEGSZŰNT
a 2003. évi III. tv. 12. § (8)
bekezdésére figyelemmel.

Kedves Elvtárs!

Földesi Jenő r.altbgy. államtitkár elvtárs egyetértésével kérem, hogy személyesen vegye fel a kapcsolatot az MSZMP megyei /budapesti/ bizottságának első titkárával és a minősitett BM iratok /szabályzatok, jogszabályok, belső rendelkezések stb./ vonatkozásában tekintsék át a jelenlegi helyzetet.

Az ujabb párthatározatokra tekintettel Főkapitány elvtárs vesse fel, hogy nem lenne-e célszerübb, ha az MSZMP megyei és helyi szerveinél lévő minősitett BM iratokat megküldő /kibocsájtó/ BM szervek őriznék.

Tájékoztatom, hogy a jövőben a társadalmi szervezetek, igy az MSZMP is, a Belügyminisztériumtól és a rendőrségről minősitett anyagot csak a miniszteri, államtitkári, miniszterhelyettesi és rendőrfőkapitányi irásbeli engedély alapján kaphatnak meg, illetve ilyen iratokba a felsoroltak engedélye alapján tekinthetnek be.

Kérem, hogy az MSZMP első titkárával való megbeszélés eredményéről és a tett intézkedéséről sziveskedjék 1989. augusztus 15-ig tájékoztatni.

B u d a p e s t, 1989. junius

Elvtársi üdvözlettel:

Bálint Tibor

/ Dr. Bálint Tibor /
titkárságvezető

Készült: 1 pld-ban
Másolva: 25 pld-ban
Kapják: elosztó szerint

27-5196/89

10-a-59/90

11-a/65/89 1053.

72-a-36/89

36-a-48/1989. 61-a-410/89

45-65/72/89 91-2.177/89

SZIGORUAN TITKOS!
/selejtezésig/

45-63/67/1989.

Hiv. szám: 10-575/1989.

Dr. BÁLINT TIBOR elvtársnak,
BM Titkárság vezetője

H e l y b e n

Miniszterhelyettes elvtárs utasitására tájékoztatom Titkárságvezető elvtársat, hogy a pártszervek káderhatáskörébe tartozó személyek, a párttagok büntetőeljárásokkal kapcsolatos hozzájáruláskérési és értesitési kötelezettség rendjéről szóló 22/1985. BM utasitás folyamatban lévő hatálytalanitásához kapcsolódóan elvégeztük az állambiztonsági tevékenységet szabályozó belügyi rendelkezések áttekintését.

Az áttekintés során megállapitottuk, hogy a belügyi rendelkezések egy része kifejezetten csak a párthatáskörbe tartozó rendelkezéseket tartalmaz, amelyeket hatálytalanitani szükséges, mig más része olyan rendelkezéseket, amelyek a párt káderhatáskörébe tartozó személyekkel kapcsolatos eljáráson tulmenően a párt- és állami tisztségviselőkkel, párttagokkal kapcsolatos eljárásról rendelkeznek. Ezeket viszont módositani szükséges.

Az állambiztonsági tevékenységet szabályozó belügyi rendelkezések felülvizsgálata, korszerüsitése folyamatban van, ami természetszerüleg érinti a párt káderhatáskörébe tartozó személyekkel kapcsolatos eljárásról szóló szabályokat is.

Ezért nem tartjuk célszerűnek, hogy a 22/1985. BM utasitás hatálytalanitásán tulmenően tételesen hatálytalanitásra kerüljenek az utasitás nyomán az egyes belügyi rendelkezésekben megfogalmazott, a párt káderhatáskörébe tartozó személyekkel kapcsolatos eljárásról szóló rendelkezések. Utalunk a bevezetőben irtakra is, amelyek szerint ezek a rendelkezések több helyütt nem tisztán jelennek meg, s ugy hatálytalanitásuk technikai oldalról is bonyolult. Ehelyett azt javasoljuk, hogy a 22/1985. BM utasitás hatálytalanitásáról szóló készülő utasitásban rendelkezés történjen arra vonatkozóan, hogy a különböző belügyi rendelkezésekben meglévő a párt káderhatáskörébe tartozó személyekkel kapcsolatos eljárásról szóló szabályok hatályukat vesztik.

Tájékoztatásul az alábbiakban felsoroljuk azon rendelkezéseket, amelyek a párt káderhatáskörével kapcsolatos szabályokat tartalmaznak.

a/ Kifejezetten csak a párt káderhatáskörével kapcsolatos szabályokat /pontokat/ tartalmazó belügyi rendelkezések, melyek hatálytalanitása lehetséges:

- 0010/1973. BM parancs az állambiztonsági szervek előzetes ellenőrző és bizalmas nyomozó munkájának szabályozásáról 63. pont;

- 3/1984. BM parancs a BM Állambiztonsági Szervek Operativ Nyilvántartási Szabályzata kiadásáról 17. pont;

- 6/1986. BM parancs a III/IV. Csoportfőnökség operativ vezetési információrendszerének Ideiglenes Szabályzata kiadásáról.16. pont;

- 17/1987. BM parancs az operativ figyelés, környezettanulmányozás és a külképviseleti objektumok biztositásának szabályozásáról 6., 17/d, 24. és 42/a pontok.

b/ A párt káderhatáskörével kapcsolatos szabályokat /pontokat/ is, illetve csak a párttagokra vonatkozó szabályokat tartalmazó belügyi rendelkezések, amelyeknek módositása szükséges:

- 0019/1970. BM parancs a postai küldemények operativ ellenőrzésének szabályozásáról 5. pont;

- 0022/1970. BM parancs a kulturális területeken folyó ellenséges tevékenység elleni operativ munka feladatairól 4. pont;

- 005/1972. BM parancs az állambiztonsági szervek hálózati munkájának alapelveiről 42/d pont;

22/1976. BM parancs a Belügyminisztérium állambiztonsági szervei konspirált villái, lakásai, állandó figyelő- és tartozkodási helyei, találkozási lakásai létesitésének, szervezésének, felhasználásának szabályzata kiadásáról 8. pont, 34. pont harmadik, negyedik francia bekezdése;

- 3/1984. BM parancs 9., 12/b, 18. pontok;

- 9/1984. BM parancs a Központi Kémelháritási Adattár és a Helyi Kémelháritási adattárak rendszerének, működésének szabályzata kiadásáról 3. és 29. pontok;

- 25/1985. BM parancs a BM állambiztonsági tartalékos állomány alkalmazásáról 7. pont.

B u d a p e s t, 1989. junius 20

/Dr. Sillai Árpád r. ezredes/
titkárságvezető

Készült: 2 pld-ban

Herczeg Miklós Dr. Hellebrandt László

MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT
KÖZPONTI BIZOTTSÁGA

1989.06.13.
Marad minősítés nélkül!

A Központi Bizottság
á l l á s f o g l a l á s a
a fegyveres erők és testületek tagjaiból szerveződő
pártszervek és -szervezetek feladataira,
a politikai befolyás megtartására

(t e r v e z e t)

I.

Az MSZMP mindenkor megkülönböztetett figyelmet fordított a fegyveres erők és testületekhez fűződő viszonyára, politikai befolyásolására, irányítására. A történelmi, társadalmi fejlődést követve a pártirányítás formái, módszerei folyamatosan változtak, igazodtak a párt általános politikai célkitűzéseihez és irányítás-ellenőrzési rendjéhez. Kisebb módosítással 1957-től gyakorlatilag a fegyveres erők és testületek egész tevékenységét a Központi Bizottság irányította és ellenőrizte, közvetlenül a vezető testületek és a közigazgatási és adminisztratív osztály, állami vonalon a Minisztertanács Honvédelmi Bizottságában dolgozó kommunisták útján. Ennek tartalmi és szervezeti rendjét a Politikai Bizottság 1967-es határozatai szabták meg. A fegyveres erőkön belüli pártirányítás megvalósulási mechanizmusa három alappillérre épült: az egyszemélyi parancsnoki rendszerre, a katonai felépítést követő pártszervekre és -szervezetekre, valamint a kettős funkciót betöltő politikai szervekre.

A közvetlen pártirányításból elvitathatatlan eredmények születtek: erős, ütőképes, megbízható fegyveres erők és testületek állnak a haza, a dolgozó nép békéje, biztonsága védelmezésére; a személyi állomány a haza, a társadalmi rend védelme iránti elkötelezettsége, erkölcsi-fegyelmi helyzete kiegyensúlyozott; belső viszonyaira a közösségi jegyek a meghatározók; a lakossághoz és a fegyvertársakhoz való viszonyuk jó; tevékenységük a törvényes előírásoknak megfelel. Ugyanakkor nyilvánvalóvá vált, hogy a közvetlen irányítás rendjének feloldására már korábban megértek a feltételek, amely felismerést a politikai intézményrendszer reformja megerősített. Ennek megfelelően a KB a közvetlen pártirányítást 1988. november 22-i állásfoglalásával megszüntette, kifejezve azon törekvését, hogy meghatározó módon részt kíván venni az ország védelmi és biztonságpolitikai feladatainak alakításában.

Az elvi-politikai eszközökkel történő politikai befolyás megőrzésére garancia a párt elvi politikája, a mozgalomban rejlő erő, a fegyveres erők és testületekben dolgozó politikailag szilárd párttagság magas szervezettségi aránya, a személyi állomány döntő többségének szocialista vívmányaink melletti kiállása, az alkotmányos rend, a béke, a belső biztonság ügyéért érzett cselekvő magatartása.

II.

1. Az MSZMP a fegyveres erőket és testületeket hazánk békéje, biztonsága, a társadalmi stabilitás nélkülözhetetlen tényezőjének tekinti. A formálódó új politikai struktúra és a többpártrendszer körülményei között is politikai eszközökkel fenn kívánja tartani a fegyveres erők és testületekben megszerzett politikai befolyását.

Az MSZMP:

- a haza megbízható védelmét, a közrend és közbiztonság fenntartását társadalmi, nemzet ügynek tekinti;

- támogatja, hogy a fegyveres erők és testületek fejlesztését, működését és alkalmazását az Alkotmány, a hozzá kapcsolódó törvények és magas szintű jogszabályok szabályozzák - biztosítva ezzel is a párt és állami funkciók, feladat- és hatáskörök szétválasztását, hogy a fegyveres erők és testületek ne válhassanak a pártharcok színterévé, tevékenységüket társadalmi ellenőrzés és nyitottság jellemezze. Szükségesnek tartja, hogy belső rendjüket, működésüket kizárólag a Szolgálati Szabályzat, a parancsnoklási rend, a katonai, rendőri eskü és fogadalom határozhatja meg;

- politikai eszközökkel biztosítani kívánja, hogy a fegyveres erők depolitizálására irányuló törekvések az állami-politikai életben ne kaphassanak teret, hogy mindenkor biztosított legyen a személyi állomány haza iránti elkötelezettsége, cselekvési egysége, az alkotmányos rend általi kötelességteljesítése;

- politikailag ellenáll minden olyan kísérletnek, amely a szocialista fegyveres erőket és testületeket, mint az államhatalom fontos eszközeit kívánja szétzilálni, hangsúlyozva ezzel is, hogy formálódó jogállamunknak továbbra is megbízható fegyveres szervekkel kell rendelkeznie;

- határozottan támogatja, hogy a fegyveres szervekben az egyszemélyi vezetési rendszer elve fokozottabban érvényesüljön; a parancsnoklási viszonyokban pártérdekek ne jussanak kifejezésre és ennek megfelelően a vezetési rendszerbe nem kíván beépülni; rendezvényeit munkaidőn kívül szervezi az érvényes parancsnok előírásai szerint; működésében, gazdálkodásában előjogokra nem tart igényt.

2. Az MSZMP politikai befolyását a fegyveres erőkben és testületekben dolgozó kommunisták, a pártszervek és -szervezetek útján őrzi meg.

A Központi Bizottság:

- részt vállal a honvédelmi, a közrend és közbiztonságpolitikai koncepciók kidolgozásában és végrehajtásának megvalósításában;
- a társadalompolitikai feladatok sorában megfogalmazza és a kongresszus (pártértekezlet) elé terjeszti a honvédelem és a belső biztonságpolitika saját, hosszú távú koncepcióját, azt képviseli az állami, a népképviseleti szervek, a pártok és társadalmi szervek előtt;
- a PB és a KB munkabizottságai előterjesztéseiben folyamatosan vizsgálják a katonapolitika, a közrend és közbiztonság stratégiai és időszerű feladatait, azokban kialakítják a saját és a fegyveres szerveknél dolgozó kommunisták tennivalóit;
- Széles körű politikai tevékenységgel szakértők, tudományos műhelyek bevonásával szervezi a párt katonai és belbiztonsági koncepciójának tudatosítását a párttagság és a lakosság körében. A területi pártszervek és a pártsajtó ezirányú munkájához segítséget ad;
- a fegyveres szerveknél működő pártszervek önállóságának biztosítása mellett irányítja azok tartalmi tevékenységét;
- a kommunista vezetőknek kikéri véleményét a védelmi és belbiztonsági politika, a határőrizeti feladatok végrehajtásában szerzett tapasztalataikról és a fejlődést előre vivő javaslataikról;
- a fegyveres erőket, testületeket érintő szakmai kérdések tanulmányozására alkalmi munkacsoportokat hoz létre;

- a politikai befolyás megtartása fontos eszközének tekinti a közvetlen munkakapcsolatok erősítését, a védelmi és belbiztonsági kérdésekben való kezdeményező, konstruktív munkastílus fenntartását.

3. A fegyveres erők és testületek tagjai körében szerveződő pártszervek és -szervezetek - a jogegyenlőség alapján más pártok működését is feltételezve, az új Alkotmány, az egyesülési és párttörvény előírásait betartva - az MSZMP érvényes működési és Szervezeti Szabályzata szerint szerveződnek. Más munkahelyekhez hasonlóan fenntartja jelenlegi működési és szerveződési rendjét, igazodva a feladat- és hatáskör változáshoz, az irányítási mechanizmus egyszerűsítésére irányuló törekvésekhez. A pártélet fő színtere az alapszervezetek legyenek. A politikai, mozgalmi munka súlypontját fokozatosan a lakóterületre célszerű áthelyezni - biztosítva a központi befolyás érvényesítésének lehetőségét.

<u>A pártszervek és szervezetek feladatai:</u>

- a párt általános, honvédelmi és közbiztonságpolitikai feladatai kialakításában való részvétel, azok magyarázása és érvényesítésének segítése a párt álláspontjának, kezdeményezéseinek tudatosítása útján;
- a kommunisták ideológiai, politikai felkészítése, szervezeti, cselekvési egységének erősítése, példamutató magatartásának és fegyelmének biztosítása;
- a párttagság véleményének, kezdeményezésének folyamatos közvetítése a felsőbb pártszervek felé;
- a tömegszervezetekben, tömegmozgalmakban részt vevő kommunisták munkájának szervezése, segítése;
- a területi politikai, közéleti munka végzésében a párttagság részvételének megszervezése;

- a kommunista tisztek, tiszthelyettesek vezetővé válásának politikai eszközökkel történő segítése;

- a személyi állomány, a párttagság szolgálati, élet- és munkakörülményeinek, közhangulatának elemzése és pozitív irányú befolyásolása.

4. A Központi Bizottság támogatja, hogy szűnjön meg a politikai apparátus kettős funkciója. A jövőben az egyszemélyi vezető nevelési apparátusaként végezze a nevelési feladatok irányítását, szervezését. A nevelési apparátus helyének, szerepének, feladatainak és struktúrájának meghatározása az illetékes állami vezetők hatáskörébe tartozik.

5. A Központi Bizottság támogatja, hogy az ország védelmi- és belbiztonságpolitikai céljaival összhangban, a hivatásos állományra építve folytatódjon tovább a fegyveres erők és testületek személyi állományának az állampolgári politikai és erkölcsi nevelése, amelyben kapjon kiemelt helyet:

- az Alkotmány, a törvények által biztosított jogok és kötelességek tudatosítása;

- a haladó történelmi, nemzeti és katonai hagyományok ápolása, a hazafiság, a fegyverbarátság, a szolidaritás érzésének elmélyítése;

- a fegyveres szolgálat ellátásához nélkülözhetetlen tudati, fizikai, pszichikai, erkölcsi jellemzők, egyetemes emberi értékek kialakítása;

- a szabályzat szerinti élet, a rend, a fegyelem, az emberi viszonyok, a közösségi élet pozitív értékeinek magyarázása, érvényesítése;

- az egészséges életmód, a kulturált magatartási formák, a szabadidős tevékenység fejlesztése.

6. A területi pártszervek tekintsék fontos feladatnak az ország honvédelmi és közbiztonsági céljainak megértetését, a fegyveres erőkben és testületekben folyó munka jelentőségének tudatosítását, segítését, a társadalmi megbecsülés erősítését. A fegyveres szervekben működő pártszervekkel, kommunista vezetőkkel alakítsanak ki folyamatos munkakapcsolatot, különös tekintettel a területen folyó politikai munka összehangolt szervezésére. Munkakapcsolatukban a kölcsönös bizalom és tájékoztatás legyen a meghatározó.

Záradék:

- Az állásfoglalással a Politikai Bizottság 1967. március 7-i, és november 11-i határozatai érvényét veszíti.

BELÜGYMINISZTÉRIUM

Szám: 10-575/1989.

Herczeg Miklós

E l ő t e r j e s z t é s

a pártszervek káderhatáskörébe tartozó személyek és a párttagok elleni büntetőeljárásokkal kapcsolatos hozzájáruláskérési, tájékoztatási és értesitési kötelezettség rendjével kapcsolatos rendelkezések hatályon kivül helyezéséről

Az MSZMP Politikai Bizottsága 1989. április 5-én kelt határozatával az 1984. december 11-i - a pártszervek káderhatáskörébe tartozó személyek büntetőügyeivel kapcsolatos hozzájárulási, tájékoztatási rendre vonatkozó - határozatát hatályon kivül helyezte. Javasolta a korábbi szabályozáshoz kapcsolódó belső utasitások visszavonását.

Ennek alapján az érintett főcsoportfőnökségek felülvizsgálták hatályos rendelkezéseiket és javaslatot tettek a szükséges belügyi rendelkezések hatályon kivül helyezésére. A BM Titkárság a javaslatok figyelembevételével elkészitette a miniszteri utasitás tervezetét.

Az állambiztonsági szervek részéről felmerült az az igény, hogy a hatályon kivül helyező rendelkezésben általánosságban kerüljön megfogalmazásra a tárggyal kapcsolatos rendelkezések hatályon kivül helyezése.

Ezt a javaslatot nem vettük figyelembe, a 12/1987. /XII.29./ IM rendelet alapján, ugyanis a hatályukat vesztett jogszabályokat kifejezetten fel kell sorolni /röviden megjelölve, cimmel együtt feltüntetve/.
Az állambiztonság területén a belügyi rendelkezések nagy részét módositani szükséges. Az MSZMP KB tagok párt-, állami és társadalmi szervek vezetői, párttagok a megfigyelés szempontjából más elbirálás alá estek, lakásuk nem volt igénybevehető, általá-

ban nem lehetett beszervezni őket, ezért nem elegendő a Politikai Bizottság határozata alapján a rendelkezések hatályon kivül helyezése. Az alternativok megjelenése, párttá szerveződése, az uj politikai helyzet a belügyi rendelkezések módositását teszi szükségessé. Az állambiztonsági szervek egyetértettek azzal a javaslatunkkal, hogy a módositásokat célszerübb a jogalkotási munka folyamatában végrehajtani.

Budapest, 1989. julius 4.

/ Dr. Bálint Tibor /

MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT
KÖZPONTI BIZOTTSÁGA

Szigorúan titkos!

Ikt. szám: H 261 1989.

Az Elnökség 1989. augusztus 28-ai határozata a számítógépes politikai információs rendszer megszervezésére

I.

A Politikai Bizottság 1989. január 24-ei határozata alapján a KB Irodán megkezdődött az elektronikus politikai információs rendszer kiépítése, amely a választott testületek és a politikai apparátus számára hozzáférhető formában tárolja a politikai és szakinformációkat. 1989. első félévében elkészült az adatbank koncepciója, a jelenlegi szükségletek szerint átalakult a KB dokumentációs központja és létrejött az elektronikus kapcsolat az MTI adatbankjával. A politikai információs rendszer további építésének a párt aktuális feladatai közül most elsősorban a választási szereplést kell elősegítenie. A többpárti politikai viszonyok között ugyanis méginkább fontossá vált a szakszerű információfeldolgozás. Tudomásunk van róla, hogy más pártok is most alakítják ki hasonló célú rendszerüket.

II.

1. Az MSZMP és jelöltjei sikeres választási szereplésének elősegítése, a pártok közötti versenyben és az együttműködés lehetőségeiben való gyors és pontos eligazodás, a párt képviselőjelöltjeinek, országos és megyei vezető testületeinek, apparátusainak igényes tájékoztatása, a tömegtájékoztatásban elfoglalt pozíciók javítása, valamint a pártsajtó hatékony orientálása céljából szükséges az MSZMP-re, a róla kialakult véleményekre, a pártok tevékenységére és a választásokra vonatkozó információk számítógépes gyűjtésének, feldolgozásának és elemzésének megszervezése.

2. Az információk gyűjtése támaszkodjon
   a) a választások szempontjából fontos hazai országos és megyei, napi és hetilapokra,
   b) a hazai elektronikus sajtóra (televízió és rádió),
   c) a választásokkal foglalkozó külföldi írott, valamint a magyar nyelvű elektronikus sajtóra,
   d) az MTI adatbankjára,
   e) a közvéleménykutatási eredményekre,
   f) a kormány határozataira, a fontosabb kormányelőterjesztésekre,
   g) a KSH jelentéseire,
   h) a pártinformációs jelentésekre,
   i) a helyi eseményeken szerzett közvetlen tapasztalatokra (instruktori jelentések),
   j) az MSZMP vezető testületeinek állásfoglalásaira, döntéseire.

3. A hazai írott és elektronikus sajtó elsődleges feldolgozása a Politikai Főiskola keretében történjen.

4. Az információfeldolgozó tevékenység a célnak megfelelő tartalom kiemelésével és a legfontosabb szövegrészek idézésével gondosan szűrje, tömörítse a növekvő mennyiségű információt, biztosítva a gyors és hatékony áttekinthetőséget. A tartalmi kivonatokat számítógépen tárolja és rendszerezze úgy, hogy azok visszakereshetők és csoportosíthatók legyenek: a választásban részt vevő politikai szervezetek, pártok és azok vezető személyiségei, képviselőjelöltjei szerint; választási programjaik és akcióik, a fő választási események és vitakérdések szerint; a közhangulat és a közvélemény alakulása, valamint a választások során alkalmazott módszerek szerint. (A képviselőkre, képviselőjelöltekre vonatkozó adatokat elkülönítve kell kezelni a személyiségi jogok védelme miatt.)

5. Az elemzők készítsenek a párt országos és megyei vezető testületei, a KB, a megyei és a helyi Választási Irodák, a képviselőjelöltek számára összegzéseket a fő tendenciákról, összefüggésekről, a legfontosabb konkrétumokról és a várható eseményekről, a választási kampány előtt hetente, a kampány időszakában naponta. Az adatbank használatát a konkrét, szakterületi elemzések készítéséhez, azonnali informálódásra a központi és a megyei pártapparátusok (választási stábok) számára biztosítani kell.

6. A központi apparátusban (a KB Irodán, a választási időszakban a Választási Irodához kapcsolva) információ-elemző és feldolgozó munkacsoportot kell működtetni (13 fő), akik elvégzik az előfeldolgozott információk tömörítését, gépre vitelét, szerkesztését, rendszerezését és az elemző-összegző szolgáltatást.

7. A választási adatbank információit a számítóközpont nagy teljesítményű gépén kell tárolni. A számítóközpont biztosítsa a szükséges gépeket és programokat. Az adatbank elektronikus (adatok betáplálására szolgáló) szerkesztőségét a KB Iroda dokumentációs központjában kell kialakítani, két számítógépes munkahellyel, az adatok bevitelére és a megyei apparátusok kiszolgálására. A KB osztályai és a számítóközpont között olyan hálózatot kell létrehozni, amelyben osztályonként egy személyi számítógép a központi géppel és az elektronikus szerkesztőséggel vezetékes kapcsolatban van, és amely lehetővé teszi, hogy bármelyik KB-munkatárs hozzáférhessen az adatállomány nem zárolt részéhez.

8. A felhasználói munkahelyek telepítésének, a központi számítógép bővítésének, a rendszer kiépítési munkáinak és a programcsomagoknak összes költsége 8 millió forint.

9. A számítógépes rendszer kiépítése, az adatfeltöltés és lehívás kísérleti üzeme szeptember 15-ig fejeződjön be. Ezt követően kezdődjön meg az információszolgáltatás. Az igénybevétel lehetőségéről az érintetteket tájékoztatni kell.

Záradék

A határozatot kapják meg:

— a Politikai Intéző Bizottság tagjai,
— az MSZMP KB osztályvezetői,
— az MSZMP megyei bizottságok első titkárai,
— a Politikai Főiskola rektora,
— a megalakítandó megyei (területi) választási irodák vezetői.

BUDAPESTI RENDŐRFŐKAPITÁNYSÁG
ÁLLAMBIZTONSÁGI SZERVE

SZIGORUAN TITKOS !
(selejtezésig)

E g y e t é r t e k :

Pallagi Ferenc r. vezérőrnagy
belügyminiszter-helyettes

Tárgy: a rendőr-főkapitányságok állambiztonsági szervei vezetői hatáskörének módositására

J A V A S L A T

Miniszterhelyettes Elvtársnak - előzetes szóbeli egyetértése alapján - jelentem, hogy a hatályban lévő 26/1979. BM számú parancs (a BM III. Állambiztonsági Főcsoportfőnökség Ügyrendje), a III/II. Csoportfőnökség Ügyrendje, a 002/1969. BM számú parancs, valamint a 005/1972.BM számú parancs módositásánál a rendőr-főkapitányságok állambiztonsági szervei feladatának ellátásához szükséges vezetői önállóság, hatáskör és felelősség érvényesitése érdekében az alábbi pontok és szokásjogok módositását indokoltnak tartom:

a 26/1979. BM sz. parancs

- VIII. fejezet 63. pontjában biztositott jog teljes körü legyen, a 64. pontban és a III/II. Csoportfőnökség Ügyrendje VIII. fejezet 35. pontjában meghatározottak ne korlátozzák az ÁB szervek vezetőit, azaz a jövőben a rendőr-főkapitányságok állambiztonsági szervei - felelősségük növelése érdekében-hatáskört kapjanak. Hatáskörükben hagyják jóvá a kémkedési jelleggel nyitott bizalmas nyomozásokat is, természetesen a jelentési kötelezettség biztositása mellett.

Az önállóság, hatáskör, felelősség kérdésén túl a konspirációs szabályok is indokolják, hogy az "SZT" állományunkról személyzeti kérdésekben készitett javaslatainkat - az "SZT" referensen keresztül -, a szakirányitó osztályok véleményezése nélkül közvetlenül Miniszterhelyettes Elvtárshoz terjeszthessük fel engedélyezés céljából./Eddigi tapasztalataink bizonyitják, hogy a szakirányitás, véleményalkotás a központi szervek részéről - ismeret hiányában - formális./

A <u>005/1972. BM számú parancs</u>
- XI. fejezet 42/b. pontjában, a párttagok beszervezésére vonatkozóan a jövőben az engedélyezésre az V. fejezet 22. pontjában foglaltak legyenek irányadók./ Az 1988. májusi Országos Párt értekezlet óta történt belpolitikai változások indokolják, hogy MSZMP-tag beszervezését a területi ÁB szervek vezetői saját hatáskörükben engedélyezhessék./

A leirt indokok alapján kérem Miniszterhelyettes Elvtárs egyetértését és intézkedését.

Budapest, 1989. augusztus 29.

Dr. Stefán Géza r. ezredes

Javasolom!

Készült: 2 pld-ban
Felterjesztve: 1.sz.pld. Miniszterhelyettes Elvtársnak,
Kapja: 2.sz.pld. irattár
Nytsz: 420-82 /1989.

223

BELÜGYMINISZTÉRIUM
III/II. CSOPORTFŐNÖKSÉG

SZIGORÚAN TITKOS!
(Selejtezésig!)

A MINŐSÍTÉS MEGSZŰNT
a 2003. évi III. tv. 12. § (8)
bekezdésére figyelemmel

X. 17.

J E L E N T É S

Budapest, 1988. szeptember "6"

Jelentjük, hogy Miniszter Elvtárs által engedélyezett valutaszámláinkon bevételeink 1988. szeptember 1-ig az alábbiak szerint alakultak:

1. A BM Külügyi Osztály által kezelt és a Magyar Nemzeti Banknál vezetett "VÁMOS ZOLTÁN" fn. számlán:

1986. január 1-i állapot	1.450.737,53 USA $
Befizetések 1986-ban	227.306,25 USA $
1987. január 1-i állapot	1.728.043,81 USA $
1987-ben befizetés	306.457,83 USA $
1988. január 1-i állapot	2.034.501,64 USA $
1988-ban befizetve	245.524,36 USA $
1988. IX. 1-i egyenleg	2.280.026,00 USA $
Ebből tartósan kamatra lekötve	1.600.000,00 USA $

2. A BM III/II. Csoportfőnökség által a Magyar Külkereskedelmi Banknál konspiráltan kezelt "EUROIMPEX VADUZ" fn. USA $ számlán:

1986. január 1-én	2.449.074,34 USA $
Befizetések 1986-ban (csekken)	350.000,00 USA $

4

Kezelési költség	- 800.00 USA $
1986. évi kamat	87.703,26 USA $
1987. január 1-én egyenleg	2.635.977,60 USA $
1987. évben befizetve (csekken)	350.000,00 USA $
Kezelési költség	- 1.150,00 USA $
(Miniszterhelyettes Elvtárs engedélye alapján a BM III/V. Csoportfőnökségnek operatív technikai eszközök fejlesztése céljából átadva)	250.000,00 USA $
Kezelési költség	- 750,00 USA $
1987. évi kamat	94.498,92 USA $
1988. január 1-i egyenleg	2.828.576,52 USA $
1988-ban befizetve	96.894,71 USA $
Kezelési költség	- 235,00 USA $
1988. szeptember 1-i egyenleg	2.925.386,23 USA $

Megjegyzés: A Bank hivatalosan 1986. szeptembertől, mind a csekk befizetés, mind a készpénzfelvétel után 3 ezrelék kezelési költséget számol fel.

3. Operatív úton szerzett valuta befizetéseink a BM Külügyi Osztályra:

1986-ban:	17.760,- DEM
	10.800,- USA $
	82.800,- ATS

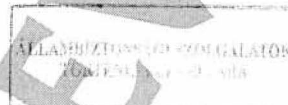
Napi árfolyamon számítva	1.197.676,20 Ft
1987-ben:	37.080,- DEM
	10.200,- USA $
	18.210,- ATS
	400,- CHF
Napi árfolyamon számítva:	1.629.943,00 Ft
1988-ban:	10.900,- DEM
	1.000,- USA $
	300.000,- LIRA
Napi árfolyamon számítva:	352.587,09 Ft

Andó József r. alezredes
osztályvezető

Kalocsai Imre r. őrnagy
alosztályvezető

Dr. Rédei Miklós r. vezérőrnagy
főcsoportfőnök-helyettes

Készült: 2 példányban
1. sz. Felterjesztve
2. sz. VADUZ do.
Nytsz.: 11-2/36/88.

+Kapták: III/II.-III/III. és
III/IV. Csfség
3, 4, 5, 6, 7, 14-es
PB titkárok

Herczeg Miklós

Dr. Hellebrandt László

45-134/1989.

BOGYE JÁNOS r. altábornagy elvtársnak,
BM III. főcsoportfőnök-helyettes

H e l y b e n

Miniszterhelyettes elvtárs utasitása alapján jelentem, hogy a szakmai szolgálat területén működő pártbizottságtól minden operativ munkával összefüggő iratot, beszámolót, összefoglalót, fegyelmi jelentéseket át kell irányitani a pártbizottság működési helyén lévő szakmai szerv TÜK-jéhez és a selejtezést jegyzőkönyv alapján el kell végezni.

Kérem Főcsoportfőnök-helyettes elvtársat, hogy a feladat végrehajtására intézkedni, s annak elvégzéséről 1989. október 25-ig tájékoztatni sziveskedjen.

Jelentem továbbá, hogy a fenti anyagok átadásának végrehajtására az illetékes PB titkárt átiratban felkértem.

B u d a p e s t, 1989. szeptember 10

/Dr. Sillai Árpád r. ezredes/
titkárságvezető

Készült: 2 pld-ban

186

Hiv. szám: 10-997/1989.

45-73/5/1989.

Dr. BÁLINT TIBOR elvtársnak,
BM Titkárság vezetője

Helyben

L. T.

Miniszterhelyettes elvtárs utasitására tájékoztatom Titkárságvezető elvtársat, hogy "a Belügyminisztérium viszonya az ellenzéki pártokhoz és szervezetekhez" tárgyu előterjesztéssel kapcsolatban az alábbi észrevételeket tesszük:

Az ellenzéki szervezetekhez való viszonyunk kialakitása az egész minisztérium jövőjét, legitimitását érinti, ezért célszerübb lett volna, ha az utólagos véleménykérés helyett előzetes konzultációt követően kerül sor az előterjesztés megfogalmazására.

Az előterjesztés juniusi adatok alapján készült. A politikai folyamatok olyan mértékben felgyorsultak, hogy az ellenzéki szervek, illetve a hatalmat gyakorló szervek álláspontja az eltelt időszakban több ponton változott, azaz az előterjesztés alapjául szolgáló megállapitások egyes pontjai ma már tulhaladottak. A háromoldalu tárgyaláson az Ellenzéki Kerekasztal kifejtette álláspontját az állambiztonsági szolgálattal kapcsolatban is, amelynek lényegére a későbbiekben térünk ki.

A téma megkésve kerül a minisztérium vezetése elé és ezzel más állami szervekhez képest jelentős lépéshátrányban vagyunk.

Az eddig elvesztegetett hónapok is szerepet játszottak abban, hogy az ellenzéki erők az MSZMP mellett a Belügyminisztériumot támadják a legkoncentráltabb formában, gyakorlatilag semmiféle kompromisszumkészséget és megértést sem tanusitva.

Véleményünk szerint - figyelemmel az állambiztonsági szolgálat várható szervezeti elkülönülésére is - nem lehet egységes koncepciót késziteni a témában. Könnyen belátható, hogy másfajta nyilvánosságot kiván és bir el a közigazgatási, vagy bűnügyi szakterület tevékenysége, mint az állambiztonságé. A magunk részéről is szükségesnek tartjuk azt, hogy az állambiztonsági szolgálat működését magas szintű jogszabályok határozzák meg. Abban az átmeneti időszakban, amig ezek a jogszabályok nem készülnek el fontosnak tartjuk megfelelő szintű kontaktus kialakitását az ellenzéki szervezetekkel és pártokkal, a szolgálat működése elveinek megállapitására.

Miután azonban a korszerű állambiztonsági szervezet és működésének szabályai törvényi szabályozást nyernek a szolgálat és a mindenkori ellenzéki pártok és szervezetek modern jogállamokra jellemző kapcsolatának szintereként - a közvetlen kontaktus helyett - részünkről csak a parlamenti jogalkotási folyamatokat, illetve az állambiztonsági szolgálatot ellenőrző, felügyelő parlamenti bizottságok és más állami szervek működését tartjuk elképzelhetőnek, figyelembevéve azt, hogy az ellenzéki szervezetek egy része rövid időn belül a minisztériumot valamilyen formában irányitó-ellenőrző állami intézményrendszer része lesz.

Az előterjesztésben deklarált jelenlegi helyzet reális és gondos értékelésén tulmenően a minisztérium magatartásának kialakitásánál prognosztizálható belpolitikai változásokat is figyelembe kell venni.

Ez nem csupán a politikai pluralizmust jelenti, hanem annak konkrét megnyilvánulási formáit a parlamenti demokráciát, és mindenek előtt a koaliciós kormányzást, amely belátható időn belül politikai realitás lesz.

Tévesnek tartjuk a téma elvi megközelitését. A minisztérium magatartásának meghatározásában nem az ellenzéki szervezetek nézeteiből és célkitűzéseiből kell kiindulnunk, hanem abból, hogy a jogállamiság fogalomkörébe milyen belügyi, rendőri, állambiztonsági szervezet, funkció, magatartásforma fér bele, és milyen nem. A Belügyminisztérium iránti társadalmi bizalom helyreállitásának utja, ha a nyilatkozatokon és a belügyi propagandán tulmenően tettekkel valós cselekedetekkel meggyőzzük a közvéleményt, hogy a minisztérium következetesen betartja mindazon jogelveket, normákat, amelyek a jogállamiság lényegét alkotják.

Az állambiztonsági szolgálat jövőbeni tevékenységével kapcsolatos ellenzéki álláspont véleményünk szerint tulhaladott, s ebből következően pontatlan. Különösen igaz ez a belső biztonsági szolgálat vonatkozásában, ahol az ellenzék véleményeként az van feltüntetve, hogy "azt teljes egészében meg kell szüntetni, a belső ellenzék üldözésében részt vett személyeket pedig el kell távolitani a minisztériumból".

A háromoldalu tárgyaláson az Ellenzéki Kerekasztal az állambiztonsági szolgálatot egységes egészként kezelve fejtette ki álláspontját, amelynek megfelelően követeli, hogy:

- az állambiztonság kerüljön el a Belügyminisztérium szervezetéből;

- a Minisztertanács elnöke közvetlenül felügyelje a szervezetet;

- az Alkotmánybiróság és parlamenti különbizottság gyakoroljon ellenőrző, törvényességi felügyeletet;

- elnevezése "Alkotmányvédő Hivatal" legyen.

Az elkülönült szervezet elnevezésére tett javaslat belső biztonsági szolgálatot feltételez, ugyanis az alkotmányos jogok védelme elsősorban a belső rend és biztonság, az emberi, személyiségi jogok, törvények védelmével valósul meg.

Természetesen akár a jogállamiság, akár az ellenzékhez való viszony oldaláról közelitve a kérdést megkerülhetetlennek tartjuk a belső elhárítás problémakörét. A jogállam fogalmával nyilvánvalóan összeegyeztethetetlen, ha a hatalmon lévő párt a belső biztonsági szolgálatot más törvényes /alkotmányos/ politikai erők ellen használja fel. A sztálinista hatalmi modellel mindaddig nem lehet szakitani, amig a belső elhárítás jelenlegi strukturájában és funkcióival fennáll. Ez azonban nem magának a szervezetnek a felszámolását, hanem funkcióinak megváltoztatását, s ebből eredően strukturájának átalakitását jelenti.

Veszélyesnek tartjuk az olyanfajta megközelitést, amely degradálná a belső biztonsági szolgálatot. A minisztériumon belüli ilyen szemlélet esetleges lábrakapása lehetetlenné tenné az ott dolgozók szakszerü munkáját, a jövő tervezését, bizonytalanságot keltene az állományban. Körültekintően kell kezelni "a belső ellenzék üldözésében részt vett személyek eltávolitását a minisztériumból". Az ellenzéknek tulajdonitott ezen követelés nem hajtható végre, figyelembevéve, hogy ezen emberek utasitásokat hajtottak végre, feltétlenül meg kell találni a módot személyük, egzisztenciájuk biztositására.

Nem tartjuk helyénvalónak az ellenzék azon igényét, hogy a helyi rendőrségeket a helyi önkormányzatok alá kell rendelni. Véleményünk szerint ez nem nyujtana garanciát a központi szakirányitás érvényesitésére, és a jelenleg is szűkös anyagi, technikai eszközök szétforgácsolódását eredményezné.

Félreérthető az előterjesztés III. fejezetében javasolt "az ellenzékiek szakmai és politikai segitségének igénylése személyi és anyagi erősitésünkhöz". Bizarr ötletnek tartanánk, ha pld. a Magyar Október Párttól politikai és szakmai segitségét igényelnénk különösen személyi és anyagi erősitésünkhöz.

Az ellenzéki pártokhoz és szervezetekhez való viszonyunk kulcseleme a bizalom kérdése. E vonatkozásban - hatalmi poziciójánál fogva - nyilvánvalóan a minisztériumnak kell megtennie a kezdő lépéseket. Az előterjesztés erre több helyes elképzelést tartalmaz, de ugy érezzük, hogy szükséges lenne a bizalomerősitő intézkedéseinket és lépéseinket konkrétabban, részletesebben, egymásra épülően kidolgozni. Csak igy tudunk kikerülni abból a defenziv pozicióból, amelybe az ellenzék beszoritott bennünket, és amely végső soron azt a hamis látszatot kelti a közvélemény előtt, hogy a minisztérium a jogállamiság irányába mutató lépéseit kizárólag az ellenzék és a közvélemény nyomására hozza meg.

Az ellenzéki erőkhöz és szervezetekhez való viszonyunkat nem lehet rendezni anélkül, hogy ne rendezzük viszonyunkat az MSZMP-vel. Ugy látjuk, hogy a pártirányitás deklarált megszüntetése ellenére a minisztérium vezetése és állományának jó része még mindig nem tudta eldönteni, hogy össztársadalmi érdekeket szolgáló állami-közszolgálati szerv legyünk-e, vagy pedig a párt politikai akaratának végrehajtó apparátusa. Ez nem csupán elvi kérdés; növekvő gyakorlati jelentősége van akkor, amikor a társadalom egy részének politikai akarata és az MSZMP

politikai-hatalmi elképzelései érezhetően eltérnek egymástól. A kérdés végül is az, hogy a Belügyminisztérium képes-e arra, hogy a régi hatalmi strukturából eredő kötöttségeit elvileg és gyakorlatilag felszámolja, megszabaduljon a történelmileg rárakódott ideológiai-politikai feladatoktól, beidegződésektől és ezáltal alkalmassá váljon arra, hogy funkcionális kormányzati szervként működhessen a koalíciós időkben is, vagy pedig rövid távu politikai érdekeket követve a jelenlegi kormányző párt oldalán aktiv részt vállal a küszöbön álló választási-politikai csatározásokban és ezáltal megkockáztassa, hogy a választásokon győztes politikai erők számára a jelenlegi vezetői és végrehajtó állománya elfogadhatatlanná váljék a kormányzati munkában való részvételre.

Az anyagot mellékelten visszaküldöm.

B u d a p e s t, 1989. szeptember 18

/Dr. Sillai Árpád r. ezredes/
titkárságvezető

Készült: 2 pld-ban
Mellékelve: 7 lap

238

1 11 1 100 d

MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT
KÖZPONTI BIZOTTSÁGA

BELSŐ HASZNÁLATRA!

E L Ő T E R J E S Z T É S

a fegyveres erőkben és testületekben működő MSZMP szervezetek átszervezésével kapcsolatos kérdések rendezéséről

A fegyveres erőkben és testületekben mintegy 40.000 párttag dolgozik. E területeken a párt szerveződése és irányítási rendje az érintett szervek felépítésének megfelelően, arra épülve alakult ki. A tagság és a vezetés körében az általános társadalmi, politikai helyzet mellett kiemelt figyelem irányul a pártszervezetek jövőjét érintő kérdésekre. A témakörrel kapcsolatban az egységes álláspont hiánya miatt bizonytalanság, zavar és esetenként ingerültség jelei is mutatkoznak.

A problémák feloldására és a helyzet egyértelmű tisztázására szükséges, hogy a kongresszusi felkészülés keretében az MSZMP érintett testületei állást foglaljanak a párt és a fegyveres szervek kapcsolatának elvi tételeiben és ennek alpján alakítsák ki álláspontjukat a pártszervezési, irányítási kérdésekben.

I.

Főbb elvi kérdések

1. A demokratikus jogállam megteremtése szükségessé teszi a fegyveres erők és testületek, valamint a politikai pártok viszonyának egyértelmű rendezését. E területen is következetesen végig kell vinni a párt- és állami funkciók, a feladat- és hatáskörök szétválasztásának folyamatát. Az e kérdésekkel összefüggő politikai és jogi szabályozásról a megállapodások kialakítása jelenleg folyik a háromoldalú egyeztető tárgyalásokon.

A fegyveres erők és testületek státusát az alkotmány folyamatban lévő módosítása keretében kell tisztázni. A most formálódó szabályozás-tervezet lényegi tételei a következők:

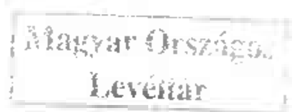
- a fegyveres erők (a honvédség és a határőrség) rendeltetése, alapvető kötelessége a haza katonai védelme;
- a rendőrség feladata az állam és közbiztonság, valamint a belső rend védelme;
- a fegyveres erők irányítására - az alkotmányban és külön törvényben meghatározott keretek között - az Országgyűlés, a későbbiek során megválasztandó köztársasági elnök, a Honvédelmi Tanács, a Minisztertanács és az illetékes miniszter jogosult.

2. A pártok működéséről és gazdálkodásáról készülő törvénytervezet a tervek szerint a következő pontokon érinti a pártok munkahelyi szerveződésének kérdéseit:

a/ az alkotmánybíróságon, a bíróságokon, az Országgyűlés és a köztársasági elnök hivatali szervezetében, az Állami Számvevőszéknél, az ügyészségeken, az államigazgatási szerveknél, a fegyveres erőknél, a rendőrségen és rendészeti szerveknél a pártok szervezetet nem hozhatnak létre és nem működtethetnek;

b/ a felsoroltakon kívüli munkahelyeken, a pártok azonos feltételek mellett hozhatnak létre szervezetet, azzal a megszorítással, hogy azok

- munkaidőben politikai tevékenységet nem végezhetnek;
- a munkahely szervezeti-vezetési rendszerébe nem épülhetnek be; és
- a munkahely szakmai tevékenységére irányadó határozatot nem hozhatnak.

A megállapodás-tervezetek ütemezése szerint a közhatalmi szerveknél a pártszervezetek megszüntetésére 1989. december 31-ig kerülne sor. A fegyveres erőknél és testületeknél, valamint a rendészeti szerveknél a pártszervezetek megszüntetése pedig 1990. december 31-ig fejeződne be.

3. Egyeztető tárgyalásokon erőteljesen megfogalmazódott az az igény, hogy a fegyveres erők és testületek tagjai ne tölthessenek be választott párttisztséget. Az MSZMP tárgyalócsoportja kompromisszumos javaslata elképzelhetőnek tartja az országos és a megyei párttisztségek betöltésének tilalmát. A tárgyaló felek álláspontja a kérdésben egyelőre igen távol áll egymástól.

   Külön jogi szabályozás szükséges a sorkatonai és tartalékos szolgálatukat teljesítő fiatalok egyesülési szabadságának és politikai jogainak esetleges korlátozására. Érvek sora szól amellett, hogy a sorkatonák szolgálati idejük alatt politikai szervezeti tagságukat függesszék fel. Ez esetben természetesen nem vehetnének részt a politikai pártok tevékenységében (a tagsági jogfolytonosság azonban megőrizhető lenne). A korlátozás értelemszerűen érinti a a sorkatonák társadalmi szervezeteinek működését is.

4. A fegyveres erők és testületek tagjait tömörítő pártszervek és -szervezetek - az alkotmány, az egyesülési és a párttörvény jelzett előírásait betartva - az MSZMP jelenleg formálódó alapszabálya szerint szerveződjenek. Az MSZMP a jövőben a fegyveres erőkkel és testületekkel kapcsolatos álláspontját, törekvéseit a párt parlamenti képviselőcsoportja politikai befolyásolásával, az Országgyűlésben kívánja érvényesíteni. A párt a politikai szükségletek alapján a mozgalmi munka súlypontját fokozatosan a lakóterületre helyezi át.

5. A nemzet egyértelmű érdeke az, hogy a fegyveres erők és testületek ne válhassanak a pártharcok színterévé. Tevékenységüket tehát az Országgyűlés által jóváhagyott védelmi és nemzetbiztonsági érdekek határozzák meg. Szükséges, hogy belső rendjüket, működésüket kizárólag a Szolgálati Szabályzat, a parancsnoklási rend, a katonai, rendőri eskü, illetve fogadalom szabja meg. Támogatjuk, hogy a fegyveres szervekben az egyszemélyi vezetés elve csorbítatlanul érvényesüljön.

II.

1. A Központi Bizottság 1989. szeptember 1-jei ülésén elfogadott álláspontja szerint a jövőben a fegyveres erők, a rendőrség és a rendészeti szervek hivatásos, továbbszolgáló és polgári állománya politikai jogaival az alkotmányos követelményeknek megfelelő pártok katonai, belügyi objektumok keretein kívül működő szervezeteiben élhet. A fegyveres erőknél és testületeknél működő MSZMP szervezetek struktúrájának átalakítása fokozatosan, a következő lépéseknek megfelelően történhet:

a/ Első ütemben a szűken értelmezett miniszteriális szerveknél (Honvédelmi Minisztérium és a Belügyminisztérium) működő pártszervezetek tevékenységét kell megszüntetni, várhatóan 1989. december 31-ig. Az itt dolgozó kommunistákat szervezetten, más hasonló profilú fegyveres pártszervezetekhez javasoljuk átigazolni, vagy a lakóterületükön alakíthatnak önálló alapszervezetet.

b/ Az előzővel azonos határidőn belül (tehát 1989 végéig) meg kell szüntetni:

- a fegyveres erők és testületek költségvetéséből a pártszervezetek működéséhez igénybe vett anyagi, tárgyi eszközök és más támogatások felhasználását;

- és a pártszervezeteknek a szervezeti-vezetési rendbe történő beépülését.

c/ A következő ütemben, 1990. december 31-ig megszűnik a fegyveres erőknél és testületeknél működő pártszervezetek tevékenysége. Erre az időre meg kell teremteni a feltételt, hogy a párttagok, a munkahelyi (foglalkozási) szerveződési elv szerinti új pártszervezetekben folytathassák politikai tevékenységüket.

d/ Negyedik ütemben kerülhet sor a lakóterületi (városi, kerületi, nagyközségi) pártszervezet alkotó szervezetek közé sorolható lakóterületi jellegű fegyveres pártszervezetek kialakítására. Ennek határideje már nem függ külső előírásoktól, a teljes integrálódás a párton belüli természetes átalakulási folyamat eredményeként valósulhat meg. A folyamat teljes befejeződését a fegyveres erőknél és testületeknél dolgozó párttagoknak a lakóterületi pártszervezetekbe történő átigazolása fogja jelenteni. Ez esetben is megőrizhetik a fegyveres erőknél és testületeknél dolgozó párttagok az önálló tagozatként történő szerveződés lehetőségét.

2. A felsorolt alapelvek és tervezett jogszabályok előírásainak és a vázolt ütemek figyelembevételével a fegyveres erők és testületek, valamint rendészeti szervek hivatásos és polgári alkalmazotti állománya politikai jogai gyakorlására, körükben a párt szerveződésére a következő fokozatosan kialakítható megoldást javasoljuk:

A Magyar Néphadseregnél és a Határőrségnél

- alapszervezetek szerveződhetnek önálló alegységek, egységek, intézmények, törzsek mellett, valamint a katonai lakóterületen;

- helyőrségi, illetve határőr kerületi pártszervek, -szervezetek alakíthatók ki az adott helyőrségi és vonzáskörzetében lévő alapszervezetek egyesüléséből;

- a helyőrségi pártszervezetek és az önálló alapszervezetek a földrajzi elhelyezkedésnek megfelelően, illetve a fővárosban összesen mintegy 4-5 körzeti pártszervet hozhatnak létre;

- a néphadsereg, illetve a határőrség párttagjait tömörítő pártszervezetek összefogására önálló koordinációs feladatokat ellátó pártszerv létrehozása szükséges. E szervek tevékenységüket közvetlen központi irányítással végeznék.

A nagyobb alakulatok, parancsnokságok, intézmények mellett nagylétszámú szervezetek munkájának szervezésére (az ágazati pártbizottságokhoz hasonlóan) az általános normák szerinti szűk, függetlenített apparátus létrehozása indokolttá válhat.

A Belügyminisztérium szerveinél az átalakítás a szűken vett minisztériumi pártszervezetek megszüntetésén túl, nagy strukturális változtatásokat lényegében nem igényel. A városi, kerületi rendőrkapitányságok pártszervezetei jelenleg is az illetékes városi, kerületi pártbizottság irányítása alá tartoznak. A megyei és a fővárosi főkapitányságok, valamint a minisztérium irányításával működő szervek pártszervezeteit kell a jövőben a megyeszékhely város, illetve a főváros pártbizottsága irányítása alá helyezni.

3. A testületek álláspontjának kialakításához a következő szempontok, megfontolásra érdemes tények mérlegelését ajánljuk:

- Az új struktúra kiépítése biztosítja a fegyveres szervek pártsemlegességét, de az MSZMP számára rendkívül nehéz feladatot okoz, szervezeteinek elhelyezése tekintetében. Esetenként a helyőrségben, a laktanyán kívül a pártmunka elemi

feltételei sem biztosíthatók. Mindezek ellenére politikai érdekünk a lépés megtétele, s konzekvenciáinak vállalása.

- 1990. január 1-jétől az MSZMP költségvetéséből kell biztosítani a fegyveres szervek tagjait tömörítő pártszervezetek működési feltételeit (személyi költségek, propaganda anyagok, közlekedési, hírközlési kiadások stb.), mert a tervezett szabályok szerint az állami költségvetésből élő szervek sem anyagilag, sem más módon nem támogathatnak pártokat. A fegyveres erőknél és testületeknél dolgozó párttagok tagdíjából az előzetes becslések szerint csupán a szűken vett személyi feltételek megközelítő költségei fedezhetők. A működéshez szükséges pótlólagos források biztosítása külön politikai döntést igényel.

- A fegyveres szerveknél dolgozó kommunisták részére is egyértelműen, korlátozás nélkül biztosítani kell az alapszervezet szabad megválasztásának jogát (a lakóhelyi, vagy a foglalkozás szerinti pártszervezet között).

- Módosítani kell a fegyveres erők és testületek MSZMP tisztségviselőinek, politikai munkatársainak függetlenítési gyakorlatát. Valószínűsíthető megoldás a függetlenítettek időleges tartalék-, illetőleg szolgálaton kívüli állományba helyezése, s a párthoz történő tartós kirendelése lesz. A kirendeltek bérét az MSZMP költségvetéséből kell fedezni. Bizonyosan növekedni fog a hivatásos állomány körében is a vezető párttisztségeknél a funkciót társadalmi alapon betöltők száma.

- Nem tűnik közvetlenül járható útnak, hogy a fegyveres erők és testületek tagjai - a szervezeteikben lévő erőt mintegy felemésztve - egyenként, vagy kisebb csoportokba szerveződve átmenet nélkül beolvadjanak lakóhelyük alapszervezeteibe. Ez a megoldás a ma meglevő politikai erő szétforgácsolódásával járna, s nagyfokú lemorzsolódáshoz vezetne.

- A fegyveres erőknél és testületeknél dolgozók foglalkozás szerinti pártszervezeteinek a választásokkal kapcsolatos teendőit a választókerületileg illetékes területi pártszerv hangolja össze, függetlenül az egyébként kialakuló pártstruktúrától.

- Budapesten a főváros nagysága és jellege miatt külön, differenciált fegyveres struktúra kialakításának igénye is felmerülhet. Az ezzel összefüggő egyedi kérdések rendezését a Budapesti Pártbizottsággal együttműködve kell megvizsgálni.

III.

Állásfoglalás

1. A Központi Bizottság tudomásul vette a fegyveres erők és testületek tagjait tömörítő pártszervezetek jövőbeli működésével kapcsolatos tájékoztatást.

2. A testület megbízta a párt elnökét, hogy az előterjesztést juttassa el az MSZMP Néphadseregi, Belügyminisztériumi és Határőrségi Bizottságához a témakör megvitatása és álláspontjuk kialakítása céljából.

3. A fegyveres erők és testületek pártértekezleteinek állásfoglalásait figyelembe véve kerüljön sor az új struktúra kialakításával kapcsolatos konkrét kérdések, ütemezések eldöntésére.

4. Az új struktúrára való áttérés a kongresszus után kezdődjön meg és 1990. december 31-ig fejeződjön be.

5. Az új pártstruktúra személyi, dologi és pénzügyi hátterének kialakítását az érintett fegyveres szervek párt- és állami

vezetőinek bevonásával vizsgálja meg a KB Gazdálkodási, valamint Pártpolitikai Osztálya. Külön elemzést igényel, hogy az 1990. január 1-jétől előálló helyzet milyen új terheket jelent az MSZMP költségvetése számára. Az ezzel kapcsolatos javaslatokat az Elnökség elé kell terjeszteni.

Budapest, 1989. szeptember 14.

BELÜGYMINISZTÉRIUM

J Ó V Á H A G Y O M:

Dr. HORVÁTH ISTVÁN
belügyminiszter

E G Y E T É R T E K

Dr. ILCSIK SÁNDOR r.vörgy.
miniszterhelyettes

E L Ő T E R J E S Z T É S

"A belügyi rendelkezések párt- és KISZ hatásköri érvényesitésére, valamint az ideológiai-politikai elvárásokra vonatkozó részeinek hatályon kivül helyezéséről" szóló belügyminiszteri utasitás kiadásával kapcsolatos koordinációt végrehajtottuk.
A koordináció során beérkezett véleményekben az egyetértés mellett kezdeményezték, valamennyi belügyi rendelkezés tételes felülvizsgálását.
Figyelemmel azonban az érintett rendelkezések nagy számára általános megfogalmazást javasolunk. Megitélésünk szerint nem célszerü az utasitáshoz taxativ felsorolást mellékelni, mert nagyobb zavart okozna, mint melléklet nélkül. A tervezett utasitás kiadása időben közel van a Belügyminisztérium egész jogalkotását, illetve jogszabályfelülvizsgálatát érintő deregulációhoz. Kiadás előtt áll a Szolgálati Szabályzat, a Hatásköri Lista, melyekből már hiányoznak az általunk hatályon kivül helyezni javasolt szövegrészek. A rendőrségről, a közszolgálatról a közeljövőben alkotandó magas szintü jogszabályok szükségessé teszik minden belügyi rendelkezés felülvizsgálatát, és annak során lehet ezeket a módositásokat konkrétan elvégezni.

Az általunk javasolt - felsorolás nélküli - megoldást alkalmazta a honvédelmi miniszter is az 55/1989. /HK.11./

HM utasitásában, mely a káder- és személyügyi munkában érvényesitett párthatáskörök megszünéséről szól.

A tervezet a szakszervezeti hatásköröket érintetlenül hagyja, sőt a jövőben nem csak a polgári alkalmazottak, hanem a hivatásos állomány személyi ügyeinek intézésekor is biztositani kell a szakszervezetek jogait.

Jóváhagyásra felterjesztem.

Budapest,1989.december 14.

BERKESI FERENC r.ezds.
csoportfőnök

Külügyminisztérium a Sípos Péter miniszteri feladatai 110-124. oldalon.

Király Imre

Dr. Németh József

MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT
KÖZPONTI BIZOTTSÁGA

SZIGORUAN BIZALMAS!

J E G Y Z Ő K Ö N Y V

a Nemzetközi Jogi és Közigazgatáspolitikai Bizottság
1989. junius 9-ei üléséről

Grósz Károly elvtárs:

Ezt a testületet a Központi Bizottság küldte ki. Őszi elvtársat és Lovassy elvtársat hivtuk meg az első napirendhez, ugyhogy hivjuk be őket, jöjjenek be.

Elvtársak, Kótai elvtárs az előadó, átadom a szót Kótai elvtársnak.

Kótai Géza elvtárs:

Tisztelt Bizottság!

Különösebb hozzáfűzni valóm az irásos anyaghoz nincs, kérnék két apró módositást eszközölni a szövegben, mégpedig a 4. oldalon az anyagban a legfelső sorban "előtérbe kerülnek az eltérő nemzeti jegyek" kérem, hogy a nemzetit huzzák ki, elegendő az, hogy eltérő jegyek, vagy eltérő specifikus jegyek, mert ez több mint nemzeti, az is benne van. A 8. oldalon a nagybekezdés 5. sorában amikor az NDK-ról van szó, "törekvéseiben támaszkodhatnak a belnémet kapcsolatok biztositotta lehetőségeken is alapuló viszonylagos gazdasági stabilitásra" mert ez a viszonylagos stabilitásnak csak része, egyik eleme: biztositotta lehetőségeken is alapuló viszonylagos gazdasági stabilitás, két formai. Két viszonylag érdemi kiegészités van bár, csak utalni szeretnék rá, hiszen ezekkel a kérdésekkel a napokban

Horn Gyula elvtárs:

Igen ez így van.

Grósz Károly elvtárs:

Tartok tőle, hogy a mi etikánk alapján bírálható, az az érzésem, hogy a román etika alapján egyáltalán nem kifogásolható, hisz nyilvánvaló így emelkedett az állami politika rangjára. Vagy valami van, csak az nagyon sajátosan értelmezett. Tehát ennek megfelelően. Horn elvtárs egyetértünk. Jó. Őszi elvtárs, Lovassy elvtárs köszönöm szépen a részvételt.

Németh József

3. napirendi pont

Herczeg [illegible] Dr. Hellebrandt László

Grósz Károly elvtárs:

Hát kérem elvtársak megtárgyaljuk ezt a bel-és állambiztonság kérdéseiről készülő jelentést, a jelenlegi belpolitikai helyzetben. Horváth elvtársat kértük előadónak, meghívtuk Csillik elvtársat, Pallagi és Földesi elvtársat is. Üdvözlök Önöket, Horváth elvtársé a szó.

Herczeg [illegible]

Horváth István elvtárs:

Röviden és gyorsan szeretnék itt elöljáróba néhány dolgot mondani. Az egyik. A címe: a bel- és állambiztonság kérdései a jelenlegi stb. Hát ez tartalmilag nyilván sokkal többet elfed, mint amire itt a belügyi szervek hivatottak lennének. Most én a kérdés egész általánosságát nem is vetem itt fel, csak azt, hogy mondjuk védelem kérdését, honvédelmet, közbiztonság kérdését is, de itt elsősorban mi a belügyi, illetve állambiztonsági munka szempontjából szólunk erről a helyzetről.

A második megjegyzésem. Itt mi jelezzük azt, hogy természetes az, hogy nincs mozdulatlanság a belügyi, illetve állambiztonsági felfogásban és az apparátus munkájában. Azonban, ma és elsősorban a belső elhárítás területén azt mondhatom, hogy ott a működés és a munka szisztémája és irányai és területei is területei is az a régi. Rengeteg információt küldünk

innen. Harmadik dolog. Ugye van döntés a közvetlen pártirányításnak a megszűnéséről, megszüntetéséről. Most megszámolhatatlan mennyiségű párthatározat van 1957-től - meg lehet számolni ezeket persze - amik a belügyi, illetve állambiztonsági munka pártirányításával kapcsolatosak. Szerintem azokat majd át kell tekinteni, de nem is ez a kérdés és az érdekes most. Elsősorban itt a párt védelme érdekében is egy új viszonyrendszert kell majd kialakítani a pártnak a központi és területi szerveivel való információs és kapcsolattartás szempontjából.

Következő megjegyzés. Itt mi jelezzük, itt a struktúrával kapcsolatos szervezési, korszerűsítési követelményeket. Itt szeretném azt mondani, hogy azok a lépések, amiket mi most rövid távon tennénk, de olyanok, amik itt az apparátus az egyébként is ..... bizonytalan, átmeneti helyzetben nem forgatják fel, tehát mondjuk ezek nem nagy méretűek, ezeket meg lehet tenni és ami egy nagyobb méretű átalakítás volna, ezt az új törvény megalkotásával kapcsolatos időszakra gondoljuk ütemezni. Tehát addig mind a központi, mind a területi szerveknél. Tehát, mondjuk, hogy itt a stabilitást azért ebben a helyzetben ne kérdőjelezzük meg. Ezt külön értem én a hírszerző szolgálatra is, ahol én koncepcionálisan el tudom képzelni egy ilyen önállósult - áttekintve akkor ennek az egész rendszerét, de azt gondolom, hogy addig szintén ehhez nem nyúlunk hozzá.

S végül én itt felvetem, írásban ezt nem jeleztük, de talán itt is szót kéne váltani róla - a Politikai Bizottság elé és esetleg a Központi Bizottság elé elvinni nem ezt anyagot mert ez, már ami a részleteket illeti messze nem egy ekkora pártfórum elé való dolog. De az ügynek azért van néhány olyan politikai aspektusa és vonatkozása, amiben éppen egy nyilvánosságra kerülő párt állásfoglalás és pártkezdeményezés talán nem lenne rossz, már az MSZMP-től, mert a többi párt más politikai szervezetek ezt majd úgyis meg fogják tenni.

Hát én el tudok képzelni olyasmit, hogy egyáltalán ennek a munkának a társadalmi ellenőrzésével kapcsolatos igény, tehát kerüljön ki végképp abból, a szükséges titkosság megőrzésén túl kerüljön ki abból a misztifikáltságból amiben van, hogy törvényes alapja legyen, nyílt és magas szintű jogszabályok és ne belső szabályok, amelyek ennek a munkának azért ma is azért a jogi és törvényes keretei között kétségtelenül meghatározzák.

Akkor, hogy a személyes szabadságjogok az a párt számára mennyire fontos és ugyanakkor, hogy éppen a társadalom védelme érdekében ez a megbízatás korlátozása, illetve megsértése, a hatósági, illetve a biztonsági szolgálatok részéről elképzelhető, de ennek garanciái kell stb. stb. Az anyagban van sok olyan rész, ami szerintem aminek van olyan politikuma, hogy erről esetleg a Központi Bizottságnál nyíltan és nyilvánosságra kerülő módon is lehetne szót érteni. Hát ez ugye, hogy mikor időszerű, ez ugye fontos dolog volna szerintem, hogy mikor lehetséges ezt megtenni, hát ez külön megfontolást igényel. Köszönöm szépen.

Horn Gyula elvtárs:

Grósz elvtárs, illetve igen Tisztelt Bizottság! Én a következő megjegyzéseket tenném. Az egyik, én, illetve a magunk részéről teljesen egyetértünk ennek a gondolatmenetét... Ti. két alapvető szándék vagy elgondolás húzódik végig. Az egyik a korszerűsíteni a mai helyzetnek és igényeknek megfelelően, másfelől pedig nem gyengíteni, hanem erősíteni kell a biztonsági szerveket. Mi mind a kettőt messzemenőkig támogatjuk.

A másik, hogy hírszerzés, elhárítás, állambiztonság szempontjából azt tartanánk követendő útnak, hogy minden az állambiztonság érdekének rendeljük alá, tehát, hogy az állambiztonság primátusa szabja meg a hírszerzési feladatokat.

Ez azért is fontos, mert talán erősíteni kellene az anyagnak a külföldön folytatott tevékenységet. Hát amelyben már elindult a közös gondolkodás ebből a szempontból.

S végül a harmadik, hogy én azzal egyetértenénk, hogy mivel ez politikai jellegű kérdés is és politikai fórumok is foglalkozzanak, hogy úgy tekintsük az anyagot, mint egy jó elképzelés irányvonala, valamilyen módon majd a kormány is vitassa meg. Szóval ez necsak KB-ra, hanem ez kormányra is tartozik, illetve Mátyás, hát valamilyen módon a parlament is - mert hiszen erre vonatkozó javaslat is van benne. S most nem azt mondom, hogy vigyük be a parlament elé, de a törvény-javaslat kapcsán. Köszönöm szépen.

Várkonyi Péter elvtárs:

.....van egy tanácsadói rendszer, ez még működik, fennáll, milyen jogi alapokon van biztosítva, foglalkoznak-e ennek az átgondolásával?

Grósz Károly elvtárs:

További kérdés? Én szeretném megkérdezni, hogy más ügyek kapcsán - ez katonáknál vetődött fel először, de hát más ügy kapcsán is idetartozik, hogy ez a műszaki-tudományos hírgyűjtés, hírszerzés, mit hoz ez a konyhára és egyáltalán kell-e ezt csinálni, hogyha másik úton, ha politikai eszközökkel a COCOM lazítását el tudnánk érni, mert hát ilyen szándék bontakozik ki, sőt közismert botrány miatt éppen úgy látom, hogy az ez irányú tevékenységünk vált akadályává, hogy a COCOM lazítás végbemenjen, legalábbis felénk. Tehát van egy nagyon érdekes ellentmondás, ezt előbb-utóbb fel kellene oldanunk, tehát, hogy mi a a tapasztalat, mit kellene csinálni, erről nincs információnk, nagyon érdekelne, köszönöm szépen.

Horváth István elvtárs: Herczeg Miklós

Várkonyi elvtárs kérdésére. Nem tanácsadói intézményként, hanem kölcsönös képviseletekként ezek fennállnak majd, s a

az 56 előtti időszakban és 56-ot követően egy darabig, addig kifejezetten tanácsadói intézményként működött, még megyék szintjén is, onnan ez már visszaszorult. A központban pedig képviseletekké alakult át. A jogszabályi alapjára azt tudom mondani, hogy ezek a két szervezet vezetője által a legfelsőbb politikai vezetés - tehát azt mondhatnám, hogy a főtitkár - jóváhagyásával és tudomásával történik együttműködési megállapodások és egyezmények. Na most, ami a képviseleteket illeti azt meg kell mondanom, hogy ezeknek a jelenlegi helyzete az közel sem az egyenjogő, egyenlő, egyenrangú kapcsolatok rendszerének, elvének, gyakorlatának megfelelőek. Úgyhogy ezt az ügyet én már korábban is Kádár elvtársnak fölvetettem, Grósz elvtársnak is, lassan most pedig - és nem ez volt az én Szovjetunióbeli utamnak a fő célja, de ott kint a Lucskov elvtárssal való tárgyaláson Grósz elvtárs és a Németh elvtárs tudtával én hangsúlyozottan felvetettem, hogy itt gyökeresen megváltozik a szituáció Magyarországon és ez a mostani szisztéma itt megközelíthetőleg sem tartható. Ezt a Lucskov elvtárs elfogadta, természetesnek tekintette és megegyeztünk abban, hogy megbízottakat jelölünk ki, ez tulajdonképpen megtörtént akik ennek minden apró részletét, minden csínját-bínját feltárva kidolgozzák itt a javaslatokat és lehetőleg sürgősen, hogy lehetőleg mondjuk az őszig ezt be kell fejezni. Hátha itt részletkérdés is van, abban szívesen válaszolok, de így ennyit tudok mondani.

A műszaki-tudományos területeken mit hoz a hírszerzés? A Grósz elvtárs a hírszerzés évről évre szokott összeállítást készíteni és azt eljuttatja a pártba, a kormányba és megfelelő elvtársakhoz. Amire ilyen összegszerű kassza nem szokott készülni, mert ez nehezen mutatható ki, esetenként a konkrét ügyeknél akkor sokszor igen. Na csak én azt mondom például, hogy volt a hetvenes években itt a - Pál Lénárd vezette akkor a KFKI-t és ott ez a mikroelektronikában a buborékmemória jelensége, aminek a részleteit a tudomány területén nem nagyon

ismerem, avagy például sok esetben új magyar búzafajta és növénytermésztésben, genetikában, vegyiparban és gyógyszeriparban, de más területeken is a tét igen nagy jelentőségű fölismerésekhez juttatták a hírszerzők a magyar gazdasági életet. Azt tudom mondani, hogyha ezek nem is nélkülözhetetlenek, de fontosak.

Grósz Károly elvtárs:

Jó. Én csak azt nem tudtam, hogy ennek összefüggései a COCOM-mal hogyan alakulhatnak a jövőben.

Pallagi Ferenc elvtárs:

... kiegészítésre, hogy a COCOM-mal való összefüggésben szóval, hogy a COCOM lazítás iránya és a műszaki-tudományos hírszerzés tulajdonképpen a műszaki-tudományos hírszerzésnek az egyik szférája csak a COCOM termékekkel kapcsolatos tevékenység, csak egyik szférája.

Grósz Károly elvtárs:

Többi a legális kutatások...

Pallagi Ferenc elvtárs:

Grósz elvtárs jelentem, lényegileg a fő irány a tudományos technológiai értékeknek a megszerzése, amit miniszter elvtárs is mondott. Ennek a sávjában benne van a COCOM sáv, amikor valamilyen terméket megszerzünk, de ez kevés...
Na most itt a lazulás, ha itt lazítunk vagy itt lazulna a világ, és visszavonulnánk a technológiai tudományos értékeknek a megszerzéséből, az népgazdaságilag nehezen, az gondot jelentene. Egyet hozzá kell tennem, hogy ezen még sokat kell dolgoznunk, többet mint eddig, valahogy a megrendelési, tehát a felhasználó, ipari megrendelési és a tudományos-technikai intézetek produktumainak az összhangja nem jó. Tehát nekünk voltak olyan erőlködéseink, hogy konkrétabb megrendeléseket kapjunk, hogy ezt jobban ki tudjuk szolgálni. Néha olyan helyzetbe kerülünk,

hogy kilincselünk a termékeinkkel, elnézést kérek, most nem ez a döntő - de van ilyan szituáció, hogy próbáljuk, hogy ugye nektek kell - volt ez a vaskohászattól kezdve egyéb technolókiákig, amit jól meg kellett komponálni. Annyit még hozzá szeretnék tenni, hogy szóval ezen a tudományos-technikai hírszerzési területen mi harmadik országnak vagy második országnak nem adunk úgy át információkat, mint esetlegesen COCOM-os dolgokat.

Horváth István elvtárs: Herczeg Miklós Dr. Hellebrandt László

COCOM-os ügyhöz, ha szabad. Annak szerintem véget kell vetni ugyanakkor, hogy itt néha - mi az ördög - szinten megszégyen... foglalkozzon a magyar hírszerzés és .... jó Japánban ilyesmire, itt-ott másutt, erre szerintem nem lesz szükség.

Grósz Károly elvtárs:

No jó, ezt akartam tudni, hogy a los angelesi kereskedelmi kirendeltségünk, ill. külképviseleti szerve, mindkettő napirenden volt ugye kezdeményezésünk, ami majd nem megszületett, az amerikaiaknál azon bukott meg, hogy kiugrott ez a Konrad ügy. Tudom, hogy a másik cégé, de elvileg ennél a cégnél is kibukhat mindenütt az ügy, én tudom, hogy a katonáké ez az ügy, csak ... igen, de most már világos, értem, hogy ez csak egy rése és hát itt az amerikaik tulajdonképpen a harmadik országnak való átadása reklamáltak és már azt sem vitatták, hogy van ilyen és hogy ennek kell, hanem hogy tovább adtuk.

Horváth István elvtárs:

Abban igazad van, hogy a COCM ellen más módon kell főleg hadakozni és nem úgy, hogy itt a hírszerzés...

Grósz Károly elvtárs:

Hát White a beszélgetésen azt mondta, hogy Uram én ezt tudomásul veszem, hogy ilyen tevékenység van, mink is csináljuk, dehát azt igérjék meg, hogy nem adják tovább a szovjeteknek. Szó szerint így mondta, ahogy most mondom, azért kérdeztem, hogy függ ez az egész össze, értem, világos. Elvtársak ki kíván hozzá szólni, Szűrös elvtárs, utána Fock elvtárs.

Szűrös Mátyás elvtárs:

Én gyorsan el tudom mondani a véleményemet. Jó anyagnak tartom, jó jelentésnek és támogatom az ebben megfogalmazott törekvéseket.

A másik dolog, hogy én úgy látom, hogy a Belügyminisztérium egészének a szemlélete sokat változott kedvező irányban, korszerűsödött, ez is üdvözlendő, úgy gondolom én.

A következő dolog. Belbiztonsági helyzetünk azért valamelyest romlott. Nyilván ennek egyéb okai vannak, nem a minisztérium munkájában, meg az apparátus munkájában keresendő. A biztonság az lényegében minden nehézség ellenére is minthogyha összességében javulna, legalábbis stabilnak tekinthető. Én teljesen egyetértek azzal a szemlélettel, amit Horn Gyula megfogalmazott a hírszerzésnek elsősorban az állambiztonság érdekében kell munkálkodnia és itt kapcsolódik ezekhez a konkrét kérdésekhez.

Én szerintem ezt a tanácsadói, ha nem is tanácsadói, ezt az összekötői konstrukciót meg kell változtatni, ami most Magyarország és a Szovjetunió között fennáll, addig míg ebből nem lesz kellemetlen politikai kérdés. Lehet, hogy azért, mert Moszkvában voltam nagykövet, ismerem itt ezt, teljesen egyenlőtlen és nem jó megoldás, a mi képviselőnk egyébként is a rendőrségi minisztériumhoz volt kapcsolódva akkor, nem tudom ez azóta változott-e, nem az állambiztonsági bizottsághoz, hanem akkor Sto.... volt a miniszter amikor létesítettük ezt és ugye ott nagyon ritkán teheti be a lábát mondjuk a KGB-be, én mint nagykövet is csak háromszor voltam ott, ugye főtitkári megbízatásból meg nem tudom milyen megbízatásból Andropovnál. Itt pedig hát a minisztériumban vannak, hát ez ugye lényeges különbség és én azt mondom, hogy együtt kell működni, hát természetes, már nincsenek, ... nem a központban, nálunk a nagykövetségre volt telepítve, ez a tisztességes, korrekt dolog.

Itt pedig mi látjuk el őket irodával stb. ez különbség, lehet, hogy ez változott, én üdvözlöm. Tehát együtt kell működni. A Szovjetuniónak óriási lehetőségei, abból nekünk profitálni kell, és nyilván ők is támaszkodnak miránk, mert mindig is nagyraértékelték a magyar hírszerzést, minőségileg. Sőt, nekünk az amerikaiakkal is együtt kell működni információszerzésben. Hát a terrorizmussal szembeni és egyéb területeken, hát itt is vannak különbségek, dehát a hírszerző munka is olyan, hogy nem kell túlságosan fetisizálni, hanem ilyen emberi társadalmi tevékenység részét képezi, tehát nem az együttműködés ellen vagyok, hanem, hogy ez tisztességes, két ország közötti, egyenlő viszonyban, vagy az egyenlőségen alapuló viszonyban illesztődjék be és hogy ebből a Magyar Népköztársaságnak kára ne legyen. Mert ugye itt is az volt, amit Grósz elvtárs feszegetett, hogy oda adtuk a szovjeteknek és még csak tisztességesen meg sem fizették. Hát ez volt a korábbi, gondolom ebben is van már változás. Lehet, hogy mi sem tudunk bizonyos dolgokkal mit kezdeni, oda kell adni, ha megfizeti.

A következő dolog. Én is úgy látom, hogy nem teljesen volt korábban rendezve, lehet, hogy ebben is van változás a belügyi szolgálat embereinek a helyzete a külképviseleteken, nagykövetségeken. Ugye ezt egyszerű ember is észre veszi, hogy például Bécsben ki a belügyes, mert ugye nagyobb a gépkocsija, jobban ellátott, holott éppen ellenkezőnek kellene lenni, hogy senkinek a szeme sem rebbenjen, mert nem veszi észre, hogy mi van ott. Ezt is komolyan én is tudom, hogy ez elkerülhetetlen, de ebben komoly túlzások is voltak. Nemcsak a katonáknál voltak ilyen dolgok, hanem a belügyeseknél is. Hát például Moszkvában. Én annak idején elmondtam. Kárpáti elvtárs is tudja, hogy a Varsói Szerződés stábjában jelen vagyunk rendesen. Ugyanakkor a nagykövetségen tábornok volt a katonai attasé, mellette egy ezredes, alezredes, őrnagy és volt egy adjutáns, valószínű ez is kisebb ma már. Na most ugyanígy Moszkvát megrakni belügyesekkel, annak nem sok értelme volt és hát ugye

a rezidens is komoly rangban volt, ezredesi rangban volt és stábja minden és nem lehetett vele sokat kezdeni abban az időben. De értékeltem őket, mert emberileg nagyon jól álltak hozzá és csinálták. Hát ezt tapasztaltam Berlinben is, hát különösen mikor volt ez az ifjúmunkás akciónk, ugye akkor 15 ezer munkás volt, hát azok úgy meg voltak rakva ellenőrökkel, én ezekre a túlzásokra hívnám fel a figyelmet, nyilván azóta ez sokat változott, nyilván magam is látom, hogy felelősségében is sokat változott a munka és a hozzáállás. Köszönöm szépen.

Dr. Hellebrandt László

Fock Jenő elvtárs: Herczeg Miklós

Az anyaggal egyetértek az egészével és tudomásul veszem azt, hogy a belügy is, de a honvédség is - ahogy az anyag több helyen emlegeti átszervezés konszolidálás időszakában van - és egy néhány dologban akkor lehet majd lépni, amikor ez valamikor néhány hónap vagy egy év múlva ez lezárul. Ez vonatkozik főleg erre a hírszerzésre és a katonai elhárításra. Grósz elvtárs kérdezte, hogy mi hasznunk van belőle. Hát én ennek a hírszerzésnek a III/I-es csoportfőnökségnek a munkáját régebbről jól ismertem. Amikor az ország jó gazdasági helyzetben volt, akkor majdnem, hogy azt mondhatnám, hogyha önállósítottuk volna ezt a szervet, önálló gazdálkodói egységgé tettük volna, amit persze nem lehet, ez önmagát fenn tudta volna tartani. Most, hogy a Pallagi elvtárs mondja, nem adnak rendelést olyant, mint szeretnének, vagy ha beszereznek valamit, akkor nem hasznosítják mind a kettő, mert nincs pénzük, mert ugye a magyar bankok nem adnak a vállalatoknak pénzt, és nincs pénzük, nincs rendelésük, amivel megfizetnék, kifizetnék.

Ugyanezen témakörbe tartozik, tehát tudományos-műszaki dolgokról beszélek csak. Ugyanez vonatkozik a szovjetekre, avval, hogy olyen bután bánnak azzal, amit átadunk nekik, ha megfizetik is. Hát egy ilyen - mondjuk egy technológiai újításnál mikroakármicsodánál - át kell egy kicsit érezni, ahogy szokták mondani, egyenes, tiszta kopintás legyen.

Annyi eszük sincs, hogy más színűre fessék be, annyi eszük sincs. Úgyhogy ez ordít róla, hogy mi szereztük meg és mi adtuk át nekik. Na itt valami javulás van. A mostani helyzetet csak azért ismerem - mert Horváth elvtárs tud róla, mondták nekem, hogy kint voltam pár hónappal ezelőtt. Lehet, hogy túl korrektek voltak hozzám, de én feltételeztem, hogy itt valami olyan készülék van, amely meghallgatja, hogy miről beszélgetünk ott vagy 30-an, és még a parancsnokkal még egy órát, másfél órát. De lehet, hogy túl korrektek voltak és ha volt is nekik kikapcsolták és akkor Horváth elvtárs csak úgy élő szóban kapott beszámolót. De érdekes módon - ez a legérzékenyebb társaság a hírszerző - azoknál voltam, azok ugyanezeket a kérdéseket vetették fel, hogy ők hogyan dolgozzanak, az egész belügy hogyan dolgozzon a többpártrendszer körülményei között. És hát a kérdéseikben benne voltak tulajdonképpen az okos válaszok is, amik így itt ebben az anyagban is tükröződnek.

Na most a katonai elháírtás, megint visszagondolva az őskorra, amikor góréskodtam. Ez az a terület volt, ahol a két szerv egymással ütközött és ebből eredően Olaszországban például jó néhány lebukás volt. Egymásról nem tudva ugyanazon témán dolgozgattak és hát sok gikszer volt. Hát én most nem tudom van-e olyan, de röviden a végét mondva, én avval értenék egyet, ami itt le van írva, mikor ez megtörténik, akkor összevonni ezt a két csoportfőnökséget, hogy mit a katonákhoz és mit nem el kell addig dönteni, ez ilyen majdnem vagylagosan van leírva én azt hiszem ki kellene szűrni azt, hogy ellentétes dolgok legyenek, meg egymásról ne tudjanak és ha lehet mindenképpen összevonjuk őket. Köszönöm.

Kárpáti Ferenc elvtárs:

Ezzel az anyaggal egyetértek a felfogásával, törekvésével. Megfelel a mai időknek. Legjelentősebbnek tartom én a törvények megalkotását. Azt hiszem ez a legfontosabb, én azt

támogatom. Szilárdítja ezeknek a szerveknek a munkáját, és ez fogja biztosítani ezt az új felfogást és érvényesítését is.

A katonai elhárítást - itt egy kis fogalom... elnézést Fock elvtárs. Szóval katonai elhárítás - az elhárítás a hadseregen belül létező valami, tehát nem külföldi, az hírszerzés, felderítés. Most én csak azért mondom, mert ilyen fogalombeli probléma van. Hát a katonai elhárítás a hadseregen belül külföldi ügynöki tevékenység elhárítását - ez a rendeltetése. Különböző országokban ez különbözőképpen van. Nálunk is van így is úgyis. A helyes az, ha a hadsereghez tartozik és nem a belügyhöz. Ezért támogatom a javaslatot, rövid időn belül meg is oldható. Nem tudom, hát át kell tekinteni. Értelemszerűen itt nem részletezi ezt a kérdést, de mivel, hogy ez most a belügyi szervek szerves része, működésének számos feltétele is ott van biztosítva azt nyilvánvaló úgy kell értelmezni, hogy azzal együtt azt is el kell rendezni. A hadsereg ilyennel nem rendelkezik. Jelenleg nem a hadsereg szerve. Azt hiszem, hogy eredményesebb célszerűbb a működésük, egyértelműbbé lehet tenni, hát óriási nagy horderejе nincs, mert eddig is jól működtek egyébként. Azt hiszem, hogy célszerű, én egyet tudok vele érteni.

Ezt a vizsgálati osztályt elkülöníteni szintén tudom támogatni, helyes ennek a felfogásnak megfelelő ez a struktúra, azt javaslom, hogy azt is úgy kell felfogni, hogy annak is legyen akkor egy ilyen katonai alosztálya. A szakszolgálatokra vonatkozó operatív technika stb. kérdéseiben is magam részéről a javaslatot támogatni tudom, egészüljön ki azzal, hogy itt ne forgácsoljuk szét az erőket, ez biztosítsa a katonai hírszerzés és elhárítás ilyen igényeit is, egy kézben legyen. Ez nem pénzügyi dolog, mert a pénzügyi dolog egy más, azt el lehet rendezni.

Végül van egy ilyen, hogyha majd stabil társadalomban élünk - jó lenne tudni mikor -, hogy akkor majd egyesítsük

a belügyi és katonai felderítés, hírszerzés szolgálatát. Én azt mondom, hogy ezen most nem nagyon kellene rágódni, ez az a kérdés, amelyik már bonyolultabb, itt a katonai felderítésnek, a katonai vezetés, vezérkar igénye szerint kell működnie. Onnan elszakítani azt jelenti, hogy tulajdonképpen a katonai igények megfogalmazóitól szakítjuk el. Ehhez benne kell élni, szakértelem kell hozzá. Itt legfeljebb az a kérdés merül fel ugye mostan az utóbbi időben itt is felmerült, hogy mire irányuljon a katonai felderítés. Szeretnénk elmondani, hogy ebben az évben történtek alapján nagyon kategórikus intézkedéseket tettek, hogy ez nemzeti érdekeket szolgáljon és megszüntetjük, hogy mi másoknak olyan vállalkozásokba kezdjünk, ami nem a kifejezett magyar hadsereg feladata vagy érdeke.
Együttműködés ezen a területen is kell, hogy legyen, ez értelemszerű, csak ilyen rendelés, feladatvállalás - szóval ebben egyértelműen korlátoztuk ezt a fajta tevékenységet, úgyhogy ez olyan féle ideges felvetések, amikkel találkozok, indokolatlan. Ez a korábbiakra vonatkozik, amikből táplálkozik, semmi olyant nem tud egy év óta felhozni senki, hogy valami ilyesmi történt volna. Erre mi nagyon ügyelünk ebben a helyzetben különösen, de megváltozott egyáltalában ebben a dologban a tevékenység. Köszönöm szépen.

<u>Fejti György elvtárs:</u>

Csatlakozom azokhoz, akik fontosnak és időszerűnek tartják, hogy foglalkozunk ezekkel a kérdésekkel, annál is inkább, mert mint sok szektorában az életünknek azok a belpolitikai változások, amelyeket megélünk itt is okoznak elbizonytalanodást, szükségessé tesznek korábbi gyakorlatok átértékelését és nagyon fontos, hogy az, hogy a szolgálat az szilárd, világos, eligazítást kapjon. Ilyen értelemben javasolnám is,hogy a Bizottság által megtárgyalt anyag a cégen belül értelemszerűen a szükséges körben hasznosítva legyen.

A törekvéseivel, a szellemiségével az anyaggal egyetértek. Bizonyos pontokon azt hiszem, hogy messzebbre is mutat, mint ahogy a cím alapján az ember gondolna, elsősorban itt a történelmi áttekintését a szolgálat alakulásának. Értem ezalatt a nemzetközi összefüggéseket, beágyazottságot, másfelől számomra egy kicsit kevesebbet ad, mindenekelőtt a megváltozott körülményekhez való alkalmazkodás a belbiztonságban az állambiztonságban, ezen kell, érdemes gondolkodni.

Messzemenőleg támogatom, hogy jogilag rendezett viszonyok között kerüljön ez a munka, beleértve az új Alkotmány kidolgozását, törvényekben szükséges szabályozást, nyílt szabályozást és a parlamentáris ellenőrzésnek a szükségességét, kérdését is azzal, hogy kb. azt a gyakorlatot kell megcéloznunk, ami Nyugat-Európában meghonosodott. Tehát azt túlteljesíteni nem kell, a dolog speciális jellege értelembenszerűen nyílt és a titkosság szabályozást teszi szükségessé, és értelemszerűen megvannak a korlátai. Hát többpártrendszer keretei között csak nálunk kell ezeket a kérdéseket újra fogalmazni. Nyugat-Európában ez nem újszerű és az is teljesen nyilvánvaló számomra, hogy a mindenkori kormányzó párt meglehetősen fontos, közvetlen közvetett befolyással rendelkezik erre a munkára.

Számomra az tűnik ki az előterjesztésből - azért hozom ezt szóba, mert szakmai körökben és politikai körökben is vitatéma ez, hogy nem csökken ennek a jelentősége a mai viszonyok között, hanem éppen ellenkezőleg nő, bár kétségtelenül a hangsúlyok jelentősen megváltoznak. Én elsősorban arra gondolok, hogy a híszerzésnek a szerepe, jelentősége egyértelműen nőni fog, mi kis ország vagyunk, globális hírszerzéssel kapcsolatos ambícióink nincsenek, nyilván célzottan számunkra fontos területeken és fontos országokban kell foglalkozni ezzel. De, úgy gondolom, hogy az ország helyzetéből adódóan, itt túl a

klasszikus szakterületeken, tehát a politikai hírszerzésen, a tudományos-műszaki hírszerzésen, a pénzvilágnak, a tőzsdéknake, a nemzetközi pénzügyi szervezeteknek, kereskedelmi ügyleteknek a prognózisai, változásai azok borzasztóan felértékelődnek azok miatt a belső gazdasági-külkereskedelmi mozgások miatt, amelyeket szorgalmazunk. És felértékelődik az emigrációval kialakított kapcsolatunk, illetve az emigrációnak a befolyásolása. Tehát a jó értelemben vett lobbizás. Itt szóba került, hogy Románia a diplomáciában ügyesen dolgozik. Én úgy gondolom, hogy elég ügyesen dolgoznak a román emigrációnak a mozgatásában, befolyásolásában és Romániáról kialakított képnek az alakításában. Azt hiszem, hogy ha nem is mindenben, de nekünk is szükségünk lenne erre.

Kémelhárítás. Hát itt is hangsúlyeltolódás van, mert a munka olyan mértékben válik nyílttá, utalnék itt az amerikai és az Egyesült Államok diplomatáinak a tevékenységére, hát olyan mértékben válik nyílttá és olyan mértékben a formális kapcsolatokra és informális kapcsolatokra épül, hogy a dolognak a karakterjellege megváltozik. Belső elhárításunk esetében én úgy gondolom, hogy szuverenitásunk védelme kell, hogy középpontban álljon, tehát az éppen megszerveződő politikai erők külső befolyásolásának a keretek között tartása, vagy legalábbis az elég pontos nyomonkövetése. Amit fontosnak tartok még az az erőszakos, és törvényellenesség határát súroló cselekményeknek - akár jobbról, akár baloldalról történő - prognosztizálása, kiszűrése és korlátozása.

Végezetül négy kérdést érintenék. Én nagyon örülök annak főleg az utóbbi időben, hogy olyan összefoglaló jelentéseket is kapunk a szervezettől, ami nem egyszerű pillanatfényképeket ad bizonyos helyzetekről, hanem folyamatokat ábrázol. Azt hiszem, hogy ezt a vonást érdemes lenne erősíteni és az időtényezővel alaposan számolni, hiszen olyan mértékben felgyorsultak az események, hogy gyakran egy-egy hírnek az értékét az szabja meg, hogy az ember délelőtt 10 órakor vagy délután 2-kor veszi

kezébe, tehát egy olyan mechanizmust, egy olyan jóváhagyást engedélyezési, diszponálási mechanizmust kell kialakítani, ami az események ilyen értelemben vett felgyorsulására tekintettel van. Azokat a szervezeti strukruális változásokat, amelyeket a jelentés tartalmaz, én támogatom, a rövid távú kérdések egyszerűen megoldhatók, de úgy gondolom, hogy a hosszabb távú szervezeti, racionalitási elképzeléseket se kellene levenni a napirendről, érdemes lenne foglalkozni ezzel. Köszönöm szépen.

Herczeg Miklós Dr. Hellebrandt László

Horváth István elvtárs:

Köszönöm szépen az egyetértő és támogató észrevételeket. Néhány dolog van, a következő: Szűrös elvtárs itt a BM szolgálat helyzetét, a külszolgálatot, ami itt bizonyos anomáliákra tagadhatatlan, hogy voltak és vannak is, és én szerintem tanuságos megjegyzés, amit majd figyelembe kell venni és érvényesíteni kell.

Kárpáti elvtárs, katonai elhárítás. Nem azon az indokon, hogy úgy helyes, mert helyes ez így is, ahogy most van, éppen, amit Te is mondtál, hogy van ország, ahol így csinálják, van ahol úgy csinálják, már most azt mondani, hogy ez a helyes, az meg helytelen - de én is azt gondolom, ez praktikus okok miatt is meg lehet tenni és a működési feltételek - hát amihez automatikusan jár , az magától értetődik szerintem - az egyéb feltételeknél pedig azt a szisztémát kell érvényesíteni, ami a szakszolgálatok igénybevételénél most is érvényesül, amire hivatkoztál Te is. Amit a szakszolgálatok nyújtanak a katonai felderítés számára, hogy ugyanúgy legyen az együttműködés, együttműködési alapon és szolgáltatási jelleggel a belügyi ......rendszerekkel.

No most ezt nem pontosan értettem, hogy a vizsgálaton legyen katonai alosztály, mert nem kell akkor, hogy ott legyen, ők nem katonai témákat vizsgálnak most az állambiztonsági osztályon, hanem az állam biztonságával kapcsolatos bűncselekmények dolgait, és erre nincs... azt nyugodtan meg tudja csinálni

a rendőrségen, az más dolog, hogy ott majd lesznek külön emberek, akiknek ez lesz a működési területe és a szakterülete.

No most én is azt gondolom, hogy ez most nem pillanatnyi időszerűség, hogy ez mikor lesz, majd el lehet dönteni akkor a belügyi, katonai hírszerzés dolgát és az én felfogásom szerint is a katonai felderítésnek annak maradnia kell, a hadseregnek kell, hogy rendelkezzen egy ilyen szervezettel. Az a kérdés ugyanakkor, hogy annak a működési területe milyen széles sávra van. Ott szerintem lehet változtani - a Fejti elvtárs észrevétele....köszönöm szépen.

Dr. [illegible] László

Herczeg Miklós

Pallagi Ferenc elvtárs:

Kérek engedélyt, csak egy mozzanathoz és főleg miniszterelvtárstól is engedélyt hozzá. Itt a katonai elhárítással kapcsolatos konstrukció és koncepcionális mozzanatban csak annyi megjegyzést szeretnék hozzátenni, hogy a ebben egy nagyon fontos mozzanat benne van a mi szövegünkben. A feladat elrendezés. Tehát az elhárítási feladat - tehát mondjam azt rendeltetési, elvi kérdés azért vetem én föl, mert az teljesen természetes, hogy akkor a katonai elhárítás a hadseregbe való átkerülésekor bizonyos szűkítésekre, szűkebben kell végezni az elhárítási funkcióját - most hogy párhuzamosságot ne hozzunk létre, magyarán mondva, ne egy másik kémelhárítás. Erre én tisztelettel jelezni szeretném, hogy ez elvi kérdés - erre nagyon vigyázzunk, mert nehogy egy másik kémelhárítás alakuljon és párhuzamos legyen. Mert bizonyára Kárpáti elvtárs is arra gondol, hogy egy erős belbiztonsági szolgálata legyen a néphadseregnek, amelyik védi a néphadsereget, elsősorban belülről, de ha szükséges kívül is, természetesen a biztonsági szolgálat kémelhárítási apparátusának globálisan védeni kell a Magyar Népköztársaság biztonságát az ellenséges speciális szolgálatokkal szemben. Ebben beleértjük a katonai irányban történő hírszerzéssel való, vagy hírszerzésnek a védelmét is. Tehát eddig sem külön katonai elhárítás védte a katonai célokat és a katonai

objektumokat, eddig is a kémelhárítás hatáskörébe volt a külső speciális szolgálatoknak a dolga. Tehát ezt itt azért vetettem fel, hogy pontosann kell majd kimunkálni, hogy ez egyértelmű legyen, nehogy zavart okozzon a munkában. Jelentem befejeztem.

Grósz Károly elvtárs:

Hát nekem úgy tűnik, hogy egyetértek vele, de ....

nem

Grósz Károly elvtárs

Szóval én azt javaslom, hogy fogadjuk el az anyagot. Egyszer. Másodszor: azt a gondolatot, amit Horváth elvtárs felvetett a bevezetőjében, hogy egy politikai bizottsági tájékoztató anyag készüljön, azt én fontosnak tartanám. Időpontot ne döntsük most el, és itt rögtön szeretném megjegyezni, hogy talán nem is kell ilyen részletességgel és így ezt a problémát ott felvetni, hanem inkább ami ennek az anyagnak a második része: a koncepcionális része, illetve a szervezeti átrendeződés. Ami a III. fejezettel úgy vezetődik be, hogy egy modell-váltás értékű koncepció kialakítására van szükség. Én úgy gondolom, azt kellene oda vinni a politikai bizottság elé.

Az anyagról. Hát mindenekelőtt szeretném elmondani, hogy érdekes ez a politikai eszmefuttatás itt az első fejezetben. Azért ebben elég sok mindenben lehetne vitatkozni. Itt-ott elég nagyvonalú megállapításokat tesz az anyag. Előnye vitathatatlanul, hogy behelyezi a mai magyar valóság rendkívül ellentmondásos helyzetébe. De nekem úgy tűnik, hogy a helyzetértékelés az hazánk belpolitikai helyzetét - alá is van húzva egy ilyen alcímben - ez nem eléggé árnyalt. Úgy, hogy amíg ez megmarad itt a családon belül, addig nincs jelentősége, de elhangzott az a gondolat, hogy az anyag kezdje élni életét a szakszolgálatnál. Tehát ez azt jelenti nyilvánvaló, hogy ott egy ilyen vita, vagy eszmecsere lesz; ahol vagy javaslom ezt előadni, vagy javaslom ezt pontosítani. Mert így ez nem elég.

A másik, amit szeretnék megjegyezni, hogy a modellváltásnál a fő funkciót megfogalmazza az anyag. Én itt egy egyoldalúságot érzek, mert a következőt mondja: "a társadalmi robbanás és a konzervatív visszarendeződés veszélyei elhárítására kell a figyelmet fordítani". Kérem szépen ellenség

akkor is van, ha modernizálunk. Tehát a fő funkciók között az ellenség elleni harcot is fel kell tüntetni. Mert én ebben a pillanatban a társadalmi robbanáson belül azt értem ebben az anyagban, hogy a belső társadalmi feszültséget, tehát nem az ellenség betette a lábát című fejezetről van szó, hanem a társadalom belső ellentmondásai olyanok, hogy ezek felszínre hozhatnak belső ellenséges erők olyan tevékenységét, amely robbanáshoz vezethet. Sajnos a helyzet bonyolult, mert ellenséges szándék nélkül is elvezethet a robbanáshoz a helyzet, amit semmilyen biztonsági szolgálat nem tud kiszűrni, vagy megelőzni. És nyilvánvaló, hogy a konzervatív visszarendeződésnek is vannak tényezői, vagy legalábbis magjai. De én nem hiszem, hogy jobboldali ellenséges külső erők is ne támadnák a Magyar Népköztársaságot. Erre van élményanyagunk. Tehát a fő feladat között tulajdonképpen én hiányolom, hogy a kétlábon állásnál marad meg, holott ez három lábon kellene, hogy álljon. Mert én úgy érzem, hogy három irányból kellene tevékenykedni.

Ami a szervezeti koncepciót illeti: én ebben a leglényegesebbnek azt a felfogást tartom nagy értéknek, hogy ezt a titkolódzó, homályban marad, mindent lefigyelő és elhárító jellegét a szolgálatnak meg kell változtatni és nyitottá kell, nyitottabbá kell tenni. A nyitottság azonban itt törvényes szabályozásokat jelent és ellenőrzést jelent. Korábban már ez vita tárgyát képezte, hogy parlamenti ellenőrzés önmagában elegendő-e, vagy ugye minisztertanácsi. Hát erről beszélgettünk korábban. Nyilvánvaló, hogy itt ez a struktúra, ami most nekem, - ha én jól értettem -, egyszer van egy parlamenti ellenőrzés, ez egy normális dolog, ez a világon mindenütt van. Másodszor pedig a szolgálatirányítás, amivel a minisztériumon belül van, ott a miniszteri szintű az ellenőrzés és a kontroll és nem testületi, nem minisztertanácsi, vagy valami más. Lehet, hogy majd valamikor ez - mert ez a Horváth elvtársnak egy korábbi gondolata volt - kikerül a Belügyminisztérium szolgálatából és lehet egyből egy önálló szervezet, de akkor ez egy más struktúrát

is igényel megítélésem szerint. És nem a szolgálat struktúrája lesz más, hanem a minisztériumi struktúra fokozatos átalakításának lehet ez majd később egyik állomása. Itt szeretném megerősíteni, hogy az anyagban a többpártrendszer viszonyai között a pártműködést felvetik. Ez a megközelítést tartom konstruktívnak, amely nem kötelezi végleg el magát a szervezeti megoldás mellett, de most szolgálaton belüli pártszervezeti működést támogatja. Mert a szolgálati - az a 13. oldalon ki van fejtve - mert a szolgálaton belüli pártszervezetek tevékenysége stratégiai megoldása összefügg a fegyveres testületek és a közszolgálati intézmények pártszervezeteinek kezelésével. Tehát azért helyeslem ezt, hogy nem szalad elé, de nem is kötelezi el magát, nem zárja be ezt a kérdést. Most a pártszervezeti működést megerősíti. Ugyanakkor, mert azt gondolom, nem tenne jót az ügynek, ha ott bizonytalanság-érzet erősödne meg és tartana az a vita, hogy hogyis leszünk. Ugye én kint voltam a végrehajtó bizottsági ülésen, ott is ez felvetődött, hogy hogy lesz, tehát ezt nyugvó pontra kellene vinni. Majd mikor az egész kérdés megoldásra kerül, akkor. Én azt hiszem, hogy hosszú távon - énnekem első perctől kezdve ez az álláspontom - hosszú táv alatt én 95-ös kifutást értek, több mint valószínű, hogy a különböző szervezetek egy köréből a pártszervezeteket direkt módon ki kell vonni. Tehát mire a többi pártok megerősödnek, felnőnek és megizmosodnak, addigra egy új szervezeti struktúrát kell kialakítani. Most ez beláthatatlan zavart okozna, és én ezt ezért nem támogatom. Rövid távon én azt a felfogást helyeslem, ami itt van.

Ami az átmenet szervezeti korszakát, szakaszát illeti: hát itt ezt a szakaszos megoldást támogatnám, amit úgy látom, hogy ez kívánatos. Engem egy kicsit zavar, de azért mert bizonyára nem értem, ez az önállósodási folyamatnak az értelmezése. Aztán másik: a decentralizáció, centralizáció problémája. Nyilván ezek szakkérdések, nekünk ebben dönteni nem kell. Mindenfajta olyan ésszerű szervezeti átalakítást kellene támogatni,

Ami a szolgálat hatékonyságát növeli. Ugyanakkor azt nehezen tudnám elképzelni, hogy a decentralizáció jegyében egy széjjelesettséget, vagy egy szétszórtságot kell érteni, mert ha valahol, ebben a szolgálatban bizonyos kemény, kimondottan centralizált tevékenységre szükség van. Eddig is volt decentralizáció. Hogy ehhez képest ez milyen nagy léptékű, azt nem tudom megítélni, de nyilvánvaló, hogy nem veszélyeztetheti a centrális irányítást.

Én a Horváth elvtárs álláspontját, meg amik itt kialakultak, támogatom a katonai elhárítással összefüggésben, de itt azt figyelembe kell venni, amit a Pallagi elvtárs mondott, hogy itt soha nem lesz egy ilyen kis országban teljesen elkülönült szolgálat. Hát itt valamilyen koordinációra és együttműködésre mindig szükség van. Hátha a hírszerzés a katonai témakörben jut valami adathoz, hát nyilvánvaló, hogy át kell adnia. Hát remélem, hogy azon a szakaszon már túl vagyunk, hogy eltitkolják egymás elől az adatokat. Hát gondolom. Ez valamikor volt, mert a nagy konkurrencia-harc nagy korszakába ez beleillett, de mostmár ezen túl vagyunk talán. És az a vita is úgy érzem akkor jó irányba megy, hogy a katonai felderítést azt megszüntetni nem lehet. Ugyanakkor a katonai felderítés, meg a tevékenységi köre, meg a BM-nél lévő hírszerzési tevékenység koordinációjában kell javítani. De arra meg nem kell szervezeti intézmény, mert az nem szervezeti elhatárolás dolga. Na most amit itt, az az együttműködés dolga. Na most amit itt a Szűrös elvtárs is felvetett, és így a vitát folytattuk, ez egy külön kérdés, ezt majd nyilván a kormányban át kell tekinteni, hogy ésszerű-e a mi külföldi hálózatunknak egy ilyen arányú telepítettsége, megfelel-e a magyar szükségleteknek, vagy nem, az nem a bizottságnak a dolga, hogy ezt eldöntse, de ebben egy korszerűsítés kikerülhetetlen. Ugyanis a korszerűsítést azt is ki fogja kényszeríteni, hogy a külkereskedelmi szolgálat átrendezése már népgazdasági érdekből elkerülhetetlen. És mivel itt átfedések vannak, ez óhatatlanul

kell, hogy érintse ezt a területet is. Tehát én úgy gondolom, hogy ezt ebből a szempontból meg kéne néznünk. Hát én mást nem tudok. Ebben nem hiszem, hogy tudunk most dönteni, hogy hogy lesz majd ez a többpártrendszeri mechanizmusban az információszolgáltatás. Legjobb ha ezt még békén hagyjuk ezt az egész témát. Eljön majd az idő, amikor ezt úgysem tudjuk megkerülni, és majd nyilván a szolgálat irányítói és vezetői törni fogják majd a fejüket, hogy ezt milyen technológiával és miképpen fogják ezt megoldani. A bizottságnak ebbe nem kéne belemenni, mi ezt vegyük tudomásul, ami itt van ezekkel a megjegyzésekkel. Egyetértés.

Horváth István elvtárs

Grósz elvtárs egyetértek. Csak tartalmilag is és a gondoddal mindenképpen, amikor itt említetted, hogy a modellváltásnál a fő funkciók mintha egyoldalú volna. Jobban kell megfogalmazni, hogy itt a Te igényed is. Meg amit ez takar. Ez világos dolog. Ugyanakkor azt mondom, hogy, azt, hogy ellenségelleni harc, ezt fontosnak tartom, hogy ezt váltsuk fel azzal, amiről itt az anyagban szó volt. Ugyanis nehéz azt mondani, hogy az aki az MSZMP-vel, mint ami eddig volt, aki az MSZMP-vel nem értett egyet, az ellenség volt. No most ez a kategória a jövőben használhatatlan lesz. Szóval erre az esetre kell az a fogalom, hogy az alkotmányos rend az ország nyugalma, stabilitása, belbiztonsága, aki azt veszélyezteti, az ellen megy. Tehát itt csak magának. Ez így van, hogy külföldről is, kívülről és belülről is a rend ellen fellépés az van ma is és lesz is. És minden ország ez ellen védekezik. Én azt mondom, hogy ezt a kifejezést, ezt kell nekünk majd... Ugyanis ezt nyilvánosság előtt nem használhatjuk. Mert a Néppárt azt mondja, hogy mi az, amire azt mondja az MSZMP, hogy ellenség. Vagy a kormány, ki tart ellen.

Grósz Károly elvtárs

Én majd megmondom.

Herczeg Miklós

Horváth István elvtárs

Vagy kit tart a kormány ellenségnek.

Grósz Károly elvtárs

Herczeg Miklós

Hát én például nem szeretem, hogy az észak-koreaiak halálra ítélnek engem. Lehet, hogy érzékeny vagyok erre, és elküldenek ide egy robbantó csoportot. Nekem ez ellenség, bármennyire is elvtársaim. Bocsáss meg!

....

Nem is azok. Dehát most konkrét példát mondtam, hogy érthető legyen. Hát az arabok elküldenek ide egy brigádot, hogy itt csináljanak rendet, hát nekem nem rokonszenvesek. Vagy a tüntetésre elküldenek a románok egy brigádot, hogy valamilyen provokációt csináljanak. Hát nekem az ellenség, akármennyire is a szocialista világból jön. Én erre értettem.

Horváth István elvtárs

Tartalmilag én is azt mondom, hogy ..... magára a kifejezés. No most, ami itt a centralizációt, decentralizációt illeti. Ez valószínű, hogy nem is sikerül pontosítani a fogalmazásunk, mert az nem vitás, hogy ennek egy szigorúan centralizált és központi és egyszemélyi irányítású szisztéma alapján kell menni. Ez itt inkább hatásköri és egyéb. Ott is majd ügyelni kell arra, hogy, mert ez egy kis ország itt elkerülhetetlen lesz azért, hogy itt a bizonyos szolgálatoknak a központjai végezzenek végrehajtó feladatot is. Inkább arról van szó, amit meg kell majd oldani, hogy az ne a minisztérium szervezetében. A külképviseletekre is, ezt szerintem végezni kell nem vitás, hogy ez egy ilyen ésszerűbb, létszám és egyéb területi elosztásban is menjen. A Várkonyi elvtárssal tavaly

ennek nekifogtunk. Ugyanakkor itt is csak azt szeretném megjegyezni, hogy erről meg lemondani szerintem ez a szolgálat ugyanakkor nem tud. Ezt a világ minden országa számára a külképviseletek, diplomácia, külkereskedelem és minden egyéb biztosítja a legalizálás feltételét erre a munkára. És bizonyos menedéket is ad, védelmet is biztosít. Ugyhogy, de ezt szintén. Köszönöm szépen.

.... elvtárs

Az alománia akkor van, ha egyetlen külügyes van köztük, az összes többi....

<u>Grósz Károly elvtárs</u>

Na én arra gondolok, hogy ugye az adatsorból kiderül, hogy a fele összállománynak tartozik a klasszikus külügyhöz, a másik fele pedig megoszlik a családon belül. Az adatsorból kiderül, hát benne van. Hogy jó ez az arány, vagy nem jó ez az arány, ezt most nem tudjuk eldönteni, dehát ez a panasz nem tudom mióta elhangzik.

.... elvtárs

... Grósz elvtárs ha a szocialista világot is belevesszük.

.... elvtárs

Ha a NATO-t nézzük, akkor nem 50-55 %.

<u>Grósz Károly elvtárs</u>

Én nagyon humánus vagyok, mert én tisztelem ezt a szolgálatot. Én a kedvezőbb statisztikai alternatívákat keresem.

Én csak azt akartam jelezni, hogy ez vita kérdés, nem mostani vitakérdés, régebbi, egyszer ezzel szembe kell nézni, hogy kerüljön nyugvó pontra, ne idegesítsük az állományt, meg senkit. Zárjuk le ezeket az ügyeket. De ezt nem a bizottságnak kell, hanem az érintetteknek le kell ülni és el kell rendezni ezeket a dolgokat. Aztán itt van hogy, ki mennyit fizet, meg milyen pótlékot kapnak, meg hogy van ez, nézem ezeket az anyagokat. Ezt egyszer le kéne korrektül azoknak zárni, akik ezen a területen dolgoznak. Hogy ne maradjon meg megondatlan problémakör éveken át. Nos, nincs köztünk vélemény-különbség, én csak arra gondoltam, hogyha a fő feladatokat megjelöli ez az anyag, hogy merre kell harcolni, akkor azért harcoljunk afelé, hogy akkor azért harcoljunk afelé, nekem az a kellemesség megmaradnak, akik ilyen szándékkal közlekednek itt. Azok befelé nem biztos, hogy a politikai terminológiában ezt kell használni. De én a néppárti robbantókat sem szeretem, meg a bolsevik robbantókat sem. Persze ez ízlés dolga, csakhát ezt jelezni kellene, hogy ilyen irányban is kell, hogy dolgozzunk. Jó. Köszönöm szépen. köszönöm elvtársak. Jó munkát!

Hát most már különféléink vannak. viszontlátásra. Köszönjük.